

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 42

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Η' — ΙΔ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**

Μετάφρασις - Σχόλια

ΧΑΡΑΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ· ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ
θεολόγου φιλολόγου
(ΟΜΙΛ. Η' — Θ')

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΠΙΤΣΑΚΟΥ (ΟΜΙΛ. Ι' — ΙΔ')
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Η΄	9 (81)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Θ΄	21 (111)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ι΄	31 (124)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΑ΄	47 (144)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΒ΄	60 (160)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΓ΄	72 (175)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΔ΄	82 (188)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	97

* Οἱ ἐνὶς παρενθέσειν ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἐντυπώσεις σελίδας τοῦ χειρόγραφου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓΔΩΗ

ΚΑΙ ΕΠΗΝ Ο ΘΕΟΣ· ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΜΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΙΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΝ ΔΙΑ ΝΑ ΕΠΟΓΝΙΣΤΑΙ ΤΩΝ ΙΣΘΩΝ ΤΗΣ ΦΑΛΑΞΗΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΗΝΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ, ΚΑΙ ΠΑΣΕΣ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΠΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΚΡΗΝΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ (Γεν. 1, 26).

Ε. 1. Ἐμπρὸς καὶ σήμερον, ἐπειδὴ μὲ πολλὴν προθυμίαν ἤκούσατε χθὲς, δαα σὰς λέγων, ὅς παραθέσωμεν ἐνώπιόν σας τὴν περικοπὴν, ἣ ὁποία προηγουμένως ἀνεγνώσθη, ἀφοῦ ἐκ τῶν προτέρων σὰς παρακαλέσω, νὰ προσέχετε πολὺ αὐτά, τὰ ὁποία λέγονται καὶ νὰ τὰ ἐντυπώνετε εἰς τὸν νοῦν σας, διὰ νὰ μὴ ὑποθαλλώμεθα εἰς τὸν κόπον ἀπερισκέπτως καὶ μισαίως.

Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιδωκίς μας, νὰ γνωρίσετε θελαδῇ μὲ ἀκρίθειαν τὴν δύναμιν τῆς Γραφῆς, ὥστε νὰ μὴ τὰ κατέχετε μόνον σεῖς, ¹⁸ Α ἄλλὰ νὰ γίνετε καὶ διδασκαλοὶ ἄλλων, διὰ νὰ ἠμπορήτε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ Παύλου «να οἰκοδομῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον».

Διότι, ἂν σεῖς προχωρήτε εἰς τὴν πνευματικὴν σας ζωὴν συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ παρουσιάζετε κάποιαν ἐπίδοσιν εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, θὰ δώσετε καὶ εἰς ἡμᾶς μεγάλην χαρὰν. Αὐτὸ εἶναι ἡ εὐτυχία μας καὶ ἡ μεγάλη ἐφορτή. «Διότι, ποῖος ἄλλος παρὰ καὶ σεῖς μαζί με τοὺς ἄλλους εἰσθε ἡ ἐλπίδα μας ἢ ἡ χαρὰ μας ἢ ὁ στέφανος, διὰ τὸν ὁποῖον ἠμποροῦμεν νὰ καυχώμεθα ἢ τί ἄλλο ἀπὸ σας καὶ τὴν πνευματικὴν σας πρόδον;».

Καὶ ὁ κάθε διδάσκαλος, δταν ἴδῃ τὸν μαθητὴν νὰ ἐγχαράσῃ εἰς τὴν μετάνοιαν τοῦ με ἀκρίθειαν τὰ προηγουμένα διδάγματα Β καὶ διὰ τῶν ἔργων νὰ παρουσιάσῃ τοὺς καρπούς, μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν παρέχει εἰς αὐτὸν τὴν γνώσιν τῶν ἐπομένων. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν, ὅσον περισσότερον βλέπομεν τὸν νοῦν σας νὰ ἀναστεινῇ καὶ τὸ ἐκδιαφέρειν

1. Α' Θεσσαλ. 5, 11.

2. Α' Θεσσαλ. 2, 19.

σας να αὐξάνη καὶ τὴν σκέψιν σας νὰ πετῇ, τόσοι περισσότεροι εἰμεθα προθυμότεροι νὰ αὐτὴν διδάσκωμεν πλουσιώτεροι μαθήματα. Ὅσων περισσότερον ἐπιχέομεν εἰς τὰς ψυχὰς σας πνευματικὰ νόματα, τόσοι περισσότερον αὐξάνει ἡ ἐπιβρασίς μας εἰς τὴν πρόδόν σας πρὸς ψυχικὴν σας ὠφέλειαν. Ἀλλῶστε δὲν εἶναι δυνατόν ἐδῶ νὰ συμβῇ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίη μετὰ τὰ χρήματα.

Σ' Ἐκεῖ δηλαδὴ, ὅποιος δίδει εἰς τὸν ἄλλον τὰ χρηματὰ του, μειώνει συνήθως τὸ ποσὸν τῆς περιουσίας του· καὶ ὅσων περισσότερον καταβάλλει, τόσοι περισσότερον ἡ περιουσία του ἐλαττοῦται. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τὴν περιπτώσιν μας. Τότε δηλαδὴ αὐξάνεται ἡ περιουσία μας, τότε περισσότερον προκόπτει ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, ὅταν ἀφρόνως παρέχωμεν τὰ νόματα τῆς διδασκαλίας μας εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀφομοιώσων αὐτὰ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὸ γίνεται αἰτία οὐξήσεως τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς περιουσίας μας καὶ αἱ εἰς δὲν ἐχορτάσαστε αὐτὴν τὴν πνευματικὴν τροφήν, ὥς ἐξετάσαμεν, τί μάς διδάσκει διὰ τῶν ἀναγνωσθέντων καὶ σήμερον ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὁ καὶ καλλύτερος, τί λέγει εἰς ὅλους μας ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. «Καὶ εἶπε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ θεός, νὰ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίαν ἡμῶν».¹

Ἄς μὴ διέλθωμεν συντόμως, ἀγαπητοὶ μου, τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ ὥς ἐξετάσαμεν κάθε λέξιν καὶ ἀπὸ τὸ βάθος αὐτῶν ὥς ἀνιχνεύσωμεν τὴν δύναμιν, ἡ ὅποια κρύπτεται εἰς τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια. Ἄν τὰ λόγια εἶναι ὀλίγα, κρύπτεται ὅμως μεγάλος θησαυρὸς καὶ πρέπει οἱ σκεπτοὶ καὶ οἱ ἀγρυπνοὶ νὰ μὴ σταματοῦν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν ἔνδον νὰ ἀνασκάψωσιν τὸν αἰσθητὸν θησαυρὸν, δὲν ἀνασκάπτουν καὶ δὲν ἐρευνᾶν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ, ὅταν κατέλθουν εἰς μέγα βάθος, τότε ἀνιχνεύουν τοὺς κόλπους τῆς γῆς καὶ ἔτσι μετὰ τὴν τέχνην των χωρίζουν τὸν χρυσὸν ἀπὸ τοῦ χώμα καὶ μετὰ πολλὴν κόπασιν καὶ ἰδρώτα πολλὰκις μόλις καταρδύνουν νὰ ἀνέωρουν ὀλίγα μικρὰ τεμάχια. Ἐδῶ ὅμως τίποτε ὁμοίον δὲν συμβαίνει. Καὶ ὁ κόπος εἶναι ὀλιγώτερος καὶ ἡ περιουσία τεραστίη, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.

2. Ἄς μὴ εἰμεθα λοιπὸν χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ

3. Ἰν. 1, 26.

ὅποιοι συγκινούνται ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, 59 Α' ἀλλ' ὥς ἐρευνήσωμεν βαθύως καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν πνευματικὸν θησαυρὸν, ὁ ὅποιος κρύπτεται εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους. Καὶ ἀρχικῶς ὥς ἐξετάσωμεν, τί τὸ νέον καὶ περίεργον παρουσιάζει ἡ ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔπειτα χρησιμοποιοῖ αὐτὴν τὴν ποικίλιαν τῶν λέξεων ὁ μακάριος ἐκεῖνος προφήτης ἡ μάλλον ὁ φιλόανθρωπος θεὸς ὁμιλῶν διὰ τοῦ προφήτου. Καὶ λέγει: «Νὰ δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίαν ἡμῶν». Προηγουμένως θεβελὺς ἠκούομεν αὐτὸν νὰ λέγῃ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀέρα καὶ τῆς γῆς: «Νὰ γίνῃ φῶς καὶ νὰ γίνῃ ὁ οὐρανὸς θελὸς μεταξὺ τῶν ὕδατων καὶ πάλιν, νὰ συγκεντρωθῶν τὰ ὕδατα εἰς ἓνα τόπον καὶ νὰ φανῇ ἡ ξηρὰ καὶ νὰ γίνων τὰ μεγάλα ἕσπερα Β' καὶ νὰ παραχθῶν ἀπὸ τὰ ὕδατα τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἰχθύων».

Εἶδες, ὅτι ὅλη ἡ κτίσις δημιουργεῖται ἐντὸς πέντε ἡμερῶν μόνον μετὰ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολήν; Πρόσεχε σήμερον πόση εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν λόγων. Δὲν λέγει πάλιν νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τί λέγει: Νὰ κάμωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίαν. Ποῖον τὸ νέον καὶ ποῖον τὸ περίεργον; Ποῖον ἀρὰ γε εἶναι τοῦτο τὸ δημιουργήμα, διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ὁποίου ἐχρεώσθη ὁ δημιουργὸς τόσοις μέριμναν καὶ σκέψιν; Μὴ θαυμάζης, ἀγαπητέ μου. Σ' Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὁρατὰ ἐμφυχὰ δι' αὐτὸν ἐδημιουργήθησαν γενικῶς ὅλα αὐτὰ, δηλαδὴ ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, τὰ ἐρπετὰ, τὰ κτήνη, ὅλα τὰ ὄλγα ζῶα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, διὰ καὶ εἶναι πολυτιμότερος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐδημιουργήθη τελευταίος;

Εἶναι φυσικόν. Ὅταν ὁ βασιλεὺς πρόκειται νὰ εἰσελθῇ θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προηγηθῶν οἱ δορυφόροι καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ἄλλοι, διὰ νὰ εὐπρεπίσουν τὰ ἀνέκταρα, ὥστε νὰ εἰσελθῇ ὁ βασιλεὺς. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον καὶ πάρα, ὅ ὥσαν νὰ θέλῃ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐφ' ὅλης τῆς γῆς κάποιον βασιλεῖα καὶ ἄρχοντα, ἔκαμε προηγουμένως ὅλον αὐτὸν τὸν ἐξωραϊσμὸν καὶ τότε ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος πρόκειται νὰ εἶναι κυρίαρχος αὐτῶν. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου μάς ἀποδεικνύει τὴν ἰδιαίτην τιμὴν αὐτοῦ τοῦ δημιουργήματος.

Ἀλλὰ εἰς αὐτὰ τὰ σημεῖα ὥς ἐρωτήσωμεν τὸν Ἰουδαῖον καὶ ὥς ἴδωμεν, τί λέγει καὶ διὰ τί ἀλέχθη τὸ «κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίαν ἡμῶν» καὶ διὰ τί ἀλέχθη τὸ «νὰ δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν». Διότι τὰ γραπτὰ εἶναι τοῦ Μωϋσέως, τὸν ὅποιον οἱ Ἰουδαῖοι λέ-

γουν, ὅτι παραδέχονται, ἀλλὰ δὲν πιστεύουν εἰς αὐτά. Καὶ ὅπως ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἐάν ἐπιστεύετε εἰς τὸν Μωϋσῆν, θὰ ἐπιστεύετε καὶ εἰς ἐμέ».⁴

Ἀλλὰ τὰ μὲν γράμματα εἶναι δικὰ τους, τὰ νοήματα ὁμῶς δικὰ μας. Πρὸς ποῖον λοιπὸν λέγεται τὸ νὰ δημιουργῶμεν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς ποῖον ἀνακίνοι ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν σκέψιν; Ἐ «Ὅχι ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκην θελήσεως καὶ δυνάμεως» μὴ σκέπτεσαι τοιοῦτον τι· ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ μὲ τὸ πρόσχημα τῶν λείξεων, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὴν υπερβολικὴν τιμὴν, τὴν ὅποιαν περιτοκί εἰς τὸν δημιουργοῦμενον ἄνθρωπον.

Τί λοιπὸν λαχρίζονται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθεῖν νὰ κρατοῦν τὸ κάλυμμα ἐπάνω εἰς τὰς καρδίας των καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν τίποτε νὰ ἀντιληφθῶν ἀπὸ ὅσα δεῖ ὑπάρχουν. Πρὸς ἀγγελῶν ἢ ἀρχαγγέλων λαχρίζονται, ὅτι λέγονται αὐτά. «Ὁ πόσον τὸ μέγεθος τῆς πρέλλας καὶ τῆς ἀναισχυντίας! Καὶ πῶς ἤμπορεῖ νὰ εἶναι λογικόν, ἄνθρωπέ μου, νὰ μετέχη ὁ ἀγγελὸς τῆς γνώμης τοῦ Κυρίου καὶ τὰ δημιουργήματα τῆς γνώμης τοῦ δημιουργοῦ;»⁵ Α

Ἔργον τῶν ἀγγέλων δὲν εἶναι νὰ μετέχουν τῆς σκέψεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ συμμορφωθῶν καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰς διαταγὰς Του. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃς, ἀκουε τὸν μεγαλοφωνότατον προφήτην Ἠσαΐαν, ὁ ὅποιος ἔλεγε περὶ τῶν ἀνωτέρω ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὅτι εἶδον τὰ Χερουδεὶμ νὰ στέκωνται εἰς τὰ δεξιὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ Σεραφεὶμ καὶ ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπά των καὶ τοὺς πόδας μὲ τὰ πτερά των.⁶ Καὶ τοῦτο φυσικὰ, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπουν κατὰ πρόσωπον τὴν λαμπρὴν τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκπεμπταμένην, ἀλλὰ ἐστέκοντο μὲ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου. Ἀλλ' ὥστε χωροκρηστικὸν τῶν ἐκτισμάτων εἶναι νὰ ὑπηρετοῦν τὸν κτίστην.

3. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν κατανοοῦν τίποτε ἐκ τῶν ἀναφερομένων, ἀλλ' ἀπλῶς λέγουν αὐτό, τὸ ὅποιον τοὺς ἐρχεται (σκέπτονται). Β Διὰ τοῦτο πρέτει, ἀφοῦ ἀπαθῶμεν τὴν φλυαρίαν ἐκεῖνων, νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός, πρὸς τὸν ὅποιον λέγει ὁ Θεὸς «νὰ δημιουργῶμεν ἄνθρωπον»; Ποῖος ἄλλος «παρὰ ὁ ἀγγελὸς τῆς μεγάλης σκέψεως, ὁ θαυμαστὸς σὺμβουλος, ὁ ἐξουσιαστής, ὁ ἀρχὼν τῆς εἰρήνης, ὁ πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος», ὁ μονα-

4. Ἰωάν. 6, 48.

5. Ἠσ. 6, 2.

6. Ἠσ. 9, 6.

γενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅμοιος κατὰ τὴν οὐσίαν πρὸς τὸν Πατέρα, διὰ τοῦ ὁποῖου τὰ πάντα παρήχθησαν; Πρὸς αὐτὸν λέγει «νὰ δημιουργῶμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν».

С. Ἐδῶ καταφέρεται καίριον πλῆγμα κατὰ τὸν ὅπαδον τοῦ Ἀρείου. Διότι δὲν εἶπε μὲ τὸνον προσαγωγῆς «ποιήσω», ὡς πρὸς ὑποδεέστερον ἢ πρὸς κατώτερον κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ ὁμίλησε μὲ πολλὴν ἱσχυρίαν «ποιήσωμεν». Καὶ τὸ ἐξῆς μᾶς δηλώνει τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.⁷ «Νὰ δημιουργῶμεν», λέγει τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν». Ἀλλ' ἐδῶ πάλιν ἐμφανίζονται ἄλλοι αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι καταπολεμοῦν τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ λέγουν: «Ἰδοὺ εἶπε Κατ' εἰκόνα ἡμετέραν» καὶ ἀπὸ ἐδῶ ὁρμώμενοι θέλουν νὰ ἀποδίδουν ἀνθρωπομορφισμὸν εἰς τὸν Θεόν, πράγμα τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ μεγίστην πλάνην, νὰ ἀποδίδωμεν δηλαδὴ ἀνθρωπίνην μορφήν εἰς θεόν, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει σῆμα, δὲν ἔχει βῆν καὶ δὲν ὑπάρκειν εἰς ἀλλοίωσιν καὶ ἀκαμίη νὰ παρουσιάζωμεν τὸν ἀσάμειον μὲ σχήματα καὶ μὲ μέλη. D

Δύναται τίποτε νὰ ἐξισωθῇ μὲ αὐτὴν τὴν ἀνοσίαν, ὅταν οὐ μόνον δὲν θέλουν νὰ κερδίσουν κάτι ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν θεοπνευμένων Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξ αὐτῶν ὑψίστανται μεγάλην ζημίαν; Ὅμοιως δίδκνεται οἱ ἀσθενεῖς καὶ δοσι ἔχουν ἀδυνάτους σωματικούς ὀφθαλμούς. Ὅπως ἐκρίβως αὐτοὶ λόγω τῆς ἀδυναμίας τῶν ὀφθαλμῶν ἀποφεύγουν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἀποστρέφονται τὰ ὑγιεινότερα τρόφιμα. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ, ἀσθενεῖς κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἀνέτηροι κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας, δὲν ἀντέχουν νὰ ἐκτενίσουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.

Δι' αὐτὸ ἄς ἀναπληρώσωμεν τὰ κενὰ των διὰ τῶν ἰδίων μας καὶ ἄς ἀπλώσωμεν πρὸς αὐτοὺς τὰς χεῖρας μας.

7. Ἡ αἰρέσις τοῦ Ἀρείου συνετέλεσε τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους αἰῶνος. Ὅσοι ἐβίβουν, οἱ τὸ θεῖον πνεῦμα τῆς Ἁγίας Τριῆτος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο τὸ πᾶν καὶ τὸ τελευταῖον κτίσμα τοῦ Θεοῦ. Καταδικάσθη ὑπὸ τῆς Ἀ' Οἰκουμένης Συνόδου (325 μ.Χ.), ἐκκλησίαν δὲ τῆς αἰρέσεως αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμένης Συνόδου (381 μ.Χ.).

8. Κατὰ τὸν ἱερὸν Ιεροδόστομον τὸ θεῖον πνεῦμα τῆς Ἁγίας Τριῆτος, δηλαδὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, παρεγένον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς αὐτῆς οὐσίας, δηλαδὴ ἡμοούσιον. Ὁ Χριστὸς ἦτο τέλειος Θεὸς καὶ διὰ τῆς ἀνενεργητικότητος γίνεται καὶ τέλειος ἀνθρώπος. Διὰ τῆς οὐδεότητος τοῦ αὐτοῦ κατατελέσθη τοὺς Ἀρειανούς καὶ τοὺς Ἀπολλιναριανούς.

καὶ ἄς συζητήσωμεν με' αὐτοὺς με' πολλὴν ἐπιείκειαν. Ἐ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔτσι συνεβούλευσε, λέγων: «Καὶ νὰ παιδαγωγῇ με' πραότητα θεοὺς, πού ἀντιτίθενται εἰς τὴν ἀλήθειαν, μήπως καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δώσῃ καίποτε μετανοίαν διὰ τὴν γνωρίσασιν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐξυπνήσουν ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἔχουν συλληφθῇ ὡς δοῦλοι διὰ τὴν πράττειν τὸ θέλημά του».⁸

Βλέπεις, πῶς ἐπαρουσίασεν αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου, ὥσάν νὰ εἶναι μεθυσμένοι, διότι με' τὸ νὰ εἴπῃ, ἄς ἀνανήψουν, εἰδείξεν, ὅτι οὗτοι εἶναι θυσιζόμενοι εἰς κόποιον μέθην. εἰ Α καὶ πάλιν: «Εἶναι αἰχμαλωτοὶ, λέγει, εἰς τὸν διάβολον», ὥσάν νὰ ἔλεγε, ὅτι ἔχουν συλληφθῇ μέσα εἰς τὰ βίβια. Καὶ χρειάζομεθα πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ μακροθυμίαν, διὰ νὰ τοὺς ἐξαρπάσωμεν καὶ τοὺς ἐξαγάγωμεν ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου.

Ἄς ἐπὶ τοῖς λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς, συνέλθετε ὅληρον, ἀναβλέψατε πρὸς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης καὶ οὐκ ἐκτρέψατε τὴν ἀκρίθειαν τῶν λόγων μας. Οὐτε δεδαίως, ἀφοῦ εἶπεν καὶ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν, μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτεὐξέως τῶν λέξεων, μᾶς ἐδήλωσεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῖς σκέφους ἔθεσε τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνας. «Καὶ νὰ ἐξουσιάζουν τὸν ἰχθύν τῆς θαλάσσης, τὸν πτηνὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἔ καὶ ὅλην τὴν ἐρπετικὴν τῆς γῆς».⁹ Λέγει λοιπὸν, ὅτι ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον συμφώνως πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς ἐξουσίας του καὶ ὅχι συμφώνως πρὸς ὅτι ἄλλο. Διότι ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον ὄντονα ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν οὐκ εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ὅλα ὑπάκουον εἰς τὴν δικαιοσύνην του.

4. Ἐάν δὲ ἐξακολουθοῦν νὰ ἀμφισβάζουν μετὰ ἀπὸ τὴν ὁρθότητα τῶν δογμάτων ἐλέγχθησαν καὶ νὰ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἔχουν λησθῇ διὰ τὴν εἰκόνα τῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἐπὶ πρὸς αὐτοὺς. Λοιπὸν δὲν ὑπάρχει μόνον ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ γυναῖκα, διότι καὶ οἱ δύο ἔχουν τὴν αὐτὴν μορφήν. C Ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ὁρθόν. Ἄκουε τὸν ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει: «Διότι ὁ μὲν ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ καλύπτῃ τὴν κεφαλὴν, ἐπεὶ δὲ εἶναι εἰκὼν καὶ καθρέπτης τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπλάσθη ἀπ' ἀρχῆς. Ἡ δὲ γυναῖκα, μόνη δοξῆς αὐτῇ καὶ ἀνταξία τοῦ ἀν-

8. B' Τ. π. 4, 25.
10. P. 1, 26.

δρός ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργήματα εἶναι δόξα τοῦ ἀνδρός».¹¹ Διότι αὐτὸς μὲν ἐξουσιάζει, ἐνῷ ἐκείνη ὑπακούει, ὅπως ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς λέγει πρὸς αὐτήν «νὰ εἶσαι ἀνωσταμένη εἰς τὸν ἄνδρα σου, ἐνῷ αὐτὸς θὰ εἶναι ἐξουσιαστής σου».¹²

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐχρησιμοποίησε τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνας, διὰ νὰ ἐπαράσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅχι τὴν μορφήν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξουσιάζει τῶν πάντων, ἡ δὲ γυναῖκα ὑπακούει, δι' αὐτὸ λέγει ὁ Παῦλος περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅτι εἶναι εἰκὼν καὶ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ γυναῖκα εἶναι δόξα τοῦ ἀνδρός. Ἐάν δὲ ὁμιλεῖ περὶ τῆς μορφῆς δὲν θὰ ἔκαμνε διαχωρισμὸν αὐτῶν. Διότι ὁ αὐτὸς τύπος εἶναι καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν γυναῖκα.

D Εἶδες, ὅτι ἡ πληρότης τῆς ἀληθείας δὲν ἀφήνει καμμίαν ἀφορμὴν ἀπολογίας εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν ματαίως νὰ ἀναισχυντοῦν. Ἄλλ' ὅμως, καὶ ὅταν ἀκόμη τὰ πράγματα ἔτσι ἔχουν, ἄς μὴ παύσωμεν νὰ ἐκδηλώνωμεν πολλὴν μεγαλοφυΐαν, «μήπως καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δώσῃ καίποτε μετάνοιαν διὰ νὰ γνωρίσουν ἔτσι καλῶς τὴν ἀλήθειαν».¹³ Ἄς μὴ λοιπὸν ἀδρασηώμεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν πρὸς αὐτοὺς πολλὴν συγκατάθεσιν, μήπως ἡμπορέσωμεν νὰ ἐξαρπάσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου. Καὶ ἐάν εἶναι σκόπιμον, ἄς παρουσιάσωμεν ἐνώπιόν των τὸν μακάριον Παῦλον, ὁ ὁποῖος ὡς ἔξης ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, «δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι ἡ θεότης εἶναι ὁμοία με' χρυσοῦ ἢ με' ἀργυροῦ ἢ με' μάρμαρου, με' ἀγάλματα θηλασθῇ πρὸς ἔχουν χορηγηθῇ με' τέχνην καὶ σύμφωνα με' τὰς καλλιτεχνικὰς ἐπινοήσεις τοῦ ἀνθρώπου».¹⁴ Ἐ

Εἶδες με' πόσῃ ὁρθότητι ἀνταμετώπισεν ὅλην τὴν ἀπάτην αὐτῶν ὁ σοφὸς διδασκαλός; Διότι εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος μόνον τῆς σωματικῆς μορφῆς, ἀλλὰ ὅτι ὅτε ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβῃ τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ συνεχῶς λέγοντες πρὸς ἐκείνους, μὴ παύετε νὰ προσφέρετε τὴν δοξολογίαν σας, μήπως καὶ ὑπαχωρήσουν, μήπως καὶ θελήσουν νὰ ἐπιστρέψουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ πρὸς ἐκείνους μὲν μὴ παύετε νὰ συζητῇτε με' πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ ἀσφάλειαν, ¹⁵ Ἄ σεις δὲ οἱ ἴδιοι, παρακαλῶ, με' ἀκρίθειαν νὰ κατέχετε τὰ δόγματα τῆς ἐκκλη-

11. Α' Κορ. 11, 7.
12. Τ. π. 8, 16.
13. B' Τ. π. 9, 25.
14. Πράξ. 17, 29.

οίας, χωρίς να συγγέετε την ακολουθίαν εκείνων, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς Ἰουδαίους, καταλλήλως συζητοῦντες, νὰ ἀποδείξετε, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν πρὸς κάποιαν λειτουργικὴν δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς θε τοὺς ὑπαδούς τοῦ Ἀρείου πάλιν ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἀποδείξετε τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι φαντάζονται, ὅτι τὸ θεῖον εἶναι ἀνθρωπίνωμορον, ἀφοῦ χρησιμοποίησθε, ὅσα ἐλέγχθησαν ἀπὸ τὸν μακάριον Παῦλον, ὅ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνατρέπετε τὰς ἀθερίας πλάνας, αἱ ὅποιαί ὡς ζῆλῳ φυχρῶνουν εἰς δόρυς τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταβάλλετε προσπάθειάς νὰ ἐνισχύετε μέσα σας τὰ εὐσεβεῖ διδάγματα.

Διότι ἐπιθυμῶ καὶ εὐχομαι ὅλοι σας νὰ λάβετε θέαν διδασκάλων καὶ νὰ μὴ εἰσθε μόνον ἀκροατοὶ τῶν διδασκάλων μου, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους νὰ προσφέρετε τὴν διδασκαλίαν μου καὶ νὰ προσελκύετε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν πλάνην. "Ἐτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος λέγει «οἰκοδομεῖτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον»¹⁷ καὶ μετ' φόβου καὶ μετ' τρόμου νὰ ἐργάζεσθε τὴν σωτηρίαν σας.¹⁸ "Ἐτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία μας θὰ αὐξηθῇ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ οἷς θὰ λάβετε πλουσιωτέραν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅς θίπῃ πολὺ ἐκτονίσαιτε διὰ τοὺς ἀδελφούς σας.

5. Οὔτε πάλιν θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἐπαρκῇ ὁ Χριστιανὸς μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ οἰκοδομῇ, ὅχι μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ζωῆς καὶ διὰ τοῦ τρόπου συναναστροφῆς. Διότι τίποτε δὲν ἀδυνατεῖ τόσον πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ὅσον ἡ συνέπειαν καὶ χρησιμότης τῆς ζωῆς. Οὔτε προσέχαν τόσον εἰς τὰ λόγια μας, ὅσον εἰς τὰ ἔργα μας.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι τοῦτο ἔτσι εἶναι, οὐκ ἔφρου, βῆτι προηγουμένως τὸ ἔργον ἔκαμε καὶ κατόπιν ἠκολούθησεν ἡ διδασκαλία. (Καὶ ἂν χιλιάδες φορὲς φιλοσοφοῦμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ συζητοῦμεν περὶ ἀνεξκακίας, ἂν ὁμοῦς εἰς παρανοήσαντες ἐκκαρίαν δὲν ἐκδηλώσωμεν ταύτην ἐμπράκτως, συνήθως ἡ συζήτησις δὲν ὠφελεῖ τόσον, ὅσον ὁλόπτεται ἡ παράλειψις τῆς ἀγαθῆς πράξεως. Δ' ἂν δὲ καὶ πρὸ τῶν συζητήσεων καὶ μετὰ τὰς συζητήσεις, ἐφαρμόζωμεν ἐμπράκτως αὐτάς, θὰ εὐμεθε ἀξιοκρίστοι, διότι συμβουλευόμεν ἐκείνα, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἔργων ἐφαρμόζομεν.

16. Α' Θεσσαλ., 5, 11.

16. Φίλων, 2, 12.

Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν αὐτοὺς λέγων: «Εὐτυχὴς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἐφαρμόσῃ βίβας τὰς ἐντολάς καὶ θὰ διδάξῃ»¹⁹).

Διότι, ὅταν προηγήται ἡ πράξις καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀκολουθῇ διδασκαλία, εἶναι ἀρκετὰ τὰ ἔργα νὰ διδάξουν λαμπρότερον ἀπὸ τὴν φωνήν, ἐκείνους οἱ ὅποιοι μὲς προσέχουν. Τοῦτο λοιπὸν παντοῦ ἄς σκεπτόμεθα, νὰ διδάσκωμεν δηλαδὴ προηγουμένως μετὰ τὰ ἔργα καὶ κατόπιν μετὰ τοὺς λόγους, ἵνα διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, νὰ λέγῃ «σὺ λοιπὸν, παῦ διδάσκεις τοὺς ἄλλους, δὲν διδάσκεις τὸν ἑαυτὸν σου».²⁰

Καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ συμβουλευώμεθα κάποιον, ὥστε νὰ ἐπιτελέσῃ κατὰ ἀναγκαίον, προηγουμένως οἱ ἴδιοι ἄς ἐπιεικώμεν νὰ ἐπιτελώμεν αὐτό, διὰ νὰ κάμωμεν τὴν διδασκαλίαν μετὰ μεγαλύτεραν παρηγορίαν. "Ὅλη μας ἡ φρονίτις ἄς στραφῇ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καὶ πῶς θὰ ἡμπορώμεν νὰ χαλινάγωμεν τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς καὶ νὰ κάμωμεν πραγματικὴν νηστείαν, δηλαδὴ ἀποχὴν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας.²¹

6. Ἡ ἀρετὴ ἐκ τῶν τραφῶν ἔχει ὀρισθῇ διὰ τοῦτο, νὰ χαλινάγῃ δηλαδὴ τὴν δύναμιν τῆς σαρκὸς καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἵππον τῶν ἐπιθυμιῶν περισσότερον περὶ βαρβάρικόν. Περισσότερον ἐξ ὧν ὁ νηστεύων πρέπει νὰ χαλινάγῃ τὴν ὄργην καὶ νὰ καλλιεργῇ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν, νὰ ἔχῃ συνετρεμμένην τὴν καρδίαν, νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς σκέψεις τῶν ἀπρεπῶν ἐπιθυμιῶν, ἔχων πάντοτε ἐνώπιόν του ἐκείνους τὸν ἀκοίμητον ἀρβαλὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀδέκαστον κρητῆριον πρὸς τὴν ἀκόμην νὰ εἶναι ἀνώτερος χρημάτων, νὰ ἐκδηλῶν ἀφθονίαν ἐλεημοσύνης καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ κάθε κακίαν πρὸς τὸν πλησίον.²² Αὕτη εἰ-

17. Ματθ. 5, 19.

18. Ρωμ. 2, 21.

19. "Ὁ ἱερὸς Χριστοστωμὸς εἰς τὴν 3ην διήλκον τοῦ περὶ νηστείας, λέγει: «Νηστεῖαν δὲν ἔνοον αὐτὴν ποῦ τραπὼν οἱ πολλοί, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν νηστεῖαν, δηλαδὴ εἰς μόνον τὴν ἀσκήσιν ἐνὶ ἐκκοιμένης προρᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀναιρέτηται».

20. "Ὅταν εἰνὼν τῆς φιλοφροσύνης θρόνου τοῦ Χριστοστωμοῦ μετὰ εἰσεῖς ὁ ἐπίσκοπος Κύρος Θεοδόχης (+408). «Ὁ εἰς τὴν κατελεῖ διὰ νὰ τὸν δοῦναι ἄλλος διὰ τὴν ἐκκοιμένην, τὸν προσκαλεῖ ὡς μύροισι ἄλλος πεινῶν, τοῦ ἱεροῦ τραπὼν καὶ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ, ἄλλος καὶ αὐτὸν ἐκ ἐνδομάτου τοῦ ἄλλου τὴν πεινῶν τοῦ ἱεροῦ παραγγέλλει ἑταίρος τὸν παρακαλεῖ, νὰ ἀπολαθῇ ἀπὸ τὴν πεινῶν ἄλλος τὸν οἶον νὰ ἐπιμελεῖται ὁδοῦν ἑταίρος ἱεροῦ κατωκίτων ἄλλος ἀδυνατεῖ διὰ τὰς πόδας τοῦ ἄλλου τὸν παρακαλεῖ νὰ συμβιβάζῃ οἰκονομικὰς ἐρίδας. Καὶ ὁ ἄλλος πρὸς αὐτὸν κατεπαύει, βλαφρῶμενος διὰ τὴν ἀληθινήτητα τοῦ κυρίου τοῦ ἡ χίρα πρὸς αὐτὸν εἰ-

και η πραγματική νηστεία. Β όπως λέγει και ο 'Ισαίας δι-
λάν εκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀδὲν προτιμῶ τοιαύτη νὰ εἶναι ἡ
νηστεία, λέγει ὁ Κύριος, δηλαδή νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν
τοῦ ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε δὲν κάμψῃς τὸν τράχηλόν σου ὡς
δοῦλον ὅτε δὲν κυλισθῇς εἰς σάκκον καὶ στάκτην, ὅτε
τότε θὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος ἡ νηστεία, λέγει ὁ Κύριος.²¹
Ἀλλὰ ποία θὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος, λέγει; «Καλόφρωνες, λέ-
γει, τοὺς πολυπλόκους κόμους τῶν υπερβεβαρημένων ἀ-
νοητικῶν συναλλαγμάτων, διαμοίρασε εἰς τοὺς πενούν-
τας τὸν ὄρτον σου καὶ δέξου εἰς τὴν οἰκίαν σου τὸν ὀστε-
γον πτωχόν. Καὶ δὲν κάμψῃς αὐτά, λέγει, τότε θὰ λάμπουν
ὡς ἡ ἀστὴρ οἱ ὀφθαλμοὶ σου καὶ ταχέως ἡ ἰσθεῖσα πληγὴ
σου θὰ ἀνοιγέται ὑγίαν».²²

6. Ὁ Εἰδὼς, ἀγαπητέ μου, ποία εἶναι ἡ πραγματική νη-
στεία; Αὐτὴν δὲν κάμνουμεν καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν ἀπλῶς, ὅ-
πως οἱ πολλοὶ, ὅτι ἡ νηστεία περιορίζεται εἰς τοῦτο, νὰ
παραμεινώμεν δηλαδὴ νηστεῖς μέχρι τὸ θράδῳ. Δὲν ζητεῖ-
ται αὐτό, ἀλλὰ μὰς μετὰ τὴν ἀποχὴν ἐκ τῶν τροφῶν νὰ ἀπέ-
χωμεν ἀπὸ ὅσα μᾶς δαπντοῦν καὶ νὰ ἐπιβεβῶμεν μεγάλῳ
ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πνευματικὴν ἀσκήσιν. Πρέπει ὁ νηστεύ-
ων νὰ εἶναι μετρίων, ἡσυχος, ἡμερος, ταπεινός καὶ νὰ
περικραυγῇ τὴν δόξαν τῆς παρουσίας ζωῆς. Ὅπως ἀκριβῶς
περικραυγῇ τὴν ζωὴν, ποιουσιτρόπως πρέπει νὰ περι-
φρονῇ καὶ τὴν κενοδοξίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ στρέψῃ
τὴν προσοχὴν του πρὸς ἑαυτὸν μόνον ἐφ' ὅποιος δοκιμά-
ζει καρδίας καὶ νεφροῦς.²³ Ὡς καὶ μὲ πολλὸ ἐνδιαφέρον νὰ
κάμνῃ τὰς προσευχὰς καὶ τὸς ἐξομολογήσεις του πρὸς τὸν
Θεὸν καὶ μὲ δὴν του τὴν δύναμιν νὰ παρέχῃ εἰς τὸν ἑαυ-
τὸν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης.

Διότι αὐτὴ, κατ' ἐξοχὴν αὐτὴ ἡ ἐντολή, ἔχει τὴν δύ-
ναμιν νὰ ἐξαλείψῃ ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας, καὶ ἀπὸ τὴν
γέννησιν τοῦ πυρός νὰ μᾶς ἐξαράξῃ, ἂν πλουσίως ἀσκώ-
μεν αὐτὴν καὶ δὲν προβαίνωμεν εἰς τοῦτο πρὸς ἐπιβίβειν
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διατὶ λέγω, νὰ μὴ προβαίνω-

ζητοῦν ἐλεημοσύνην. Ἄλλῃ εἰσέρχεται διὰ τὴν ἀρετὴν. Ἀπεροὶ εἰς τὸν
παῖδρα κατ' ἐκδοχὴν πρὸς ἐκδοχὴν ὅλο καὶ ὅλο ἀγγελίαν. Ἀποκτείνεται τις
διὰ τῆς ἐξουσίας καὶ παρουσιάζεται ἀντίγραφος ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνδοξῶς
καὶ ἀμέσως ἐπὶ τὴν ἀντίγραφον γίνεται ὁ ἱεροῦς μεταβάλλεται εἰς πατὴρ καὶ
εἰς τὸν πατέρα καὶ ἀντίγραφος πατέρα καὶ ἀντίγραφος ἀντίγραφος ἀντίγραφος
ἐνδοξῶς ὁ ἀντίγραφος ἀντίγραφος δι' αὐτοῦ.

21. Ήσ. 58, 6.

22. Ήσ. 68, 8-9.

23. Ήσ. 7, 10.

μεν εἰς τοῦτο διὰ λόγους ἐπιβίβειν; Διότι, ἐὰν ἡμεῖς σώ-
φρονες, ἐπρεπε νὰ ἀσκώμεν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν. Ἐὰν δὲ
τὴν ἀμαρτίαν τὴν ὅποιαν ἔχει ὑποσχεθῇ ὁ Κύριος, ἀλλὰ δι-
ὅτι κατ' ἑαυτὴν ἡ πράξις εἶναι ἀγαθὴ καὶ διότι ἀγαπᾶμεν
τοὺς συνανθρώπους μας. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκόμη τὸ ὀφθαλμὸν
αὐτῆς νόημα δὲν δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν, ἡμποροῦμεν
νὰ ἀσκώμεν αὐτὴν, χωρὶς νὰ ἐπιβιώσωμεν τὴν δόξαν τῶν
ἀνθρώπων, διὰ νὰ μὴ ὑποβαλλώμεθα εἰς τὴν δοκίμην καὶ
χάνωμεν τὸν μισθόν μας. Καὶ αὐτὸ δὲν μὴ ἐπιβιώσωμεν μᾶ-
λλον διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ διὰ κάθε
πνευματικὴν ἀρετὴν καὶ τίποτε νὰ μὴ κάμνωμεν ἀποβλέ-
ποντες εἰς τὴν ἀπόκτησιν καλῆς φήμης μεταξὺ τῶν ἀν-
θρώπων.

Διότι καμμίαν ἀφέλειαν δὲν ἔχομεν, οὔτε δὲ νηστεύω-
μεν, οὔτε δὲν προσευχωμεθα, οὔτε δὲν κάμνωμεν ἐλεημοσύ-
νην, οὔτε εἰς οὐδὲν ἄλλο καὶ δὲν προβαίνωμεν.²⁴ Ἀ
ἐὰν αὐτὰ δὲν γίνονται μόνον δι' ἑαυτοῦ, ὁ ὅποιος γνωρί-
ζει καὶ τὰ μυστικά καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸ βάθος τοῦ
νοῦ μας. Ἄν ἀπὸ ἐκείνων ἐλπίσης ἀμαρτίαν, ἀνθρώπῳ μου,
διὰ ποῖον λόγον ἐπιθυμεῖς νὰ ἐπανήσῃς ἀπὸ τὸν συνάν-
θρωπόν σου; Καὶ διατὶ λέγω, νὰ ἐπανήσῃς! Πολλὰκις αὐ-
τὸς δὲν ἐπαινεί, ἀλλὰ φθορεῖ, διότι ὑπάρχουν πολλοὶ, οἱ
ὅποιοι διδάσκονται ἐναντι ἡμῶν μὲ τὴν τὴν μοχθηρίαν, ὥστε
καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια κάμνωμεν, τὰ διαστρέφουν εἰς τὸ
ἀντίθετον. Διὰ ποῖον αἴτιον λοιπὸν, εἰπέ μου, ἐκτιμᾷς τό-
σον πολὺ τὴν ἀδικίαν κρίσιν αὐτῶν; Διότι ὁ ἀγρυπνῶς ἐ-
κείνος ὀφθαλμός δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἴδῃ τὰ πάντα, τὰ
ὅποια ἡμεῖς κάμνωμεν.

Καὶ πρέπει ἀντιλαμβάνομενοι αὐτὸ μὲ πολλὴν λεπτό-
τητα νὰ ρυθμίζωμεν τὴν ζωὴν μας. Β διότι ἐπειτα ἀπὸ ὅλ-
γον πράττειται νὰ λογοδοτήσωμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δι'
ὅλους μας τοὺς λόγους, τὰς πράξεις καὶ αὐτὰς τὰς σκέ-
ψεις. Ἄς μὴ περικραυγῶμεν λοιπὸν τὴν σωτηρίαν μας. Τί-
ποτε, ἀγαπητέ μου, δὲν ἐξοικνύεται μὲ τὴν ἀρετὴν, διότι
αὐτὴ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μᾶς ἐξαράξῃ ἀπὸ τὴν
γέννησιν τοῦ πυρός καὶ μᾶς χαρίζῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βα-
σιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν
μᾶς καθιστᾷ ἀνωτέρους ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀσκήτως
καὶ ματαίως σκέπτονται κακῶς εἰς ὄραμας μας. Καὶ δὲν μᾶς
κάμνει ἀνωτέρους μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρο-
τέρους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας καὶ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν
τῆς σωτηρίας μας, δηλαδὴ τὸν διάβολον.

Τί λοιπὸν θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὴν ἀρετὴν,

ὅταν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀκούον αὐτὴν τοὺς καθιστὰ ἀνωτέρους ὅχι μόνον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπιβουλεύονται τοὺς ἄλλους, Ὁ ἀλλὰ καὶ τῶν δαιμόνων: Ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ περιφρονῇ κανεὶς ὅλα τὰ ἐγκόσμια, νὰ ἀσέτεται ἀπὸ πάσαν στιγμὴν τὰ μέλλοντα καὶ τίποτε νὰ μὴ ἐπιθυμῇ ἐκ τῶν παρόντων, ἀλλὰ νὰ γνωρίσῃ, ὅτι ὅλα τὰ ἀνθρώπινα εἶναι σκιά καὶ ὀνειρον καὶ ὅτι ὅποτε ἄλλο ὑπάρχει εὐτελέστερον ἀπὸ αὐτά. Ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ δίδεται κανεὶς πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς παρούσης ζωῆς, ὅπως ἀκριβῶς ὁ νεκρὸς καὶ πρὸς ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁποῖα παραδίδονται τὴν σωτηρίαν τοῦ νὰ παραμῇν τόσον ἀβρανῆς, ὅσον ὀβρανῆς εἶναι ὁ νεκρὸς, δι' ἐκεῖνα δὲ, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ ζωὴν μόνον πρέπει νὰ ζῇ καὶ νὰ ἔσθῃ, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος «δὲν ζῶ πλέον ἐγώ, ἀλλὰ ζῇ μέσα μου ὁ Χριστός».¹⁴

Ὡ καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἀγαπητοὶ μου ὡς ἐνδεδυμένοι τὸν Χριστὸν ἔστω τὰ πάντα ὡς κάμνωμεν καὶ ὡς μὴ λυτῶμεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὅταν λοιπὸν ἐνοχληθῶμεν ἀπὸ πάθος ἢ ἀπὸ κακῆς ἐπιθυμίας ἢ ἀπὸ θυμοῦ ἢ ἀπὸ φθόνου, ὡς σκεπτάμεθα τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μέσα μας καὶ ὡς ἀποδιδώμεν μακρὰν ὁδὸν αὐτὰς τὰς σκέψεις.

Ἄς σεδασθῶμεν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ παρασχεθεῖσαν εἰς ἡμᾶς πλουσίαν χάριν καὶ ὡς χαλινωγῶμεν ὅλα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς μας, ὥστε, ἀφοῦ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀγωνισθῶμεν κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτὴν καὶ φθαρήν ζωὴν μας, νὰ λάβωμεν τοὺς πολυτίμους ἐκείνους στεφάνους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἡ ὁποία θὰ εἶναι φοβερά μὲν δι' ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ποθητὴ δὲ διὰ τοὺς ἐναρέτους. Ἐ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀξιώσωμεν νὰ λάβωμεν τὰ ἀπερίγραπτα ἐκεῖνα ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΑΙΑ ΕΝΑΤΗ

45 Α ΕΙΣΕΧΘΕΙΑ ΤΟΙΣ ΠΟΙΗΣΣΑΜΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΔΕΙΧΟΥΝ, ΔΙΑΤΙ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΣΑΝ ΤΑ ΘΗΡΙΑ, ΚΑΙ ΤΙ ΧΡΗΣΙΜΟΝ ΠΡΟΕΚΤΕΡΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΟΤΙ ΚΑΙ ΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΣΑΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣΤΟ ΜΑΛΙΣΤΑ ΔΕΙΜΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΕΡΙΓΡΑΤΟΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΨΙΑΝ ΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ.

1. Οἱ φιλόπονοι ἐκ τῶν γεωργῶν, ὅταν βλέπουν γόνιμον καὶ θαυσικαμένον ἀγρὸν, ἀφοῦ σπείρουν ἀφθόνας σπόρους, ἔπιμελως καὶ συνεχῶς φροντίζουν, παρατηροῦντες καθημερινῶς, μήπως κάτι ἐξ ἐκείνων, ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ βλάψουν τοὺς σπόρους, καταστήσῃ ἀνικηλὴ τὸν προηγούμενον κόπον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ βλέπομεν τὸ πνευματικὸν σας διαφέρειν καὶ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἀκούετε, ἐπιδιδώμεν νὰ ἐναποτίθενται εἰς τὴν ψυχὴν σας τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς κάθε ἡμέραν. Ὑποδεκνύομεν ἀκόμη εἰς ὑμᾶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ βλάπτουν τὸν πνευματικὸν αὐτὸν σπόρον, ὥστε νὰ μὴ καταστραφῇ οὔτε νὰ σκοτισθῇ ἡ ὕγιής διδασκαλία τῶν δογμάτων μετὰ τὴν διαδεξιὴν ἐπιδρασίαν ἐκείνων, Ὁ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν νὰ εἰσαγάγουν τὰς προσωπικὰς των ἀπόψεις εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι λοιπὸν ἰσὺν σας ἔργον νὰ φυλάσσετε μετὰ ἀκριβείαν τὰ παραδεδομένα καὶ νὰ διατηρῆτε ἰσχυρὰν ἀνάμνησιν αὐτῶν, διὰ νὰ ἡμπορῆτε νὰ παρακαλοῦσθε μετ' εὐκολίας τὰ ἐπόμενα. Ἐάν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς δὲν ἐμβραβύωμεν περισσότερο εἰς τὰ νοήματα τῶν Γραφῶν καὶ σῆς δὲν προσαρμόσετε τὴν διάνοιαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας, ὅταν τὰ μέλη τοῦ σώματός μας εἶναι ἐλαφρὰ πρὸς καλύμψιν καὶ εἶναι ἀνοικτότερα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, διότι δὲν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸ πονηρὸν ρεῖμα τῶν ἀπολαύσεων, καὶ τὸ πνεῦμα περισσότερο ἑτοιμον διὰ νὰ μὴ διατρέχωμεν κίνδυνον πνιγμοῦ, πότε θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ κάμωμεν αὐτό; Ὅταν ζώμεν εἰς τρυφὴν καὶ μέθην καὶ πολυφαγίαν Ὡ καὶ μέσα εἰς τὰς συμφοράς, ποῦ προέρχονται ἀπὸ αὐτά;

Ἡ δὲν βλέπετε, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐρευνᾶν διὰ πολῦ τιμα πετράδιον εἰς τὴν βάλασσαν, δὲν εὐρίσκουν αὐτὰ καθισμένον κοντὰ εἰς τὴν παραλίαν καὶ μετροῦντες τὰ κύ-

ματα, αλλά κατέρχονται εις τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καὶ ἀκόμη, ὅπως λέγουν, θυθίζοντες εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀβύσσου, τοιοῦτοτρόπως ἐπιπυγχνάνουν, ὅσα ἐπιδικάζουν. Καὶ ὅμως ποῖον μεγάλην ὠφέλειαν θὰ προσέφερον εἰς τὴν ζωὴν μας ἡ εὐρεσις ἐκεῖνων τῶν λίθων; Εἶθε δεδωκώς νὰ μὴ προσκάλουν μεγάλην θλάσθην καὶ πολλὴν ζημίαν. Διότι ἀπὸ ἐκεί θηλασθὶ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἀπὸ τὴν λυσσώδη μανίαν δι' ἀπώστησιν χρημάτων γεννῶνται ἄπειρα κακά.

Ε' Ἀλλ' ὅμως, καίτοι ἐξ ἐκεῖνων προέρχεται τόσον μεγάλη θλάση, καθόλου δὲν διατάζουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ αὐτά, ἀλλὰ ἐκτίθενται εἰς μεγάλους κινδύνους καὶ ὑπομένουν πολλοὺς κόπους, ὥστε νὰ θυγηθοῦν νὰ εἰδρουν τὰ πετράδια, ποὺ ζητοῦν. Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα ὅμως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τοὺς πολυτίμους αὐτῆς πνευματικούς λίθους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτεθῇ κανεὶς εἰς κινδύνον, ὅτε ὁ κόπος εἶναι μεγάλος, ἐνθὺ τὸ κέρδος εἶναι ἀμύθητον. Ἐὰν ἀρκεῖ ἡμεῖς νὰ προσκρίνωμεν προθύμως τὰς δυνάμεις μας, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπάρη καὶ ἀναζητεῖ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ τὴν δεχθοῦν προθύμως. Αὐτὰς εἶναι ὁ Κύριός μας, ὅταν ἴδῃ τὴν ψυχὴν νὰ ἀγρυπνῇ καὶ θερμὸν διαφέρον, μὲ ἀσθονίαν χορηγῇ πλοῦτον περισσώτερον ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ζητεῖται, χάρις εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν Του.

2. Αὐτὰ λοιπὸν γινώσκοντες, ἀγαπητοὶ μου, ἀφοῦ καθάριστε τὴν σκέψιν σας ἀπὸ κοσμικῆς φροντίδας καὶ διευρύνετε τὴν σκέψιν σας, δεχθῆτε μὲ μεγάλην προθυμίαν ἐκεῖνοι τὰ ὅποια μᾶς χορηγῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα διὰ τὰς πολυλαλοῦσάς τε τοὺς σπάρους, ὅπως οἱ εὐφροὶ καὶ γόνιμοι ἀγροὶ, καὶ νὰ ἀποδώσετε ἄλλας ἑκατὸν, ἄλλας ἐξήκοντα καὶ ἄλλας τριάκοντα.

Ἡκούσατε κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας τὴν ἀνέκφραστον σοφίαν Ἐκεῖνου, ὁ ὅποιος ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ ὅτι τὸ πᾶν ἔγινε μὲ τὸν λόγον καὶ τὸ θέλημα Του. Διότι, εἴτε «νὰ γίνωνται» καὶ ἔγιναν καὶ ἀμέσως δημιουργήθησαν ὅλα γενικῶς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἐπήρκεσαν ὁ λόγος διὰ τὴν αὐτοσσίαν τῶν δημιουργημάτων, ὅχι ὅπως διότι ἦτο λόγος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦτο λόγος Θεοῦ.

Ἐνθυμηθῆτε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια τότε ἀνεφέραμεν πρὸς αὐτοὺς ποὺ λαχρρίζονται ὅτι τὰ ὄντα ἔχουν γίνοι ἀπὸ προϋπάρχουσας ὁλῆν καὶ εἰσάγουν εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας προσωπικὰς τῶν ἀνοησίας. Οἱ Ἀντελήφθητε, διὰ ποῖον λόγον τὸν οὐρανὸν ἔκοιμε πλήρη, τὴν δὲ γῆν ἀδικαιόφωτον καὶ ἀοχημάτιστον. Ἀνεφέραμεν τότε δύο αἰτίας, μί-

ον διὰ τὸ νὰ μὴ ἀμφιδόλωμεν πλέον καὶ νομίζωμεν, ὅτι τοῦτο ἔγινε λόγῳ ἐλλείψεως δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἐγκωρίσαμεν καλῶς τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ἀνώτερον τοῦτο στοιχεῖον καὶ τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ αὐτὴ μᾶς εἶναι βίη-τηρ καὶ τροφὸς καὶ ἐξ αὐτῆς τρωόμεθα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπαλαύσαμεν καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν ἐπιστρέψαμεν, διότι αὐτὴ μᾶς εἶναι καὶ πατρίς καὶ τάφος. Τὴν δευτέραν λοιπὸν αἰτίαν ἀνεφέραμεν, διὰ τὸ νὰ μὴ μεγαλοποιήσῃ ὁ ἀνθρώπος τὰς ἀρελίας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς καὶ θεωρῇ ἑαυτὴν ὡς κάτι τὸ πολὺ σπουδαῖον. Ὁ Δι' αὐτὸ, παρουσιάζει αὐτὴν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀδικαιόφωτον. Τοιοῦτοτρόπως μαθη-ναίμεν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, νὰ μὴ ἀποδίδωμεν πλέον ὅλα ὅσα γενικῶς προηγουμένως ἐλέγχθησαν εἰς τὴν φυσικὴν ἱκανότητά τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Ἐμάθετε πάλιν, πῶς ἔκοιμε τὸν διαχωρισμὸν τῶν ὁρά-των, ἀφοῦ ἐπρόσταξε, νὰ δημιουργηθῇ ὁ οὐρανὸς αὐτὸς θόλος τῶν ὁποίων ἐλέπαμεν. Εἶθετε ἀκόμη τοὺς ζῶντας βρ-γανισμοὺς νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ ἀπὸ τὴν γῆν.

Καὶ ἀναγκάζομαι νὰ ἐπαναλαμβάνω αὐτὰ καὶ διὰ δευ-τέραν φορὰν ἐκείτῶν σας, ὅχι ἀσκόπως καὶ ματαιῶς. Ἀλλὰ διὰ νὰ παραμένουν σταθερὰ καὶ μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν νὰ ἐντυπώνωνται εἰς τὸν νοῦν ἐκείνων, ἵνα οἱ ὅποιοι τὰ ἔχουν ἀκούσει καὶ δι' ὅσους δὲν ἦσαν παρόντες τότε νὰ καταστή-ἐπαρκῆς ἡ διδασκαλία καὶ νὰ μὴ ὑποστοῦν καμμίαν ζημί-αν ἀπὸ τὴν τότε ἀπουσίαν των. Ἀλλωστε καὶ ὁ σταργικὸς Πατὴρ διαφυλάσσει τὸ ὑπόλοιπον φαγητὸν διὰ τὰ τέκνα, τὰ ὅποια ἀπουσίασαν ἀπὸ τὴν τράπεζαν, διὰ νὰ εἰδρουν, ὅταν θὰ ἐπιστρέψουν, τὴν φυλαχθεῖσαν τροφὴν ὡς ἀνακού-φισιν τῆς ἀπουσίας των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ποὺ φροντί-ζομεν δι' ὅλους, ὅσοι εἴθε ἐδῶ συγκεντρωμένοι, ὥσπερ μέ-λη τῆς οἰκογενείας μας καὶ θεωροῦμεν τὴν πρόσδόν σας ἡ-δικτὴν μας ἐπιτυχίαν, ὅτι ἡ ἐπιθυμιόμεν νὰ κατισχύητε ὅλοι-τῆς καὶ πλήρεις πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρόδον τῆς Ἐκ-κλησίας καὶ ἰδικὴν μας χαρὰν. Καὶ ἐν δὲν σας σπουδασαί, ἐμπρὸς λοιπὸν, ἅς ὑπενθυμώσω μὲ ἄλλα λόγια, ἐκεῖνα τὰ ὅποια χθὲς εἶπα πρὸς ὑμᾶς.

Ἀντελήφθητε τὴν διαφορὰν τῆς δημιουργίας τῶν κτι-σμάτων καὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡκούσατε, πᾶ-σιν τμήν προσέδωκεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους μας καὶ πῶς κατὰ τὴν δημιουργίαν μὲ τὸ εἶδος τῶν λόγων Του καὶ τὴν ποικίλειαν αὐτῶν ἐδήλωσε τὴν ἰδιαίτερον τιμὴν εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὅποιος ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθῇ μὲ τὸ

νά λέγει «Ὡς δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν μας». Ἐρῶτε, τί σημαίνει τὸ κατ' εἰκόνα, ὅτι δηλαδὴ δὲν σημαίνει τὴν ἀξίαν τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι δὲν ἔννοεῖ συμφώνως πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς μορφῆς, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐξουσίας. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσε «καὶ νὰ ἐξουσιάζουν τῶν ἡθῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς».

3. Ἐδῶ ὅμως παρουσιάζονται ἔθνη καὶ λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος δὲν εἶναι ἀληθής. Διότι δὲν ἐξουσιάζομεν τῶν θηρίων, ὅπως ἀκριβῶς ὑποσχέθη ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἐξουσιάζουν ἡμῶν. Τοιοῦτο θεοαἰσῶτα εἶναι ἀνακριβές. Διότι, ὅπου ἀνακρίβεται ὁ ἄνθρωπος, εὐθὺς ἀμέσως φυγαδεύονται τὰ ἄγρια ζῶα. Ἄν δὲ κάποτε ἄσκαον αὐτὰ εἰς ὄρος μας ἐλαττικῶν ἐπιθῶσιν, εἴτε διότι τὰ ἐξαναγκάζει ἡ πείνα, εἴτε διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἐπιτιθέμεθα ἐναντίον των, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι ἐκεῖνα ἄσκαον ἐξουσίαν ἐφ' ἡμῶν, ὅ ἀλλὰ ὅτι ἡμεῖς εἰμὲθα αἰτίοι. Διότι καὶ ὅταν ἐπέρχονται ἐναντίον μας λησταί, ἐὰν δὲν διατάσσωμεν, ἀλλὰ ἐξοπλιζόμεθα ἐναντίον των, τοῦτο δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἐξουσίας τῶν ληστῶν, ἀλλὰ πρόνοια διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Ἄς ἀκούσωμεν δὲ πάλιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προηγουμένως ἐλεγχθῶσιν καὶ δημιουργήσωμεν, λέγει, τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν μας. Ὅπως ἀκριβῶς εἶπεν «εἰκόνα» καὶ δηλώνει τὴν εἰκόνα τῆς ἐξουσίας, ἔτσι καὶ «ὁμοίωσιν» διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν Θεόν, δηλαδὴ νὰ ὁμοιάσῃ με αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν πραότητα καὶ γενικῶς ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς λέγει καὶ γίνεστε ὅμοιοι με τὸν Πατέρα σας, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς¹.

Ὅπως εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὐρύχωρον αὐτὴν γῆν ἄλλαι μὲν ζῶαι εἰναι ἡμερώτερες, ὁ ἄλλοι δὲ εἰναι ἀγριώτεροι, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸ πλάτος τῆς ψυχῆς μας, ἄλλοι μὲν σκέψεις μας εἰναι περισσότερον ἀνόητοι καὶ κτηνώδεις, ἄλλοι δὲ περισσότερον ἀνθρώποι καὶ ἀγριοί. Ἐκ μὲν λοιπὸν ὑποχρέωσιν νὰ κυριαρχῶμεν καὶ νὰ ὑπερισχύωμεν αὐτῶν καὶ νὰ τὰς ὑπαγάγωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς σκέψεως. Καὶ πῶς θὰ ἡμιπαρήτῃ νὰ ὑπερισχύῃ κανεὶς, λέγει, μᾶς

θηρκόδους σκέψεως; Τί λέγετε, ἀνθρώπῳ μου; Κυριαρχῶμεν τῶν λεόντων καὶ ἐξημερώνομεν τὰς ἀγρίας διαθέσεις αὐτῶν καὶ ἀμφισβῶντες, ὅν θὰ ἡμιπαρήτῃ νὰ μεταβάλλῃς εἰς ἡμερότητα τὴν θηριωδίαν τῆς σκέψεως; Ἐ Καὶ ὅμως ἡ ἀγριότης τοῦ θηρίου εἶναι ἐμφυτος, ἡ δὲ ἐξημέρωσις αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται παρὰ τὴν φύσιν του. Ἐνῷ εἰς σὲ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἐμφυτος δηλαδὴ εἶναι ἡ ἡμερότης καὶ ἡ πραότης, παρὰ τὴν φύσιν σου δὲ εἶναι ἡ ἀγριότης καὶ ἡ θηριωδία. Σὺ λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἐξεβάλες τὸ ἐμφυτον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ θηρίου καὶ ἐνέβαλες εἰς αὐτὴν τὸ παρὰ τὴν φύσιν, σὺ ὁ ἴδιος δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν, νὰ διατηρήσῃς τὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς σου ἰδιουστασῶς; Καὶ πόσῃν κατὰ κτήρα τῆς ψυχῆς σου ἰδιουστασῶς; Καὶ περισσότερον περιέργου καὶ ἀξίον ἐμπορίας εἶναι, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς φύσεως τῶν λεόντων ὑπάρχει ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλη δυσκολία². Ἀ διότι τὸ θηρίον στερεῖται σκέψεως. Καὶ ὅμως πολλὰς ἀλείψαμεν νὰ ὁδηγῶνται διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς ἐξημερωμένοι λαοὺς. Πολλοὶ μάλιστα ἐξ ὧν διατηροῦν ἐργαστήρια, κατέβαλον χρήματα πολλὰς εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ θηρίον, ὡς ὁμοίῳ τῆς τέχνης καὶ τῆς δεξιότητος, με τὴν ὁποῖαν ἐξημέρωσε τὸ θηρίον. Εἰς τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν ὅμως καὶ σκέψις ὑπάρχει καὶ φόβος Θεοῦ καὶ μεγάλη δαίμνια ἀπὸ πολλὰ σημεῖα προερχομένη. Μὴ μεταχειρίζεται λοιπὸν δικαιολογίας καὶ προσφάσεις. Δύνασαι δεδαιώς, ἐὰν θέλῃς, νὰ εἶσαι ἡμερὸς καὶ πρὸς καὶ ἐπικαίς. Β' «Ὡς δημιουργήσωμεν λέγει, τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν μας».

4. Ἄς ἐπανελέωμεν πάλιν ἐπὶ τοῦ θέματός μας. Ἀποδεικνύεται, ἐξ ὧν ἔχουν λαχθῇ, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος εἶχε πλῆρη καὶ τελείαν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ζῶων. «Ὡς ἐξουσιάζουν, λέγει, τῶν ἡθῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς». Καὶ ὅτι τῶρα φοβοῦμεθα τὰ θηρία καὶ γενικῶς εἰμὲθα περιβεβίς καὶ ἐχάσαμεν τὴν ἐξουσίαν μας (ἐπὶ αὐτῶν) οὔτε ἐγὼ ἔχω ἀντίρρηση. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ψευδῆ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀρχικῶς δὲν εἶχον ἐστὶ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ θηρία ἐφοδοῦντο καὶ ἔτρωον καὶ ὑπετάσσοντο εἰς τὸν δεσπότην (τὸν ἄνθρωπον). Ὁ «Ἄφ' οὗ ὅμως λόγῳ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων ἔλασε τὸ θάρρος του, περιώρσθη καὶ ἡ ἐξουσία του. Ὅτι ἦσαν ὅλα ὑποταγμένα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀκούσε τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ ὁποία λέγει «Καὶ ὠδήγησε τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ

1. Μκτθ. 5, 45.

ζώα ενώτιον τοῦ Ἀδάμ, διὰ τὴν πῶς θὰ τὰ θυμάρῃ.² Καὶ ἐνῷ εἶλεπε νὰ φθάνουν πλησίον τοῦ τῶ θηρία, δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ ὡσὺν καποῖος Κύριος, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς πειθαρχικοὺς δούλους εἶδε, θυμάρῃ, ἔτσι εἰς ὅλα τὰ ζῶα εἶωσε τὰς θυμάρῃς των. Καὶ ὅποιο θυμάρῃ εἶδωσεν εἰς αὐτὰ ὁ Ἀδάμ, λέγει, τούτω ἦσαν τὸ θυμάρῃ του. Καὶ αὐτὰ εἶνα ἀπόδειξις ἐξουσίας.

Δ. αὐτὸ ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ἤθελε καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὸ προνόμιον τῆς ἐξουσίας του, ὁ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν θυμάρῃαν τῶν ζῶων. Ἀρκετὸν λοιπὸν εἶναι τούτω νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κατ' ἀρχὰς τὰ ζῶα δὲν ἐνέτινον φόβον εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἀπόδειξις μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν καὶ πολὺ σαφέστερα. Ποία λοιπὸν εἶνα αὕτη; Ἡ συλλήγησις τοῦ ὄψεως πρὸς τὴν γυναῖκα. Ἐὰν ἐβλῇ τὰ θηρία ἐνέτινον φόβον εἰς τοὺς ἀνθρώπων, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἡ Εἰσα, ἐνῷ εἶδε τὸν θυμάρῃ, νὰ παραμένῃ εἰς τὴν θέσιν της, οὔτε θὰ εἶδε τὴν συμβουλήν του οὔτε τόσο ἀφόβως θὰ συνελίγῃ μετ' αὐτὸν ἀλλ' αὐτοὺς θὰ ἔτρεμεν ἀπὸ τὸ θέαμα καὶ ταχέως θὰ ἀπεκαρύνετο. Ἀλλὰ τώρα καὶ συζητῇ καὶ δὲν φοβεῖται, διότι δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη αὐτοὺς ὁ φόβος. Ἀφ' οὗτο θυμάρῃ εἰσῆλθεν ἡ ἀμαρτία, ἔχασεν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει μετ' αὐτοὺς ὑπῆρτες, ἔτσι μὲν εἶναι χρηστοὶ καὶ ἐντιμοὶ, ἐμπνέουν φόβον εἰς τοὺς ἄλλους ὑπῆρτες, οἱ οἱ ὅμως συνεκρούσθησαν μετ' αὐτοὺς Κυρίων των καὶ τοὺς συνυπῆρτες των φοβοῦντο. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ὅσον χρόνον εἶχε τὴν παρρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ θηρία ἐνέτινον τὸν φόβον. Ὅταν δὲ ἡμάρτησεν, ἐφοβεῖτο κοτόπιν καὶ τὰ εὐτελέστερα τῶν δημιουργημάτων.

Ἄν δὲ δὲν βέχῃσαι, τὰ βρα λέγω, ἀπόδειξέ μου, ὅτι πρὸ τῆς ἀμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων τὰ θηρία ἐνέτινον εἰς τὸν ἀνθρώπον φόβον. Ὅμως δὲν θὰ ἡμπαρέσῃς. Ἄν ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ κατέλαβε τὸν ἀνθρώπον φόβος καὶ τούτω εἶνα ἀπόδειξις τῆς μεγάλης στοργῆς τοῦ Θεοῦ.³ Ἄ. Διότι ἂν καὶ μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ἀπὸ τοὺς πρωτοπλάστους ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ὁποία εἶδθη εἰς τὸν ἀνθρώπον ἐξηκολούθη νὰ παραμένῃ σταθερά, δὲν θὰ ἦτο εἰκόλον νὰ σηκωθῇ ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὴν πτώσιν. Ὅταν ἀνθρώπου, οἱ ὁποῖοι πειθαρχοῦν καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν

πειθαρχοῦν, ἀπολαύουν τῶν αὐτῶν τιμῶν, παιδαγωγοῦνται περισσότερο πρὸς τὴν πειθαρχίαν καὶ πολὺ βραδέως ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν κακίαν. Ἐάν τώρα, ποὺ ἐπαπειλοῦνται φόβοι καὶ τιμωρίαι καὶ κολάσεις δὲν ἡμποροῦν νὰ συνετισθοῦν ποῖα θὰ ἦσαν, ἂν δὲν ἐτιμωροῦντο διὰ τὰ κακὰ, εἰς τὰ ὁποῖα προβάλλουν, συνεπῶς ἀπὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ φροντίδα διὰ τὴν σωτηρίαν μας μᾶς ἀφήρσε τὴν ἐξουσίαν.

5. Β. Κα. σὺ, ἀγαπητέ μου, σκέψου ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τὴν ἀπειρὸν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πῶς ὁ μὲν Ἀδάμ παρήκουσε τῆς ἐντολῆς καὶ παρέβη τὸν νόμον, ὁ δὲ Θεὸς ἐπειδὴ εἶνα φιλόανθρωπος καὶ νικᾷ μετὰ τὴν καλωσύνην του τὰ παρσιτώματα μας, δὲν κατέλυσε καθε ἀξιοπρέπειαν, οὔτε ἀφῆρσεν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον ὅλας τὰς ἐξουσίας ἀλλὰ ἀφῆρσεν ἐξω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ μόνον ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν πολὺ ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς. Τὰ ἀναγκαῖα ὅμως καὶ τὰ χρήσιμα ζῶα καὶ ἐκεῖνα ποὺ προσφέρουν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ζωὴν μας τὰ ἀφῆρσε νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν μας.

6. Ἀφῆρσε δηλαδὴ ἀγέλας βοδιῶν, διὰ νὰ οὐρῶμεν τὸ ἄρστρον, διὰ νὰ ὀργάνωμεν τὴν γῆν καὶ νὰ ριπτοῦμεν εἰς αὐτὴν τοὺς σπόρους. Ἀφῆρσε καὶ τὰ εἶδη τῶν κατοικητικῶν ζῶων, διὰ νὰ μοιρίζωμεν τοὺς κόπους μας κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πραγμάτων. Ἀφῆρσε τὰ πόλινια τῶν προβάτων, διὰ νὰ ἔχωμεν διὰ τὴν ἀμφοσίαν μας ἐπάρκειαν παραγωγῆς θυμάρῃων. Καὶ ἄλλα εἶδη ζῶων ἀφῆρσε, τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχουν ἀφῆρσιν ἀγαθὰ. Καὶ ἐπειδὴ, ὅταν ἐτιμωρεῖ τὸν ἀνθρώπον διὰ τὴν παρσικὴν εἴπην «μετ' ἡμῶν τὸ πρῶτον σου θὰ τραγῇς τὸ ἄρστρον σου»,⁴ δὲ νὰ μὴ εἶναι ὁ βρῶς αὐτοῦ καὶ ὁ κόπος ἀνυπόφορος, ὁ εἰλαφρῶσε τὸν κουραστικὸν καὶ ἐνοχλητικὸν ἰβρώτα μετὰ τὸ πλῆθος τῶν ζῶων, τὰ ὁποῖα δοιοῦν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὴν τολαιπυρίαν.

Καὶ ἔκαμε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὅπως στοργικῶς τις καὶ φιλόανθρωπος Κύριος ὁ ὁποῖος ἀφῶ μασιγίσῃ τὸν ὑπῆρτην του προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐκ τῶν μασιγιῶσεων πληγὰς. Ταιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ Θεός, ἀφῶ κατέδικασεν τὸν ἀνθρώπον, διότι ἡμάρτησε θέλε μετὰ τὴν πρῶτον τὴν καταβίβην ταύτην νὰ καμῇ ἐλαφρότεραν, ἐνῷ δηλαδὴ μᾶς κατέδικασεν εἰς διαρκὴ ἰβρώτα καὶ κόπον, ἔκαμε πολλὰ εἶδη ζῶων, διὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσουν εἰς τοὺς κό-

τους μας.

Κατὰ συνέπειαν τὸ ὅτι μᾶς ἔδωκεν τὴν τμήν καὶ πάλιν τὴν ἀφήρεσε καὶ ἐπέβαλε μέσα μας τὸν φόβον τῶν θηρίων καὶ ὅλα, Ἐ ἐὰν κανεὶς ἐξετάσῃ ἀκριβῶς καὶ μὲ καλὴν διάθεσιν, θὰ τὰ εὕρῃ πλήρη σοφίας, μεγάλου διαφέροντος καὶ μεγάλης ἀγάπης. Δ' ὅλα αὐτὰ γενικῶς, ὡς εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ὡς ἀρεῖλόμεν ἐὺγνωσκούνην, διότι μᾶς παρέσχε τὰς εὐεργεσίας. Καὶ δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τίποτε βαρὺ καὶ δύσκολον, παρὰ μόνον νὰ παραδεχώμεθα τὰς τῶσον μεγάλαις εὐεργεσίαις καὶ νὰ ἀναπέμπωμεν εὐχαριστίας εἰς Ἐκεῖνον δ' αὐτάς. Καὶ τοῦτο ὅχι διότι ἔχει ἀνάγκη αὐτῶν εἶναι, θεοτικῶς ἀνευδεής, γὰρ Ἄ. ἀλλὰ διὰ νὰ σωηθῶμεν νὰ ἀκολουθεῖμεν τὸν χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν καὶ νὰ μὴ γινώμεθα ἀχάριστοι, ἀλλὰ νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀρετὴν ἰσάμεν πρὸς τὰς εὐεργεσίας καὶ τὸ τῶσον μεγάλο διαφέρον τοῦ δι' ἡμᾶς.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποσπᾶσθωμεν μεγαλύτερον σπογγὴν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μας. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν, παρακαλῶ ἀλλὰ ὁ καθείς μας ἀνά πάσαν στιγμὴν, ἂν εἶναι δυνατόν, ὡς ἀναλογίζεται μέσῳ σου, ὅχι μόνον τὰς κοινὰς εἰς ὅλους εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνας, αἱ ὅποιας ἔγνων χάριν αὐτοῦ τοῦ ἰδιοῦ, καὶ ὅχι μόνον ἐκεῖνας, τὰς ὅποιας ὅλο· παραδέχοντα καὶ εἶναι εἰς ὅλους φανεραὶ ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνας, αἱ ὅποιας ἔγνων χωριστά εἰς τὸν καθένα καὶ διοφελουσι τῆς προσοχῆς τῶν πολλῶν. Β. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν θὰ ἐκρηθῇ διαρκῶς νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν.

Τοῦτο θὰ γίνῃ μεγίστη θυσία, τοῦτο θὰ εἶναι τέλει προσφορά καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ προῖπόθεσις παρηρησίας μας. Καὶ ἐξηγῶ, πῶς θὰ γίνῃ. Ἐκεῖνος δηλαδὴ, ὁ ὅποιος διαρκῶς ἀνακινεῖ αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν σου καὶ ὅτι λαμβάνεται μὲ ἀκριβείαν τὴν μικρὰν τοῦ ἀξίαν καὶ σκέπτεται τὴν ἀνέκφραστον καὶ ἀφράστον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ διακρίνει. Ὡς ὅτι ὁ Θεὸς ρυθμίσει τὰ τῆς ζωῆς μας ὅχι ἀναλόγως τῶν σφαλμάτων μας, ἀλλὰ συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀγαθότητά του, περιορίζει τὴν σκέψιν, συντρίβει, τὸν λογισμὸν περιστέλλει καθὼς ὑπεροίκαν καὶ ἀνοήσιον καὶ μανθάνει, νὰ εἶναι μετριοφροῦν νὰ περιορῶν τὴν δόξαν τῆς παρουσίας ζωῆς, νὰ ἀδυσφορῇ δ' ὅλα τὰ ἐπίνειν ἀναβά, νὰ σκέπτεται τὰ ἀνασθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ τὴν αἰώναν ζωὴν, ἢ ὅποια δὲν ἔχει τέλος.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὅποιος ἔτσι διακρίνεται ψυχικῶς αὐτὸς προσφέρει εἰς τὸν Θεόν τὴν ἀληθὴ καὶ ποθητὴν θυσίαν.

αν, ὅπως λέγει, ὁ Προφήτης «Διὰ τὸν Θεὸν θυσία εἶναι τεταπεινωμένον πνεῦμα, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην δὲν περιφρονεῖ ὁ Θεός.»⁴ Ὁ τοῦ συνετοῦς ἐπηρέτας δὲν ἐπαινεῖται εἰς τὸν ὁρῶν δρόμον τῶσον ἐκκολληαὶ αἱ ποταφαὶ καὶ αἱ τιμωραὶ, ὅσον αἱ εὐεργεσίαι καὶ ἡ ἐπίγνωσις, ὅτι δὲν ἐτιμωρήθησαν ἀναλόγως πρὸς τὰ ἁμαρτήματα τῶν.

Ἄς συντρίψωμεν λοιπὸν τὸν ἐγωισμόν μας, παρακαλῶ, ὡς ταπεινωσώμεν τὸν νοῦν καὶ μάλιστα τῶρα, τοῦ ὁ καιρὸς τῆς νηστείας μᾶς προσφέρει μεγάλην βοήθειαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν. Διότι, ἂν εὐρισκώμεθα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, θὰ ἡμπορώμεν καὶ τὰς προσελχάς μας νὰ ἀναπέμπωμεν πρὸς τὸν Θεόν μὲ πολλὴν νηφαλιότητα καὶ ἀφοῦ ἐξομολογηθῶμεν τὰ ἁμαρτήματά μας νὰ λάβωμεν πλοῦσιαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇτε, ὅτι ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὰς ψυχὰς αὐτοῦ τοῦ ἔδωκεν, ἄκουστε τὸν ἴδιον νὰ λέγῃ Ἐ πρὸς τοῖς νὰ ἀποβλέπω μὲ ἀμείνων παρὰ εἰς τὸν πρῶτον, εἰς τὸν ἡσυχὸν καὶ ἐκείνον, τοῦ φοβεῖται τοὺς λόγους μου.» Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν συνελθῇ εἰλεγε ἡμᾶς ἀπὸ ἐμὲ, ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν καρδίαν καὶ θὰ εὐρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας.⁵ Διότι ὅποιος πραγματικῶς ταπεινῶναι τὸν εαυτὸν του, δὲν εἶναι δυνατόν ποτε νὰ ἐκτραπῇ εἰς ὀργὴν, οὔτε νὰ ἐξαργισθῇ ἐκαστοῦ τοῦ πλησίον του, διότι ἔχει ἡρεμον ψυχὴν ἢ ὅποια ἐξετάζει τὰ ἰδικά της. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ εὐρισκεται εἰς τοιαύτην κατάσταση, ποῖα μεγαλύτερα αὐτῆς θὰ ἡμποροῦσι νὰ ὑπάρχῃ. Ὁ ἡρεμὸς ἄνθρωπος ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος κόβεται συνεχῶς εἰς τὸν λιμένα, μακρὰν ἀπὸ κάθε κακοκαιρίαν καὶ ἀπαλαθεῖ τὴν γαλήνην τῶν σκέψεων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε καὶ θὰ εὐρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας.⁶

Ἄ. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κατέσπειλε τὰ πάθη, ἀσθάνεται, θαθεῖται ἀκακούσιον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἀδρανὴς καὶ ὁ τεταμένος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἡμπορεῖ ὅπως πρέπει, νὰ χαλῆται γωγῇ τὰ πάθη, τὰ ὅποια γεννῶνται μέσα του εὐρίσκειται εἰς διαρκὴ ἀνεταραχήν, διότι ἀπὸ μέσα του δέχεται, τὴν ἐπιθεσίαν καὶ ταράσσεται, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς ἐνωπίον.

4. Ψαλμ. 50, 19.

5. Ἰσ. 66, 2.

6. Ματθ. 11, 29.

του και δοκιμάζεται από μονάλην τρικυμίαν Δ' αυτό και όταν ύψωνονται τὰ κάματα και ἐπαιπύλλεται θάλασσα πουληρών ανέμων, πολλές φορές αὐτός ὁ ἄνθρωπος καταποντίζεται, διότι τὸ σκάφος του διεθίζεται λόγω ἀπειρίας τοῦ κυβερνήτου.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀγρυπνοῦμεν και νὰ ἔχωμεν διαύγειαν πνεύματος και νὰ ἐκδηλώνωμεν συνεχῶς και ἀδιακόπως διαφέρον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας. Ὁ Χριστιανὸς πρέπει πάντοτε νὰ παρατάσσεται, ἐναντίον τῶν σαρκικῶν παθῶν, και νὰ ἀφῆναι νὰ ἤγουν πάντοτε εἰς τὰ ὦτα του οἱ νόμοι, Β οἱ ὅποιοι ὀδοῦσαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Κύριον τῶν πάντων, με αὐτοὺς νὰ οχυρώνεται, νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν μεγάλην μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ ἡ ὅποια μᾶς περιβάλλει, όταν παριστάται ἀνάγκη και νὰ μὴ περιμένῃ τὴν ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ και τότε νὰ ταπείνωται, διὰ νὰ μὴ ληγέται και δι' ἡμᾶς "Ὅταν ἐφόνευεν αὐτοὺς τότε τὸν ἀνεξήτουν".

Ὅταν λοιπὸν ἔχωμεν, ἀγαπητοὶ μου, σύμμαχον τὴν νηστείαν κατὰ τὸν χρόνον αὐτῆς, ὅς σπεύδαμεν ὅλοι πρὸς ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτημάτων μας, ὅς ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ κάθε κακίαν και ὅς ἐπιδοῦμεθα εἰς κάθε ἔργον ἀρετῆς.

Ἀλλωστε ἐστὶ διδάσκει και ὁ μακάριος Προφήτης Δαυὶδ λέγων C κατέφραυγε τὸ κακὸν και κάμε τὸ καλόν".

Ἀν λοιπὸν εἶται ρυθμιζόμεν τὰ τῆς ζωῆς μας και μαζὶ με τὴν ἀποχήν τῶν τροφῶν ἐπιδοῦμεν και ἀποχήν τῆς κακίας, θὰ ἡμπορέσωμεν και, οἱ ἴδιοι νὰ ἀποκτήσωμεν μεγαλύτεραν παρησίαν και νὰ ἀξιώθωμεν νὰ λάβωμεν πλουσιωτέραν ἀγάπην ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ και κατὰ τὴν παρουσίαν ζωῆν και κατὰ τὴν φοδερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως, με τὰς εὐχὰς και με τὰς παρακλήσεις ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατέστησαν ἀγαπῆται εἰς αὐτὸν και τὴν Χάριν καὶ τὴν Ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅποιοι εἰς τὸν Πατέρα και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόως ἀνέκει δοξα, δόξα, τιμὴ τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Γένοιτο.

1. Ματθ. 77. 34.
2. Ματθ. 26. 27.

ΟΜ ΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ

Ο ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΙΣ ΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΟΙΣ ΕΝΤΡΟΠΗΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΚΕΤΙΑΣΙΝ ΝΑ ΠΡΟΣΕΛΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΣΙΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΞΗΡΑΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΕΞΗΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΘΕΝΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΩΣΙΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΚΑΙ ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΗΘΕΝ ΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΘΕΟΥ ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΡΕΣΝ ΚΑΙ ΘΗΑΙ ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ ΑΥΤΟΙΣ

Εἶναι μικρὰ ἡ συναξὶς μας σήμερον, και ὀλίγοι οἱ προσελθόντες. Ἐξ αἰτίας τίνος και διὰ τί, ἴσως μερικοὶ ἐντρέπονται Ε μετὰ τὴν ὀλίκην τράπεζαν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν συνεστίαν. Καὶ ἴσως αὐτὴ νὰ ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἀπουσίας των. Ἄς ἀκουσούν, ὁμως, κάποιον σοφόν, ποὺ λέγει Ὑπάρχει ἐντροπή ποὺ συνοδεύει τὴν ἁμαρτίαν, και ὑπάρχει ἐντροπή ποὺ εἶναι, δόξα και χάρις. Δὲν εἶναι ἐντροπή ἐκεῖνος ποὺ παρακάθηται εἰς ὀλίκην τράπεζαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν συνεστίαν. Διότι δὲν ὑπάρχει, καθωρισμένος χρόνος διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, ὅπως διὰ τὰ ὀλικά. Ἡ ὀμίλια ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἡμπορεῖ νὰ γῶν εἰς οἰανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας. 22 Α Καὶ διὰ τὸ λέγω εἰς οἰανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας, Ὅτε ἡ νόμος γίνεται ἐμπόδιον πνευματικῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον ἐγραφε Ἐπίμεινε εἰς κατάλληλον καὶ ἀκατάλληλον καιρὸν, ἔλεγξε, ἐκτίμησε ἐνθάρρυνε. 2 Ἀκουσε, πάλιν, τὸν Λουκᾶν, ποὺ λέγει, ὅτι ἐπειδὴ ἐπρόκειτο λέγει νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν ἐποικίαν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴν Τρωάδα, ὡμίλει πρὸς αὐτοὺς και παρέτεινε τὴν ὀμίλιαν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. 6 Μήπως ἐβλαψεν ὁ χρόνος (εἰς τὸ) πρὸς μου, ἡ διέκοψε τὴν διδασκαλίαν, Ὁ

1. Γαλ. 1, 26. 27.

2. Εφε. 4. 21.

3. Β' Τιμ. 4. 2. Ὁ Τιμόθεος ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἀπ. Παύλου και εἰς τὸν καιρὸν συνεισέτεον αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἐκείσε, καὶ δύο ποιμαντὶκάς ἐπιστολὰς ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὰς ἑστέας ἐκγράσει, τὰς κατέστειλε τὸν ἐργαζόμενον ἐκείσε.

4. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἐ-ἔρξεν ἐκ τῶν καλῶν ἀνταρτύων τοῦ Ἀπ. Παύλου. Συνέγραψε πρὸς τὸν τρίτον Εὐαγγελιστὴν καὶ τὰς ἑστέας, τὸν Ἀποστόλων, εἰς τὰς ὅσας ἐθέλει καλεῖται τὰς τῆς ἐστέας τοῦ Παύλου και τοῦ Παύλου.

5. Πράξ. 20, 7.

Νά τοὺς διδάσκετε, νά τοὺς μεταδίδετε ὅ ἔσται ἀκούετε ἀπὸ ἡμῶς καὶ νά τοὺς φανερώνατε, ὅτι, δὲν εἶναι ἀνάξιος τῆς ἀκρόασις ἑαυτοῦ ποὺ βραγε καὶ ἤγικε κανονικῶς, ἀλλ' ὁ ἀκνηρὸς καὶ ὁ ἐξ ὀλιγίστου παραδεδομένος.⁸ Νά τοὺς ἐπενδύματε καὶ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ὅτι καὶ ἑαυτοῦ ποὺ τρώγει διὰ τὸν Κύριον τρώγει, καὶ ἑαυτοῦ ποὺ δὲν τρώγει, διὰ τὸν Κύριον δὲν τρώγει, καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.⁹ Καὶ ὁ υἱοποιεῖται, λοιπόν, εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διότι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀντέχη εἰς τὴν ταλαιπωρίαν (τὴν προερχομένην) ἐκ τῆς υἱοποιίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ τρώγει εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διότι, ἐὰν θέλῃ, τοῦτο δὲν δύναται καθάλου νὰ τὸν ἀλλάξῃ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του. Δὲν εἶναι, δυνατόν νὰ ἐπιπαύσῃ πότους ἐράους ἡνοῖξεν δι' ἡμᾶς ὁ φιλόφρωντος Θεός, ἔξ διὰ τῶν ὁποίων, εἰς δὲλουμεν, ἡμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν παρηλαίαν ἐκνήσιον τοῦ ἀνωτάτου ἀρχαίου (Θεοῦ). Ἀρετὰ, λοιπόν, ἐμυλίσωμεν περὶ αὐτῶν ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόντων, ἀπομακρύνοντες τὴν πρόφασιν τῆς ἐντροπῆς τῶν. Ἀπεδεξαμεν, μάλιστα ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπονται δι' αὐτό, διότι, ὅχι τὸ νὰ φάγῃ κανεὶς, ἀλλὰ τὸ νὰ διαπράξῃ κάποιο κακὸν μᾶς προξενεῖ ἐντροπὴν. Μεγάλῃ ἐντροπῇ εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ὁφείλομεν νὰ ἐντρέπομεθα, ὅταν τὴν διαπράξωμεν ἀλλὰ καὶ νὰ κρυφώμεν (ἀπὸ ἀντροπῆν).¹⁰ Ἀ καὶ νὰ ἐλεεινολογήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, καθὼς πράττουσι οἱ ἐκτενημένοι, μᾶλλον δὲ οὐτε τότε νὰ παρατηρῶμεν, ἀλλὰ νὰ σπεύδωμεν πρὸς ἐξομολόγησιν καὶ πρὸς εὐγνωμοσύνην. Διότι, ἔχομεν τέτοιον Δεσπότην, ποῦ, ἂν λόγῳ πνευματικῆς καὶ θρόνῳτος πέσωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τίποτε ἄλλο μετὰ τὴν διαπράξιν τῆς ἁμαρτίας δὲν θέλει ἀπὸ ἡμᾶς, παρὰ μόνον νὰ ἐξομολογηθῶμεν τὰ ἁμαρτήματα, νὰ σταματήσωμεν μετὰ τοῦ ἐξομολογήσασθαι καὶ νὰ μὴ ὑποπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια (ἁμαρτήματα). Δὲν δὲ ἐντρέπομεθα ποτέ, ἂν τρωγόμεν μετὰ τῶν, διότι τέτοιον σῶμα συνέθεσε ὁ Δεσπότης εἰς ἡμᾶς ποῦ δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ διαφορετικὰ παρὰ μόνον ἐν χρῆσιν τοῦ χρῆσιν τοῦ χρῆσιν. Ἀς καταργήσωμεν μόνον τὴν ἐννευ μέτρου χρῆσιν τοῦ χρῆσιν, ὅτι αὐτὸ συμβαίνει πολὺ καὶ εἰς τὴν ὑγίαν καὶ εὐεξίαν μας. Μήπως δὲν βλέπετε καθὲ ἡμέραν τὰς ἀναριθμήτους προκαλούμενας αἰτί-

8 Ὁ περιπατῶν τῆς ἀρετῆς, ὁ ἐλεεινὸς τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς, ἀποκαλύπτει τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐγγύτητα. Πρὸς καὶ ἐν ἡμῶν οὐκ εἶναι τὰς ἀρετῶν καὶ. «Πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀποδομένη μὲν μὴ» κ.λ.π.

9. Ρωμ. 14, 6.

νειας ἀπὸ τὰς πολυτελεῖς τραπέζας καὶ τὴν ἐννευ μέτρου πολυφαγίαν; Ἀπὸ ποῦ προέρχονται οἱ πόνοι τῶν ποδῶν, ἀπὸ ποῦ οἱ πονοκέφαλοι, ἀπὸ ποῦ τὸ περίσσευμα τῶν ὕγρων (ἐπικινδύνων) τῶν διαφθορῶν; ἀπὸ ποῦ αἱ ἀλλοίαι ἀναριθμήτοι ἀσθένειαι, δὲν προέρχονται, ἀπὸ τὴν κατάρχησιν καὶ τὴν ἐννευ μέτρου πᾶσιν τοῦ γηγενεῖς αἵμου; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ πλοῖον, ποῦ ὁποῖον γεμίζει ἀπὸ θαλάσσιον ὕδαρ ἐυθίζεται καὶ χάνεται εἰς τὸν θύβαν, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν παραδοθῇ εἰς τὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν μέθην, κατακρημνίζεται εἰς τὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν μέθην τοῦ (τῶν παθῶν). Ἐτσι καταπνέει ζωντανὸς νεκρός, ἰκανὸς νὰ πράττῃ πολλὰς φορές τὸ κακόν, νὰ μὴ τηρήσῃ ὅμως, ἐναντ. ὅλων τῶν ἀγαθῶν καλλυτέρων στάσιν ἀπὸ ἐκείνην τῶν νεκρῶν.

Δι' αὐτὸ, παρακαλῶ, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, μὴ φροντίζετε διὰ τὴν σάρκα διὰ νὰ κοινωποιήσῃτε τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς ἀλλὰ πρὸς διατήρησιν αὐτῆς διὰ νὰ ἡμπορήτε μὲ μεγαλύτερον προθυμίαν νὰ παρουσιάζετε πολλὰ διαφέροντα κατὰ τὴν ἐννοσχολίαν μὲ τὰ πνευματικὰ πράγματα. Πείθετε, λοιπόν, τοὺς πνευματικούς σας ἀδελφούς, λέγοντες ὅλα αὐτὰ οὐδέποτε νὰ στεροῦνται τῆς πνευματικῆς αὐτῆς τροφῆς. Ὁ καὶ ὅς προσέρχονται μὲ κάθε προθυμίαν, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν λάβει τροφήν. Ἐπὶ. δὲ ἀντεπεξέλθωμεν κατὰ τῶν παγίων τοῦ διαβόλου γενναίως, ἀπὸ λάβουν ἐνταῦθα τὴν διδασκαλίαν. Ἡμεῖς δὲ τώρα λοιπόν ὅς παραδόμεν τὴν συνθηκομένην εἰς σὰς πνευματικὴν τράπεζαν. Ἀς ἀνταμειψώμεν τὴν ἀγάπην σας διὰ τὴν προθυμίαν τῆς ἀκρόασις (τοῦ θέλου λόγου), καὶ ὅς ἀποδώσωμεν τὸ χάρις τοῦ σὰς ὀφείλομεν. Γνωρίζετε καὶ ἐνθυμεσθε ἀσφαλῶς, ὅτι εἴχομεν ἀρχίστε νὰ ἀμυλῶμεν περὶ τῆς θημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἡδυνήθημεν ὅμως νὰ ἐπεξεργασθῶμεν ἄλλην τὴν περιεκτικὴν λόγῳ ἐνθυμῆως χρόνου. Ἐπελειώσωμεν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῶν θηρίων καὶ εἴπομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν ἐξουσίαν ποῦ εἶχε ἐπ' αὐτῶν προηγουμένως. Ἐ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας τῆς παρακοῆς δι' αὐτὸ ἐπ' αὐτοῦ ὁμῶς σημεῖον τὴν ἀναχώρησιν σας ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ συμπληρώσωμεν τὰ ὑπόλοιπα. Καὶ διὰ νὰ εἶναι, οἱ εἰς σὰς ἡμέρας μας σαφῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς ὁ πνευματικῶν, ποῦ ἐτελειώσωμεν τὴν διδασκαλίαν τότε καὶ ἀρχίζοντες ἀπὸ ἐκεῖ, νὰ συμπληρώσωμεν τὰ ὑπόλοιπα. Ποῦ διεκόνημεν τότε τὴν ὁμιλίαν, εἴχομεν διελθῆσαι εἰς

τό ¹⁵ Α « Ἀς κάμωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν καὶ ὡς ἐξουσιάζουν τῶν ἰσχύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτερυγῶν τοῦ οὐρανοῦ » ¹⁶ Ἐπεὶ δὲ, ὁμοίως, ποιεῖσθαι πολὺ ἢ ὁμιλῆσαι καὶ προέκυψεν εἰς ἡμᾶς πλοῦτος νοημάτων δὲν ἐπετρέπετο νὰ συνεχίσωμεν, διὰ τοῦτο ἐσταματήσαμεν ἕως ἐδῶ καὶ δὲν ἠσχολήθημεν μὲ τὰ ἀκόλουθα. Ἐνεκα τοῦτου πρέπει νὰ συνεχίσωμεν τώρα αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν πρὸς χάριν σας διὰ νὰ γνωρίζετε περὶ ποίων πρόκειται νὰ ὁμιλήσωμεν. Ἀμέως, λοιπὸν, προσέθεσεν ἡ θεία Γραφή, καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν ὡς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Καὶ ἐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός, λέγων Ἀύξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ κυριεύσατε αὐτήν, καὶ ἐξουσιάζετε τῶν χύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτερυγῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν ζῶων καὶ ὅλης τῆς γῆς καὶ ὅλων τῶν ἐρπετῶν ποῦ αὐροῦνται ἐπὶ τῆς γῆς. Σύντομα τὰ λόγια, ἀλλὰ πολὺς θησαυρὸς κρύπτεται εἰς τὰ σύντομα αὐτὰ λόγια. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος (τοῦ Θεοῦ) ὁμιλῶν ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης, ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς διδάξῃ τώρα μερικὰ ἀγνωστὰ εἰς ἡμᾶς. Διότι λέγων, ποιεῖσθαι ἄνθρωπον, εἰσεῖτε διὰ τῶν λόγων τούτων, καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τούτου, διὰ πόσης τιμῆς ἐπρόκειτο νὰ τὸν περιβάλῃ, Ὁ καθ' ὅσον ἦτο ὡς νὰ εἴλεγεν, καὶ θέλῃσιν καὶ σκέψιν προσθέσεν ὁ ὢν ὁλὼν δημιουργὸς εἰς τὸ μελλοντικόν του δημιουργήμα. Καὶ τὴν ἑκταὴν τῆς ἐξουσίας μᾶς ἐδίδαξε, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ μελλοντικόν δημιουργήμα του. Ἀφοῦ, λοιπὸν, εἶπε, ποιεῖσθαι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν, καὶ ὁμοιον μὲ ἡμᾶς, προσέθεσιν. Καὶ ὡς ἐξουσιάζουν τῶν ἰσχύων τῆς θαλάσσης. Κύττατε πῶς μᾶς παρουσιάζει εἰσαγωγικῶς τὸν κεκρυμμένον θησαυρὸν. Διότι ὁμιλῶν διὰ τοῦ θείου πνεύματος ὁ προφήτης, διαδίδει ὡς ὑπάρχοντες καὶ πραγματοποιηθέντες καὶ ὡς οὐδέποτε ὑπῆρξαν. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπὸν, πρὸς μὲν, ἀφοῦ εἶπε Νὰ κάμωμεν ἄνθρωπον, τώρα λέγει, Καὶ νὰ ἐξουσιάζουν; Ὁ Κάτω κεκρυμμένον μυστήριον ἀποκαλύπτεται δι' αὐτῶν εἰς ἡμᾶς. Ποῖοι δὲ ἐξουσιάζουν; Εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχει εἶπαι τοῦτο ὑπανιστάμενος τὴν δημιουργίαν τῆς γυναικὸς, βλέπει, ὅτι τίποτε δὲν εἶνα τυχαῖον καὶ ἀσκοπον εἰς τὴν θείαν Γραφήν καὶ κάθε λέξις ἔχει μεγάλην σημασίαν.

Καὶ ὡς μὴ πὲ ἐνῆλξῃ τὸ ἀνωτέρω θαυμάτι. Διότι αὐ-

τὴ ἦτο ἡ συνθήκη ὅλων τῶν προφητῶν, νὰ ὁμιλοῦν, διὰ λαοῦ, δι' ἐκεῖνα ποῦ δὲν εἶχον ἀκαμῇ σιμῶσιν, ὡς νὰ εἶχον σιμῶσιν. Διότι ἔδωκεν μὲ τοὺς πνευματικούς των ὀφθαλμούς, ὅσοι ἐπρόκειτο νὰ γίνουν μετὰ ἐπὶ μεγάλου ἀγαθῶν ἔτων. Ὁ ὁμιλοῦν δι' ἑλπίς, ὡς νὰ εἶχον ἡμῶν των καὶ τὰ κατετήρουν μὲ τοὺς ὀφθαλμούς των. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃς τοῦτο καλὰ, ἀκούε τὸν μακάριον Δαυὶδ, ποῦ ὁμιλεῖ προφητικῶς, πρὸ τῶσων γενεῶν, περὶ τοῦ σπουδαίου θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγει «Ἐπλήθυνον τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, καὶ πόλιν, ἀπομόρφωσεν τὴν ἡμετέραν μου εἰς τοὺς ἐστούς των». ¹⁷ Βλέπει, πῶς προέλεγε τὰ μέλλοντα νὰ γίνουν μετὰ ἐπὶ πολὺ χρόνον, Ἐπὶ καὶ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης (ὁ Μωϋσῆς) ὑπανιστάμενος τὴν δημιουργίαν τῆς γυναικὸς κατὰ πρότον ἀσφαλῆ λέγει, 76 Α Ἀς ἐξουσιάζουν τῶν ἰσχύων τῆς θαλάσσης. Ἐπειτα συνεχῶς λέγει σαφέστερα, Καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἔκαμεν αὐτόν, ἔρσεν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Παρατήρησε πόσῃ ἀκριβείᾳ χρησιμοποιοῖ λέγει τὰ ἴδια καὶ μᾶλλον καὶ δύο φορές διὰ νὰ ἡμωρέσῃ νὰ τὰ ἐντυπώσῃ καλὰ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκρατῶν. Διότι ἐάν ὦν ἦτο αὐτὸς ὁ σκοπὸς του, ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ, Καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ προσέθετε πάλιν, τὸν ἔκαμεν κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Διότι ἀφοῦ διὰ τῶν προφητῶν μᾶς ἐδίδαξε, ποῦ ἀναφέρεται τὸ Κατ' εἰκόνα, λέγει, Ὁ ἀποκαλύπτων τὸν ἴδιον λόγον, Κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἔκαμε. Καὶ διὰ νὰ μὴ εὗρισκον αἰσχροὺς πρόφους ἀπολογίας, οἱ θέλοντες νὰ πολεμοῦν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας, μᾶς δίδασκε, τὰ ἴδια πάλιν προχωρῶν δίδον κατ' ὁλόγον. Ἐχρησιμοποίησεν, ἐπομένως, τὴν λέξιν τῆς εἰκόνος, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ τὴν ὁπταγὴν ὅλων τῶν δημιουργημάτων εἰς αὐτόν. Προηγουμένως δὲ ὡς ἔκαμεν τί λέγει. Καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἔκαμεν αὐτόν, ἔρσεν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Ἐκεῖνο ποῦ ὑπανίσταται διὰ τῶν ἀνωτέρω, λέγων, Καὶ ὡς ἐξουσιάζουν, καὶ ἐδῶ διετύπωσε ἀκριβέστερον. Καὶ αὐτὸ ὅμως μᾶς το ἐδίδαξε σαφῶς. Ὁ διότι δὲν ὁμιλεῖς μέχρι τώρα περὶ τῆς δημιουργίας τῆς γυναικὸς, οὕτε εἶπε, ἀπὸ ποῦ ἐδημιουργήθη ἡ γυναῖκα, λέγει, ὅτι Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκαμεν

¹⁷ Ψαλμ. 137, 6. Οἱ λόγοι αὗτοι τοῦ ἱστανμένου προφήτου ἐκπληρώθησαν καθόσον οἱ Ρωμαῖοι σπαραχθέντες ἀπὸ ἐπιδράσεων τῶν Ἑβραίων, ἀπεμύρσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐκλόντες κλάρον. (Ματθ. 27, 35) Ἐκ αὐτῶν καὶ τὰ ἐκμαστὴν στίχων τῆς 11 Πάκκης. «Στήθισάν με τὰ ἱμάτιά μου.»

αὐτοὺς Εἶδες πῶς, ἐκεῖνο πού δὲν ἐδημιουργήθη μέχρι τώρα πῶς τὸ παρουσιάσεν ὡς ὑπάρχον; Διότι, ὡς τοιοῦτον τὸ ἐδόξαζαν οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοί. Δὲν ἤμποραὺν οἱ αἰσθητικοὶ αὐτοὶ ὀφθαλμοί, νὰ βλέπουν τόσον καθαρά τὰ θαλάσσια, ὅσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πνεύματος τὰ μὴ θαλάσσια (τὰ πνευματικά), καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα. Ἄρσεν καὶ ἔβην, λέγων, ἔκαμιν αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἀκριτέρους ἀπευθύνων τὴν εὐλογίαν, λέγει, Καὶ πληθύνειεν αὐτοὺς ὁ Θεός, λέγων, Αὐξάνετε καὶ πληθύνετε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν, καὶ κυριεύσατε αὐτῆς. Ἐ καὶ ἐξουσιάζετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. Ἰδοὺ ποῖον εἶναι τὸ θαυμάσιον εἰς τὴν εὐλογίαν. Διότι τὸ Αὐξάνετε, καὶ πληθύνετε, καὶ γεμίσατε τὴν γῆν, ἐλέγχῃ καὶ διὰ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ διὰ τὰ ἔρπετά, ἐν ᾧ τὸ κυριεύσατε, καὶ ἐξουσιάζετε, ἐλέγχῃ μόνον περ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός. Πρόσεξε τὴν φιλοφρονίαν τοῦ Δεσπότης. Ἦ προτοῦ νὰ τὴν δημιουργήσῃ (τὴν γυναῖκα), τὴν καθιστᾷ μέτοχον τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀξιώνει τῆς εὐλογίας του. Καὶ νὰ ἐξουσιάζετε, λέγει, τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅλων τῶν ζώων, καὶ ὅλης τῆς γῆς, Ἐ καὶ ὅλων τῶν ἔρπετῶν, ποὺ ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ἀντιπολόγητον ἐξουσίαν (ἐν τῶσιν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ). Εἶδες τὴν ἐκτασιν αὐτῆς; Εἶδες ὅτι ὅλα ὑπετάσσον εἰς αὐτόν. Νὰ μὴ σκεφθῇς, περὶ τοῦ ζώου τούτου τοῦ λογικοῦ, τίποτε εὐτελές, ἀλλ' ἀντιλαμβάνομενος τὸ μέγεθος τῆς τῆς, καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὸ τοῦ Δεσπότης νὰ θαυμάσῃς τὴν ἀνέκφραστον φιλοφρονίαν του. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, νὰ, σὰς βίδω πάντα χόρτον ποὺ σπείρεται, διὰ νὰ παράγῃ σπόρον, ὅστις εἶναι ἐφ' ὅλοκληρου τῆς γῆς, καὶ πᾶν δένδρον, τὸ ὅποιον ἔχει καρπὸν ἐντός τοῦ ὅποιου [εἴναι] ὁ σπόρος, ποὺ σπείρεται. Ἡ Αὐτῶν θὰ εἶναι, διὰ τροφὴν εἰς σὰς, καὶ εἰς πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς πᾶν ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν αὐτῷ ψυχὴν ζώσαν, βίδω πάντα χλωρὸν χόρτον διὰ τροφὴν. Καὶ ἐγένετο. Παρατήρησε τὴν ἀφύπνισιν τῶν λόγων, ἀγαπήνέ, καὶ τὴν ἀπεραντοὺν φιλοφρονίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ λεχθέντα νὰ μὴ διατρέξῃς ἀπλῶς. Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεός, νὰ σὰς βίδω πάντα χόρτον ποὺ σπείρεται. Ὁμιλεῖ

13. Τὴν λέξιν «Δεσπότης» πρὸς ἔλκεον τοῦ Θεοῦ, ἐνηθέστατα χρησιμεύει ὁ ἱερογ. Πάτερ. Ἐξουσιάζετε ἢ ἐξουσιάζετε πάντων εἰς τὸν Θεόν. Ποῖος δὲ ὁ αὐτοῦ αἶψα, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅσον ἐλευθερίαν εἶναι ἡ ἀγάπη μόνον ἐν Θεῷ. Πᾶσα ἄλλη ἐλευθερία δὲν ἔχει πρὸς τὴν αὐτὴν ἀγάπην.

ὡς νὰ ἀπευθίνεται πρὸς τοὺς δύο, καὶ αὐτὰ, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀκόμη δημιουργήσῃ ἢ γυναῖκα. Ἐπειτα διὰ νὰ ἐνηθίσῃ τὴν ὑπερβολικὴν του καλωσύνην, Ἐ παρατήρησε πῶς ἐπιδοκίμει τὴν φιλοφρονίαν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν φιλοφρονίαν, ὅχι μόνον πρὸς τὸν διδωρὸν καὶ τὴν γυναῖκα, τοῦ ἀκόμη δὲν ἔχει δημιουργήσῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Διότι ἀφοῦ εἶπε, διὰ τροφὴν εἰς σὰς, προσέθετε, Καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλογα ζῶα τῆς γῆς. Παρατήρησε πάλιν ὅλο ἀπυθμένον ὁδὸς φιλοφρονίας. Προνοεῖ ὅχι, μόνον διὰ τὰ ἡμέρα ζῶα ποὺ μᾶς εἶναι χρήσιμα πρὸς τροφὴν καὶ ἐξυπηρέτησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἄγρια ζῶα. Καὶ ποῖος δὲ ἤμποραὺς ἐποξίως νὰ πληρώσῃ τὴν ἀπεραντοὺν αὐτῶν ἀγαθότητα. Διὰ τροφὴν εἰς σὰς, λέγει, καὶ εἰς πάντα τὰ ἄγρια ζῶα τῆς γῆς. Ὁ καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς κάθε ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν αὐτῷ ψυχὴν ζώσαν, βίδω πᾶν χλωρὸν χόρτον διὰ τροφὴν. Πολλὴ ἡ πρόνοια ποὺ ἐπιδοκίμειται ὑπὸ τοῦ Δεσπότης πρὸς τὸν ὅτι αὐτοῦ δημιουργηθέντα ἀνθρώπων. Διότι ἀφοῦ τὸν ἐδημιούργησε καὶ τοῦ παρεχώρησε τὴν ἐξουσίαν ἐφ' ὅλης τῆς κτίσεως, παρακινεῖται νὰ μὴ δυσανασχετῇ ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς, βλέπων τὸ πλῆθος τῶν ἀλόγων ζώων, διότι, ὅταν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θάρσῃ τόσον πολλὰ ζῶα ἀφοῦ εἶπε, διὰ τροφὴν σὰς, ἀμέσως προσέθετε, Καὶ εἰς πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς, Ἐ καὶ εἰς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς πᾶν ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν αὐτῷ ψυχὴν ζώσαν, βίδω πάντα χλωρὸν χόρτον διὰ τροφὴν. Καὶ ταῦτα προτοῦ καὶ σκεφθῇ (ὁ ἀνθρώπος) περὶ αὐτοῦ καὶ πρὸς τινὰ ἐκ τῶν προτέρων παρηγορᾷ αὐτόν ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης, ὡς θὰ ἐλέγαιεν, δεικνύει, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὅλα τὰ ἄλογα θὰ ἔχουν ἀφθονίαν ἀγαθῶν ἐκ τῆς γῆς, ἢ ὅποια, ὅποια εἴσονται εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότης, θὰ διατρέφῃ αὐτοὺς. Καὶ, ἐγένετο. Ὅλα βὰς προσέταξεν ὁ δημιουργός, λέγει, ἐπαραστασιποίησάν καὶ ἐτοποθέτησάν ὅλα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν. Αὐτὰ ἀμέσως προσέθετε, Καὶ εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐδημιούργησεν, καὶ ἦσαν πάρα πολὺ ὡραία.

Ἐ Ποῖος θὰ ἠδύνατο ἐποξίως νὰ ἐδμύνησιν τὴν ἀκριβείαν τῆς θέας Γραφῆς, Ἰδοὺ καὶ εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐποίησεν ἀπεστέμωσεν ὁ

14. Διὰ τῆς φράσεως «κατὰ τὴν ἀνέκφραστον εἰς τὸν Θεὸν εὐχαρίστησιν» ἔχοντες εἰς ἀνταποκρινόμενον ἀξίωμα εἰς τὸν αὐτὸν πόνον δὲ ἐδημιούργησεν.

λους θαύς θά επιχειρῶν νά ἀντιθέσθω μετὰ πάντα. Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐποίησε, λέγει, καί ἰδοὺ ἦσαν πάρα πολὺ ὥραϊα. Καί ἔγινε ἑσπέρα καί ἔγινε πρωΐ, ἡμέρα ἑκτη. Διότι, ἀπὸ τῆς ἡμέρας δι' ἑκάστου τῶν δημιουργηθέντων. Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅτι, ἦτο ὥραϊον, τώρα τοῦ ολοκληρώθῃσαν τὰ πάντα, καί ἐτελειώσαν καί τὰ ἔργα τῆς ἑκτης ἡμέρας, ὡδηγήθη δὲ εἰς τὸ μέσον ὁ μέλλων νά ἀπολαύσῃ ὅλα τὰ δημιουργηθέντα, λέγει, 7^η Α. Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐποίησε καί ἰδοὺ, ἦσαν πάρα πολὺ ὥραϊα. Πρόσθετε πῶς ἀπέδωκεν εἰς ὅλα τὰ δημιουργηθέντα τὸν ἔσπαινον, ἀφοῦ εἶλα τὰ συνόψισε εἰς μίαν λέξιν, τὴν λέξιν, Πάντα. Δὲν ἠρεσάθη νά εἴπῃ, "Ἀπαντα, ἀλλὰ προσέθεκεν ὅσα ἐποίησε, καί δὲν ἐσπάθη ἕως ἔσθ, ἀλλὰ, Καί ἰδοὺ ὥραϊα καί πάρα πολὺ ὥραϊα λέγει, δηλαδὴ, ἀφαντάστως ὥραϊα. "Ὅταν, λοιπόν, ὁ Δεσπότης, ὁ δημιουργήσας ἐκ τοῦ μηθενός, εἴπῃ, ὅτι εἶναι ὥραϊα καί πάρα πολὺ ὥραϊα, προσθέτε, τὰ δημιουργήματα ποῖος θά ταυμάσῃ, κατεχόμενος ἔστω καί ἐκ παραφροσύνης, νά ἀνοίξῃ τὸ στόμα του διὰ νά ἀντείπῃ εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Β. Δὲν ἐδημιουργήθη εἰς τὰ ἐκτελούμενα θεοδίκως, μόνον τὸ φῶς, ἀλλὰ καί τὸ ἀντίθετον του τὸ σκότος, οὐ μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί τὸ ἀντίθετον αὐτῆς ἡ νύκτα. Προκειμένου καί περὶ τῶν χρόνων τοῦ φωτῶντος ἐκ τῆς γῆς δὲν ἐβλάστησαν μόνον χρίσματα ὀσπρίων, ἀλλὰ καί καταστρεπτικά, καί δένδρα, οὐ μόνον καρποφόρα, ἀλλὰ καί ἀκαρπία. Καί ἐκ τῶν ζώων, οὐ μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί θύρια καί ἀνιπτότακτα. Μεταξὺ τῶν προελθόντων ἐκ τῶν ὀσπρίων, δὲν ὤψθησαν μόνον ἰχθύες ἀλλὰ καί μεγάλα ψάρια καί ὅλα βαλάντια θηρία. Ἐκ τῆς γῆς, ὅλη δύναμις, νά κατακτηθῇ καί ἄλλη οὐχί. Καί δὲν ὑπάρχουν μόνον ἀμολαί πεδιόδες, ἀλλὰ καί βουνά καί θαλάσσιες περιοχαί. Δὲν ὑπάρχουν μόνον ἡμέρα πτηνά, Ἐ κατέλληλα διὰ τροφὴν μας, ἀλλὰ καί θύρια καί ἀκάθαρτα ζῷα, ἱέρακες, ἀετοί καί ὅλα πολλά, ἔτοια. Καί μεταξὺ τῶν ζώων τοῦ προελθόντος ἐκ τῆς γῆς, δὲν ὑπάρχουν μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί θύρια, ἐχίδνα, καί δράκοντες, καί λέοντες, καί λεοπερδαίαις. Ὑπάρχουν, ἐπίσης, οὐ μόνον θύρια καί ἀνέμοι κατέλληλοι, ἀλλὰ καί χάλαζα καί χιόνες καί ἂν κανεὶς θέλῃ ἐξετάσῃ καλὰ, δὲν εὗρη εἰς καθένα (εἰδός) ἀπὸ τὰ δημιουργηθέντα, οὐ μόνον πολλὰ ἀνωφελεῖ, ἀλλὰ καί θεωρούμενα ἐλαττωρὰ. Κατὰ τὴν τούτων, λοιπόν, διὰ νά μὴ παρατραπῇ κανεὶς, ἀπὸ τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ δημιουργηθέντα καί ἑρωτᾷ, καταφερόμενος κατὰ τῆς δημιουργίας, Ὡς διὰ τοῦτο; εἰς τί ἀποδίδεται αὐτὸ, καί, τὰ

ἔνα ἔχει δημιουργηθῇ καλῶς, τὸ ἄλλο ἔχει, δὲ τοῦτο ἡ "Ἀγία Γραφή ἀποστομῶντος, τρόπον τινά, ὅλους τοὺς ἀνωμένους λέγει, κατὰ τὴν ἑκτην ἡμέραν μετὰ τὴν δημιουργίαν ὅλων. Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐποίησε καί ἰδοὺ ἦσαν πάρα πολὺ ὥραϊα. Τί θά ὑπῆρχε ἀξιοτιμώτερον τοῦτο ὅταν αὐτός ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων ἀποφαίνεται καί λέγει, ὅτι ὅλα τὰ δημιουργηθέντα ἦσαν ὥραϊα, καί πάρα πολὺ ὥραϊα. "Ὅταν, λοιπόν, ἀντιληφθῇς κάποιον τοῦ, ἐξ ἰδίων σκέψων κινούμενος προσπαθῇ νά ἀντιλέγῃ πρὸς τὴν θείαν Γραφήν, νά τὸν ἀποφύγῃς ὡς παράφρονα. Μὴ λὼν δὲ νά μὴ τὸν ἀποφύγῃς, ἔσθ' ὅταν συγκρατῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωνίαν παρουσίαν εἰς αὐτὸν ἐκείνο ποῦ λέγει ἡ θεία Γραφή, ὅτι, δηλαδὴ, εἶδεν ὁ Θεός ὅλα ὅσα ἐποίησε, καί εἶπεν, ἰδοὺ πάρα πολὺ ὥραϊα. "Ἵσως εἴπῃς διηγήσῃς νά ἀλίσσης τὸ φριμπερὸν στόμα του. Διότι καί ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων παρατηρεῖται τοῦτο. Δὲν ἀντιθέμενος, δηλαδὴ, πολλὰς φορές, ἐξ ἰδίων σκέψεως, ἀλλὰ συγκατανεύμενος πρὸς ἄλλων γνώμην, τοῦ ἀποφασίζον μερικὸι ἄνθρωποι μὴ ὑψηλὰ ἐξιώματα ἐπὶ διαφορῶν τοῦ γίνονται. 7^η Α. Τοῦτο πρέπει νά κάμωμεν, παλὺ περισσότερον, εἰς, ὅτι, ἀπαρτῇ εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, τὸν δημιουργὸν ὅλων, τῶν ὀρωμένων, ὅταν, δηλαδὴ, μάθωμεν τὴν γνώμην του, νά καθουχόμενος τὰς σκέψεις μας καί νά μὴ συνεχίζωμεν. Πρέπει δὲ νά γνωρίζωμεν καί νά πληροφωρῶμεν, ὅτι ὅλα ὅσα δημιουργήθησαν ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ λόγου καί ἐκ φιλανθρωπίας, καί δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὅποιον ἐδημιουργήθῃ τυχαίως καί ἀσκοπῶς. Ἀλλὰ καί ἂν ἡμεῖς ἀγνοῶμεν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς σκέψεως μας τὴν χρησιμότητα τῶν δημιουργημάτων, αὐτὸς ἐδημιούργησε τὰ πάντα συμφωνῶς πρὸς τὴν σοφίαν καί τὴν ἐφευρετικὴν φιλανθρωπίαν του. Καί ἔγινε λέγει, ἑσπέρα, καί ἔγινε πρωΐ, ἡμέρα ἑκτη. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἑκτης ἡμέρας συνεπλήρωσε καί τὴν δημιουργίαν ὅλων διὰ τοῦτο καί προσέθετε, Καί ολοκληρώθησαν ὁ οὐρανός, ὁ καί ἡ γῆ καί ὅλος ὁ κόσμος αὐτῶν. Πρόσθετε τὸ ἀνεκὸν καί ἀπλήδυν τῶν λόγων τῆς θείας Γραφῆς. Ἀφοῦ ἐνημέμωνε τὰ κυριώτερα στοιχεῖα, δὲν ἀνέφερε τὰ ὑπόλοιπα κεχωρισμένως ἀλλ' ἀφοῦ εἶπε, ολοκληρώθη ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ λέγει, Καί ὅλος ὁ κόσμος αὐτῶν, δηλαδὴ, αὐτοῦ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν καί τὸν οὐρανόν διότι κόσμος τῆς γῆς εἶναι, ὅσα προέρχονται ἐξ αὐτῆς, ἡ βλάστησις τῶν χόρτων, ἡ παραγωγή τῶν κερτῶν,

τῶν δένδρων οἱ καρποί, ὅλα τὰ ἄλλα. Ὡς μὲ τὰ ὅποια τὴν ἐπέστειλεν ὁ δημιουργός. Καὶ τοῦ αὐρανοῦ ὁ δίκαιος εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ ποικιλία τῶν ἀστέρων, καὶ ὅλα τὰ μεταξὺ αὐτῶν εὐρισκόμενα δημιουργήματα. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐμνημόνευσεν ἡ θεία Γραφή τὸν αὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, συμπεριέλαβεν ὅλην τὴν δημιουργίαν εἰς αὐτὰ τὰ στοιχεία. Καὶ ὁλοκλήρως λέγει, ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τὰ ἔργα που ἐδημιούργησε. Καὶ διὰ τὴν μάσκα μὴ εἶχον ὅλα δημιουργηθῇ μέχρι τῆς ἑκτῆς ἡμέρας, πρόσθε πῶς τὸ λέγει καὶ μίαν καὶ δύο φορές. Διὸ, λέγει, ἐτελείωσε τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τὰ ἔργα του, καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, Ὡς τὰ ὅποια ἔκαμε. Τί σημαίνει, καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε; Παρατήρησε πῶς ἡ θεία Γραφή ἐμπεριέχει δὲ ὅλα ἀνθρώπινως καὶ μὴ κατανόησιν πρὸς ἡμᾶς.¹⁶ Δὲν θὰ ἦτο, ἀλλὰ, δυνατόν νὰ κατανοήσωμεν κατὰ τὸν λόγον, ἀν δὲν ἔδειχνε τὴν κατανοήσιν. Καὶ ἀνεπαύθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε. Ἐπαυμάτισε, λέγει, τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν παραγωγήν ἐκ τοῦ μηδενός, διότι ὅλα ὅσα ἐκφράζοντο ἐδημιούργησε, καὶ ἐκεῖνον (τὸν ἀνθρώπον) πού θὰ ἀπελάμβανεν αὐτὰ ἐδημιούργησε. Καὶ ἠλόγησε, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καὶ τὴν ἡγίασεν, Ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Ἐπαυμάτισε, λοιπόν, νὰ δημιουργῇ, ἀφοῦ μὲ τὸ προταγμα τοῦ καὶ ἐξ ὁδίας φιλανθρωπίας ἐδημιούργησε, ὅλα ὅσα ἠθέλησε, κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν. Τίποτε δὲ ἄλλο δὲν ἠθέλησε νὰ δημιουργῇ κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθόσον ὅλα ὅσα ἠθέλησε ἐδημιουργήσαν. Διὰ τὴν ἑκτὴν, διὼς, καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη κάποιο προσόν, καὶ διὰ τὴν μὴ νομισθῇ ὅτι εἶναι κατωτέρα (τῶν ἄλλων ἡμερῶν), ἐπειδὴ δὲν ἔγινε τίποτε κατ' αὐτήν.¹⁷ Αὐτὴν τιμᾷ μὲ τὴν εὐλογίαν του. Καὶ ἠλόγησε, λέγει ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν καὶ τὴν ἡγίασε. Τί λοιπόν, Αἱ ὑπόλοιποι ἡμέραι δὲν ἦσαν εὐλογημένα, Ναι, λέγει, ἀλλ' ἥτο ἀρκετὸν τὸ δημιουργικὸν ἔργον ἐκάστης ἐξ αὐτῶν, ἀντὶ πάσης ἄλλης εὐλογίας. Ἐνεκα τούτου δὲν εἶπεν δι' ἐκείνας, ἠλόγησεν, ἀλλὰ μόνον διὰ

16. Ὁ ἱερεὺς Πατὴρ, διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἡ ἡμέρα πολλὰς ἐκείνη ἀποφάνεται εἰς τὰς ἡμέρας αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς ἡμέρας. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἡμερῶν καὶ ἡμέρας ἀποστολῆς εἰς τὴν ἀνθρώπινον ἐκείνην. Τούτο ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀνθρώπινον ἐκείνην καὶ ἀνέκοντ' αὐτῶν.

τὴν ἑβδόμην καὶ προσέθετο, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. Τί σημαίνει, καὶ ἡγίασεν αὐτήν, τὴν ἐξεχωρίσεν. Ἐπειτα διεικνύουσα εἰς ἡμᾶς ἡ θεία Γραφή καὶ τὴν ἀφορμὴν, ἔνεκα τῆς ὁποίας εἶπεν, καὶ ἡγίασεν αὐτήν, προσέθετο, Ὅτι, ἐν αὐτῇ ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων του τὰ ὅποια ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Β. Δ. αὐτῶν ἦν ὁ Θεὸς παρῆκε εἰς ἡμᾶς κάποιοι διδασκαλίας κατὰ τρόπον ἀσαφῆ. Μᾶς διδάσκει, ὅτι μίαν ὁλοκλήρην ἡμέραν τῆς ἑβδόμαδος ἀφείλαμεν νὰ διαθέτωμεν καὶ προσορίσωμεν πρὸς πνευματικὴν ἐξ ὁλοκλήρου ἐργασίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δεσπότης, ἡγίασεν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀφοῦ τὴν ἤγειρε τῆς εὐλογίας του, καὶ ὅσον κατ' αὐτὴν ἀνεπαύθη ἀπὸ τῶν ἔργων του, τὰ ὅποια ἔκαμε, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐξ ἡμερῶν. Ἀλλὰ διὰ τὸ πάλιν ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἐκτείνετα, ἀπερίαντον πέλαιος νοημάτων, τὸ ὅποιο δὲν θέλω νὰ παρατρέψω ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ σὺς καταστήσω κοινωνοὺς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πλούτου. Ποιον εἶνα, λοιπόν, τὸ πρόβλημα πού γεννᾶται ἀπὸ αὐτὰ. Γ. Ἐνῷ ἐδῶ ἡ θεία Γραφή λέγει, Ὅτι, ἀνεπαύθη ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων του, εἰς τὴν εὐαγγελίαν ὁ Χριστὸς λέγει, Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν, δὲν φαίνεται, ὅτι, ὑπάρχει κάποια ἀντίθεσις εἰς τὰ λεγόμενα. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο, καὶ μία ἀντιφάσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν θεαν Γραφήν. Διότι, λέγουσα ἐδῶ ἡ Γραφή, ὅτι ἀνεπαύθη ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων του, μᾶς διδάσκει ὅτι ἔπαυσε νὰ δημιουργῇ καὶ νὰ παύῃ ἐκ τοῦ μηδενός, κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ὁ δὲ Χριστὸς λέγει, Ὅτι ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι, μᾶς ὑποδηλοῖ τὴν συνεχὴ πρόνοιαν καὶ ἐργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας διατηρεῖ καλῶς τὰ δημιουργηθέντα ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὰ τὴν παραμονὴν καὶ κατευθύνει τὸν χρόνον. Κατὰ ποῖον τρόπον δὲ συνεκροτεῖτο αὐτὸ ἐδῶ τὸ σύμπτειν, ἀν δὲν συνδέσαινεν ἔτσι, ἀν, δηλαδή, δὲν εἶχε τὴν διαίτησιν καὶ κυβερνήσιν τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ

17. Ἰωάν. 5, 17. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου ἀποστολῆς ἀπέναντι τοῦ τοῦ εἰς τὰς κατηγορίας τῶν Ἰουδαίων. Β. ἐργάζεται τὸν Σάββατον. Ἐπὶ τῶν δὲ μετὰ τὸν ἔργον τῆς θεοσεβείας τοῦ παρολοῦ τοῦ ἡμετέρου. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον παρεξηγήσει τὸ ἔργον τῆς ἀγίας τοῦ Σάββατος θεοσεβείας τῶν αὐτῶν διὰ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς ἐργασίας. Ὁ Κύριος δὲ τὴν ἀρετὴν ἐργασίας, τὴν ἑκείνην καὶ ἀποδοτικὴν ἐκείνην τὴν ἐργασίαν.

18. Ὁ Θεός, κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὁρᾷ ἐν τῇ ιστορίᾳ καὶ ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ τὴν εὐλογίαν, συνεκροτεῖται ἐν τῇ ταπεινότητι καὶ τῇ πενήτειᾳ καὶ τῇ βαλάντῳ αὐτοῦ. Κατὰ συνέπειαν αὐτῆς ἡμερῆς, ὅσοι ἄνθρωποι εἶναι, τὸ ἀκατανόητον ἀπὸ ἀκριβοῦς ἀπεκτείνουσαν ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

δύων τῶν φαινόμενων εἰς τὰ χέρια τοῦ ὁ Θεός· "Αν, μά-
λιστα, κανεὶς θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ μὲ πολλὴν εὐγνωμοσύ-
νην καὶ κατὰ κατηγορίαν, ὅλα ὅσα ἐκτελοῦνται καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὁλῶν, θὰ ἀνακαλύ-
ψῃ πᾶσι τοῖς φιλοφρονεῖται. Ἐποῖα δὲ σκέψις, ἢ ποῖος νοῦς
θὰ δυνήθῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀπέραντον ἀγαθότητα, ποῦ
ἐπιθεκνύει πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ Θεός, διότι τὸν
ἥλιον ἀνατέλλει· διὰ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ὁρᾷ διὰ
δικαίους καὶ ἀδίκους³⁰ καὶ χορηγεῖ καὶ ἄλλην ἀφθονίαν
ῥαυς παρετίνασεν τὸν λόγον, περισσώτερον τοῦ δέοντος,
ὅχι ἀπλῶς καὶ δακτύλιος, ἀλλὰ διὰ νὰ πληροφωρηθῶν δι'
ὧμῶν οἱ ἄνθρωποι πόσον ἐξημερώσαν, ποῦ, λόγῳ τῆς ὀλι-
κῆς προφῆας. ³¹ Ἀ ἐστέραν τὸν εἰσὶν τοὺς τῶν πνευ-
ματικῆς διδασκαλίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταστῇ μεγαλυτέ-
ρα ἡ λύπη τῶν, νὰ δεῖτε τὴν ἀδελφικὴν πρὸς αὐτοὺς
ἀγάπην καὶ νὰ τοὺς διαδιδάσκειτε, ὅσα ἀνέχθησαν ἀπὸ ἡ-
μᾶς. Τούτο εἶναι, ἀποδείξει γνησίαν ἀγάπην. Εἴωαι, θεοῖ-
ως, μεγάλη ἀπόδειξις ἀγάπης νὰ διδῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν ὀλι-
κὴν τράπεζαν εἰς τοὺς γνωστοὺς τοῦ Εἵωαι, ὅμως, μεγα-
λυτέρα (ἀποδείξει ἀγάπης) ἂν τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰ
πνευματικά. Μᾶς παρέχει πολλὴν ἔπαινον καὶ μᾶς προε-
νεῖ μεγάλην ὠφέλειαν διότι ἐκείνος, ποῦ φροντίζει διὰ τὴν
πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ πληρίου, δὲν εὐεργετῇ τὸσον
αὐτόν, ὅσον τὸν εἰσὶν τοῦ, ὅς διότι ἀποποιεῖται μεγάλων
μισθῶν καὶ ἀποκαμίζει, διτλήν ὠφέλειαν, καθ' ὅσον καὶ με-
γαλυτέρας ἀμοιβῆς ἀπολαύει. Ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ αὐ-
τός ὁ ἴδιος δι' ἑαυτοῦ διδάσκει, τὸν ἀδελφόν τοῦ ἐνθυμῶνται,
καὶ ἀνανεώνει εἰς τὴν νύκτιν τοῦ αὐτοῦ.

Μὴ λυπῆτε, λοιπόν, τοὺς ἀδελφοὺς σας, ἀλλὰ, γνω-
ρίζοντες τὴν τὸ κέρδος σας, νὰ τοὺς πληροφορήτε περὶ
τῶν λεγόμενων ὁδῶν. Δὲν νὰ μὴ διδάσκονται ὅμως αὐτὰ ἀ-
πὸ πάντων, μακρὰν τοῦ τόπου τῆς χάριτος, νὰ τοὺς προσελ-
κύετε πρὸς ἡμᾶς, θεοκινωνεῖς αὐτοὺς, ὅτι, οὐδέποτε ἡ
ὀλικὴ προφῆας καθίσταται ἁπλοῦς ὁ εἰς τὴν πνευματικὴν
διδασκαλίαν. Πρέπει νὰ θεωροῦν καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
διὰ πνευματικὴν ὁμιλίαν. Ἀν ἀντιληφθῶμεν αὐτὰ ἀκρι-
βῶς, καὶ εἰς τὰς οἰκίας μας, καὶ μετὰ τὸ φανερὸν καὶ πρὸ
αὐτοῦ, θὰ ὠφεληθῶμεν καὶ θὰ δωσῶμεν τὴν πνευματικὴν
τροφὴν εἰς τὴν ψυχὴν μας, λαμβάνοντες εἰς χεῖράς μας τὰ
θεῖα διδάγματα (ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱερῶν βιβλίων). Δι-
ὅτι καθὼς τὸ σῶμα χρειάζεται ὀλικὴν τροφήν, ἔτσι καὶ ἡ

ψυχὴ ἔχει ἀναγκαίαν καθημερινὴν ἐνθυμώσεως (τῆς φύσεως
καὶ τῆς ἀποστολῆς) καὶ πνευματικῆς τροφῆς, διὰ νὰ δύ-
ναται ἐνισχυμένη νὰ ἀντέχῃ, καὶ διὰ δὲ ἀμὴ ἀμελήσκει
πρὸς στιγμὴν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς σαρκός, ὅ καὶ εἰς
τὴν συνεχὴ προσπάθειαν τοῦ καυτοτανοῦ ἐχθροῦ μας, ὁ
ὅποιος προσπαθεῖ νὰ κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν μας.³² Διὰ τοῦ-
το καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ὠνόμασε μακάριον, ἐκεῖνον ποῦ
μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.³³ Καὶ ὁ μα-
κάριος Μωϋσῆς διηκουσίων τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων,
ἐδίδασκε «Φαγὼν καὶ πίνων καὶ χορτασθεῖς, νὰ ἐνθυμῶσαι,
Κύριον τὸν Θεόν σου».³⁴ Βλέπετε πῶς πρέπει, μάλιστα καὶ
τότε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τροφῆς, νὰ προσφέρωμεν τὴν
πνευματικὴν τροφήν. Διότι, ἡ ὑπερβολικὴ ἀπόλαυσις ὀλι-
κῶν τροφῶν, ὁδηγεῖ εἰς πνευματικὴν νωθρότητα καὶ ὡς ἐκ
τούτου εἰς ψυχικὸν ὀλεθρὸν.³⁵ Ἐ καὶ παραχωρεῖ ἑσθὸς εἰς
τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὸν κατάλ-
ληλον καιρὸν πάντοτε διὰ νὰ καταφέρῃ ἐνοκτίον μας θα-
νατηφόρον πλήγμα. Καὶ ἀλλοῦ πάλιν ὁ ἴδιος προφήτης, ἔ-
λεγε «καὶ ὅταν πλανιάζετε καὶ ὅταν ἐγειρεσθε νὰ ἐνθυμῶ-
σθε Κύριον τὸν Θεόν σας».³⁶ Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀπομα-
κρύνωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας αὐτὴν τὴν ἐνθυμῶσιν, ἀλλὰ
νὰ τὴν ἔχωμεν καλὰ χαρᾶς εἰς τὴν συνέθεσιν μας καὶ νὰ
προσπαθῶμεν συνεχῶς, χωρὶς νὰ κόψωμεν ποτὲ ἀναπαύσιν
μὲ τὸν εἰσὶν μας.³⁷ Ἀ Πρέπει νὰ ἔχωμεν πνευματικὴν
δυσίαν καὶ ἐτοιμότητα, γνωρίζοντες τὴν μοῖραν ἐκείνου
ποῦ ἐξήρθε τὴν ἐναντίον μας ἐχθρὸν.³⁸ Βλέπετε δὲ πῶς πρέ-
πει νὰ προφυλάττωμεν τοὺς εἰσὶν μας ἀπὸ τὰς ἐφο-
δούς του, καὶ οὐδέποτε νὰ ἀμελῶμεν, προκειμένου νὰ λαμ-
βάνωμεν τὴν πνευματικὴν τροφήν· Αὐτὸ εἶναι ἡ σωτηρία
μας, ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, ἡ ἀσφάλεια. Ἐάν περιφρου-
ρῶμεν ἔτσι καθὲ ἡμέραν μὲ τὴν ἀναγνώσιν, τὴν ἀκρόασιν,

30. Ἐννοεῖ τὸν δαίμονα ὁ ὁποῖος πολεμεῖ ἀσυνάφως τὸ ἔργον τοῦ
Θεοῦ, ὅν τῃ προσοχῇ ἡμῶν καὶ ἐν τῇ προσοχῇ ἡμῶν, διὰ τοῦ Κυρίου,
νὰ ἐνισχυθῶμεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ τὰς ἐξουσίας αὐτοῦ.

31. Ματθ. 1, 8

32. Λευκ. 8, 10.

33. Ὁλεθρὸς τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἀποφύγις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζῆτι
μαρτυρὶα τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀποδοτικὴν πνευματικὴν δυνάμει.
Ὁ ἴδιος διδάσκει, ἡμεῖς τοὺς ἀδελφούς.

34. Λευκ. 8, 7.

35. Ἀρκετὸν ἀνεχόμενος καὶ ἐπιθετικὸς κατὰ τοῦ αὐτοῦ εἶναι ἡ συνεχὴς
μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνία. Ἀλλὰ τούτο ἀπαιτεῖ νύκτιν καὶ Ἑνθυμῶσιν
ἐννοεῖται τὴν ψυχὴν, ἐκείνην δὲ αὐτὴν ἀντιπρὸς τὸν ἴδιον Πάτερ καὶ αὐτὴν
ἐκπαινεῖται ἐπὶ τῇ.

τὴν πνευματικὴν ἀμιλίαν, τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ γίνωμεν ἀπαιτῆτοι, καὶ τὰς παιδας τοῦ πονηροῦ δαίμονος θὰ καταστήσωμεν ἀνισχύρους, καὶ τῆς βασιλείας τῶν αἰδουμένων θὰ ἀξιοθώμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ φιλοφροσύναν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἐμεῖς μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκε ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμή, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΣΙΧΝΑ ΝΑ ΟΜΙΛΩΜΕΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΙΜΟΥΜΕΘΑ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ, ΑΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΜΕ ἩΜΑΣ, ΚΑΤΩΡΘΗΣΑΝ ΜΕΤ' ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΝΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΟΤΙ, ΕΑΝ ΑΝΕΛΘΩΜΕΝ ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΙΔΟΛΟΓΙΑ ΠΗΛΑΚΕΙ.

Γνωρίζω ὅτι, ἐπέμεινα, κατὰ τὰς προηγουμένας πνευματικὰς συναθροίσεις, Ὡς εἰς τὰ θαυότερα νοήματα, διὰ τοῦτο σήμερον ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς παραθέσω ἀπλουστερὸν διδασκαλίαν.

Συμβαίνει δηλαδὴ μὲ τὴν ψυχὴν ὅ,τι συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σῶμα. Ὅπως τὸ σῶμα, ὥστερα ἀπὸ μεγάλην νηστείαν, καθίσταται σκελετός καὶ ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἀναπαύσεως, διὰ νὰ ριθθῇ μὲ ἀνανεωμένην προθυμίαν εἰς νέους ἀγῶνας νηστείας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην κάποιας χαλαρώσεως καὶ ἀναψυχῆς, ὥστερα ἀπὸ μεγάλην ἐντασιν τῆς προσοχῆς. Διότι ὅτε πάντοτε εἰς ὑπερέντασιν πρέπει νὰ εὐρίσκεται αὐτὴ εἰς συνεχὴ χαλάρωσιν, ἀλλὰ ἕλλοτε νὰ πρᾶττε τὰ ἐν καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο καὶ ἔτσι θὰ ἐλέγχι καὶ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν καὶ τὰ σκιπτήματα τῆς σαρκός.

Καὶ ὅπως, ὅταν κανεὶς ἐπιβιβάζεται εἰς πολλοὺς καὶ συνεχεῖς κόπους φθείρεται καὶ κατακίπτεται, ἔτσι ὁδηγεῖ εἰς ἀμύλιαν ἡ ἀκηρῖαν ἢ συνεχὴς χαλάρωσις. Τοῦτο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο παντοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἁρμονία καὶ μέτρον. Αὐτὸ, ἄλλωστε, διδασκόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν τοῦ παντός, διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων του, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε σύμφωνα μὲ τὴν ἰσχύν μας ἰσοσυγκρασίαν.

Ἐλθετε λοιπὸν, τώρα νὰ ἀσκήσωμεν τὴν σκέψιν μας εἰς τὸ γεγονός τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, δηλαδὴ τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους.¹

Ἀπὸ τὴν διάρκειαν αὐτὴν, ποῦ σκοπῆτως ἔκαμεν ὁ Θεός, διδασκόμεθα, ὅτι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα, πράγματα ποῦ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν μας ἐνῷ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός πρέπει νὰ

1 Ἡ διάρκειος φωτός καὶ σκότους ἡμέρας καὶ νυκτός εἶναι κατὰ τὴν πρῶτην «ἡμέραν» τῆς δημιουργίας.

ἀναπαύμεθα καὶ ἔτσι νὰ κάμνωμεν ἀνασκωπὴν με τοὺς κό-
πους. Τὰ μέτρα δὲ αὐτὰ καὶ ὅρια, ποὺ θέλουν ὁ Θεὸς ἀνά-
μεσά τῶν, εἶναι μεγάλη εὐεργεσία, τὴν ὁποῖαν ὅλοι ἀπο-
λαύομεν. ¹² Ὅτι ὁ κατάλληλος χρόνος διὰ τὴν ἐργασίαν
εἶναι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡμπορεῖς νὰ τὸ ἀκούσης καὶ ἀπὸ
τὸ στόμα τοῦ Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος λέγει, Ἄς ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρω-
πος διὰ νὰ ἐργασθῇ μέχρι τὸ ὄραυ. ¹³ Καὶ καλῶς εἶπε, Ἔ-
ως τὸ ὄραυ, διότι ἔπειτα τὸ φῶς ὑποχωρεῖ καὶ ἐρχεται
τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον ἀπικοιμίζει τὸν ἄνθρωπον, ἀναπαύει.
τὸ κουρασμένο σῶμά του, χαλαρώνει τὴν ἔντασιν τῶν αἰ-
σθησέων. ¹⁴ Α καὶ ὡς ἄλλη τροφὴ ἀνακουφίζει ἀπὸ τοὺς
κόπους καὶ τὰς τολαιπωρίας τῆς ἡμέρας. Ὅσον δὲ παρελ-
θῇ ἡ νύκτα καὶ φανῇ τὸ φῶς, ἀντικρύζει τὰς ἀσπίδας τοῦ
ἡλίου με ἀνακειμένους τὰς αἰσθήσεις, ὅποτε με νέαν καὶ
θερμὴν διάθεσιν ρυττεται εἰς τὰ συνήθη ἔργα.

Τοῦτο θὰ ἰδῇς νὰ γίνεται καὶ με τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔ-
τους. Ἡ ἀνοξὶς διαδέχεται τὸν χειμῶνα καὶ ὅταν παρέλθῃ
τὸ καλοκαίρι, ἐρχεται τὸ φθινόπωρον, διὰ νὰ ξεκουράζω-
νται τὰ σωματὰ μας με τὴν ἐναλλαγὴν τῶν καιρῶν, ὥστε
οὔτε νὰ καταστρέφονται ἀπὸ πῆξιν, λόγῳ ὑπερβολικοῦ
ψύχους, οὔτε νὰ διαλύονται ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν θερμό-
τητα τοῦ θέρους. ¹⁵ Καὶ ἔτσι, διὰ τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς μᾶς
προετοιμάζει, διὰ μὲν τὸν χειμῶνα με τὸ φθινόπωρον, ποὺ
προηγείται, διὰ δὲ τὸ θέρος με τὴν προηγουμένην ἐποχὴν
τῆς ἀνοιξέως.

Καὶ ἐν καιεῖς, με αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, ὕστερα
ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, παρατήρησι μετὰ προσοχῆς τὰ πάντα, θὰ
εὕρῃ εἰς ὅλα κάποιον τάξιν καὶ αἰτίαν, τίποτε δὲ ἀσκοπον
καὶ τυχαῖον.

Τοῦτο θὰ διαπιστώσῃ κανεὶς πρακτικῶς καὶ περὶ
τῶν σπόρων, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἐκ τῆς γῆς.

Ἡ γῆ οὔτε ὅλα μᾶς τὰ δίδει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, αὖ-
τε ὁ αὐτὸς καιρὸς εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν καλλιέργειαν
ὅλων τῶν σπόρων αὐτῆς. Ὁ γεωργός, ὅμως, γνωρίζει τὸν
κατάλληλον καιρὸν — ἐκ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ τῆς δοθεί-
σης εἰς τοὺς ἀνθρώπους. ¹⁶ ἔχει μάθει ταῦτα καὶ γνωρί-
ζε καλὰ πότε πρέπει νὰ στείρῃ τοὺς σπόρους, πότε νὰ
φυτεύῃ τὴν ἀμπέλον καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, πότε νὰ ἐτοιμά-
σῃ τὸ δρόπανον διὰ τὸν θερμισμόν, πότε νὰ τραγήσῃ τὰ
σταφύλια ἀπὸ τὴν ἀμπέλον καὶ κατὰ ποῖον καιρὸν νὰ αἰλ-
λέγῃ τὸν καρπὸν τῆς ἐλαίας. Ἐάν, λοιπόν, ἐξετάσῃς ἀπὸ

2. Ματθ. 100, 26.

ὅλας τὰς πλευρὰς ὅλα αὐτὰ, θὰ εὕρῃς ὅτι, εἰς τοὺς ἄν-
θρωπους ποὺ ἐργάζονται τὴν γῆν, ἔχει δοθῇ πολλὴ σο-
φία.

Καὶ τοῦτο δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, διότι καὶ ἐδῶ κρύπτεται θαυμαστὴ
σοφία. ¹⁷

Διότι ὁ κυβερνήτης γνωρίζει, πότε πρέπει, νὰ κατεβά-
σῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὸ φέρῃ ἔξω ἀπὸ
τὸ λιμὲν καὶ νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ διαπλεύσῃ τὰ πελάγη. Θὰ
διαπιστώσῃς μάλιστα εἰς αὐτοὺς πολλὴν σύνεσιν, τὴν ὁ-
ποῖαν ἔχει ἐναποθέσει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἡ ἀφῆα
τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε αὐτοὶ τοῦ διατρέχουν τὴν ξηρὰν δὲν γνωρίζουν
με τὴν ἀκρίθειαν τοὺς δρόμους, καθὼς τοὺς γνωρίζουν
ἐκεῖνοι ποὺ διαπλέουν τὰ ὄθρα. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Γραφὴ ἀ-
πὸ ἐκπλήξιν ἐκπρὸς εἰς τὴν ὑπερέχουσαν σοφίαν τοῦ Θε-
οῦ, ἔλεγεν, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐχάρσεν εἰς τὴν θάλασσαν ὁ-
δόν, καὶ εἰς τὰ φοβερά κύματα (ἀσφαλή) ὁρῶμεν. ¹⁸ Ε

Ἦτοι, λοιπόν, ἀνθρωπίνη σκέψις δύναται νὰ κατανοή-
σῃ αὐτὰ,

τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ σοφίαν θὰ διαπιστώσῃ, ἐν καιεῖς
ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς καὶ τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς τοῦ
ἀνθρώπου. Ἡ γῆ δηλαδὴ, ὡς ἄλλη ἀρίστη τροφὴ, ὑπα-
κούουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Δεσπότη τοῦ Θεοῦ, μᾶς δίδει
τὰ πλούσια δῶρα τῆς, ποὺ εἶναι διαφορετικὰ κατὰ τὰς
διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Ἀλλὰ θὰ νὰ μὴ παρατείνω περισσώτερον τὸν λόγον,
ἡμπορεῖτε σείς, ποὺ εἶδα συνετοί, νὰ συμπληρώσετε τὰ
ὑπόλοιπα. ¹⁹ Α Διότι, λέγει, εἶδε εἰς τὸν σοφὸν ἀφωρμὴν
καὶ θὰ γίνῃς σοφώτερος. ²⁰ Καὶ ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μᾶς
τροφῆς, καθὼς ἐλέγχεθ', θὰ διαπιστώσῃς σοφίαν καὶ τάξιν,
ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς τροφῆς ἄλλων ζώων. Θὰ ἡμπέρεστε δὲ
καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, ἐν θελήσει νὰ ἐρευνήσετε, νὰ ἀνι-
ληφθῇτε τὴν ἀπέραντον σοφίαν κα, τὴν ὑπερέχουσαν ἀγα-
θότητα τοῦ ἀριστοτέχου Θεοῦ καὶ πῶς τὰ καθένα, ἀπὸ ὅ-
σα ἔχουν γίνε, ἔγνε διὰ κάποιον σκοπὸν. Κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον θὰ εὕρωμεν νὰ ἔχῃ διατυπωθῇ, χάριν ἡμῶν, καὶ πε-
ρὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς.

Διότι καθὼς ὑπάρχουν σταθμοὶ καὶ πανδοχεῖα εἰς τὰς
λεωφόρους, διὰ νὰ ἀναπαύωνται δι' ὄλιγον Β οἱ κουρασμέ-

3. Σαρ. Σολομ. 14, 8.

4. Παροιμ. 9, 9.

να, ὁδοιπόροι καὶ ἀποὺ ἀναπαύονται νὰ ἡμποροῦν νὰ συνεχίσουν τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀκταὶ καὶ λιμένες καὶ παραλίας διὰ νὰ καταφύγουν ἐκεῖ οἱ ταξιδευόντες καυτοί, ὅταν ὀφωκῶνται μεγάλα κύματα καὶ προφυλασσόμενοι ἀπὸ τοὺς σφοδροὺς ἀνέμους καὶ δι' ὄλγον ἀναπαυόμενοι, νὰ συνεχίσουν τὸ ταξίδι των, ἔσ' ἁποπὸν, τώρα καὶ κατὰ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν, ἔχει, χαρίσει ὁ δεσπότης αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος,⁵ δι' ὅσους ἠκολούθησαν τὸν θρόνον τῆς νηστείας, ὡς σταθεροὺς καὶ καταλύματα, καὶ ἀκτὰς, καὶ παραλίας, καὶ λιμένας διὰ νὰ δυνηθῶν νὰ συνεχίσουν μὲ προθυμίαν τὴν καλὴν C καὶ ὠφέλιμον αὐτὴν ὁδοιπορίαν ἀποὺ ἑκαυράρουν, δι' ὄλγον, τὸ σῶμά των καὶ τὴν ψυχὴν των ἀπὸ τοὺς κότους τῆς νηστείας.

"Ὡς παρακαλέσωμεν λοιπὸν τὴν ἀγάπην σας νὰ φυλάττῃ μετὰ προσοχῆς τὰ ἀποκομιθέντα ἐκ τῆς νηστείας κέρδη, σήμερον ποὺ εἶναι ἡμέρα ἀναπαύσεως, ἀποὺ δὲ δι' ὄλγον ἀναπαυόμεν, ὡς συνεχίσωμεν τὴν πνευματικὴν μας προσπάθειαν καὶ ἔτο βαθύνδον μὲ τὸ πνευματικόν μας πλοῖον νηδεύον, νὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς D εἰς τὸν λιμένα τῆς ἁγίας ἐρατῆς. Καὶ ὅπως δὲ ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τοῦ δεσπότη, ἐδημιουργήθησαν μὲ κόποιον σκοπόν, διὰ νὰ ἐξυπρετήσουν σπουδαίαν ἀνάγκην, ὅπως ἀπέθεξεν ἡ ἀμύλια καὶ διδάσκει ἡ πείρα τῶν προγόνων, ἔτο καὶ δῶν γίνονται ἀπὸ ἡμᾶς δὲν γίνοντα ἀσκήτως καὶ μοιαιώς, ἀλλὰ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας. Καὶ ἐάν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸ ὕψιστον κέρδος, δὲν ἐγκαταλείπουν ποτὲ μίαν προσπάθειαν ποὺ ἀνέλαβον, προτοῦ ἴδουν καλὰ τί ἐκέρδισαν ἀπὸ αὐτὴν, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς δὲν εἶναι ὁρᾶν νὰ ἀφαιρώμεν νὰ παρέλθουν αἱ ἑβδομάδες τῶν νηστεῶν, ἔ ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς νὰ ἐξετάσωμεν τὴν συνειδήσιν μας διὰ νὰ ἴδωμεν, τί καταρθώσαμεν αὐτὴν τὴν ἐξδοξάδα, τί τὴν ἀλλήν καὶ τί προσετέθη κατὰ τὴν ἐπομένην καὶ ποῖον ἀπὸ τὰ πάθη μας διωρθώσαμεν.

Διότι ἐάν δὲν φροντίζωμεν νὰ ρυθμίζωμεν τὰ τῶν ἐσῶν μας καὶ δὲν ἐνδυναμώμεθα μὲ τὴν προσοχὴν διὰ τὴν ψυχὴν μας, καὶ ἐν ὠφέλειᾳ δὲν θὰ προκύψῃ, δι' ἡμᾶς, ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ τὴν στερήσει, τὴν ὁποίαν ὀφιστάμεθα.⁸⁵ Ἀ μάλιστα δὲ θὰ ἐφαίνετο κατωτέρα ἡ ἰδικὴ μας προσπάθεια ἀπὸ τὴν προσπάθειαν ἐκείων ποὺ ἀσχολοῦν-

5. Αὐτὰ εἶναι ἡ 25 Μαρτίου καὶ ἡ Κυριακὴ τῶν Βαθῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ μέρος ἔχθου, ὅταν, κυρίως, γάλακτος καὶ

ταὶ μὲ τὴν συγκέντρωσιν χρημάτων. Θὰ διαπιστωθῇ, μάλιστα, ὅτι ἐκεῖνοι ὑποβάλλονται εἰς κάθε ἀγρυπνίαν, διὰ νὰ προσθέτουν κάθε ἡμέραν εἰς τὰ κέρδη των καὶ ποτὲ δὲν ἱκανοποιοῦνται. ἀλλ' ὅσον μεγαλύνει ἡ περιουσία των, τόσο μεγαλύνει καὶ ἡ ἐπιθυμία των καὶ ἡ προσπάθειά των νὰ τὴν ἐπικρατήσουν περισσότερον.

Ἐάν, λοιπὸν, ἐκεῖνοι καταβάλλουν τόσην προσπάθειαν, παρ' ὅλον ὅτ αὐτὴ εἶναι ἀνόητος καὶ ἡ ὕλη τῶν περιουσιᾶ πολλὰς φορές γίνεται ἡμποδιστὴς εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν θὰ ἔχωμεν ὑπεριον κέρδος καὶ πολλὴν ὠφέλειαν καὶ μεγάλον μισθόν, B

Εἰς αὐτοὺς καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει πολλὴ ἀβεβαιότης, διότι εἶναι ἀβεβαιὰ καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν χρημάτων. Ὅχι, μόνον ἐπειδὴ, καμμίαν δὲν παρέχουν ὠφέλειαν, ἀποὺ παραμένουν ἐδῶ μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ διότι παραμένοντα ἐδῶ, θὰ ἀνοικισθῇ νὰ ἀναλάβῃ μεγάλας εὐθύνας δι' αὐτὰ.

Ὑπάρχει, μάλιστα καὶ κίνδυνος πολλὰς φορές, ἐκεῖνος ποὺ ὀπείκτισε μεγάλην περιουσίαν, νὰ καταντήσῃ πτωχότερος καὶ ἀπὸ τοὺς πτωχότερους, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ, ὁπότε ἀπὸ πολλοὺς κόπους καὶ ἰδρώτας καὶ ταλαιπωρίας, εἰρητὴ ἀλλάσσουν αἱ περιστάσεις C καὶ ὡς φρενὸς καταγίγῃ παροῦσιν τὰ πάντα. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐλέπει κανεὶς καθημερινῶς. Ἡ πνευματικὴ, ὅμως, περιουσία τίποτε δὲν ἔχει, νὰ φρενῇ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι δεδαία καὶ σταθερὰ καὶ ὅταν, μάλιστα τὴν χρειασθῶμεν θὰ μᾶς προσφέρῃ μεγάλην παρηγορίαν.

Ὅσον, λοιπὸν, ἔχομεν καιρὸν, ὅς παρακαλῶ, νὰ ἐξετάζωμεν, ἐάν καταρθώσωμεν κάτι καὶ ἐν ἀπεμκρόνουμεν κάποιο ἀπὸ τὰ πάθη, ποὺ μᾶς εὐαχλεῖ, διὰ πολλῆς προσπάθειας, ὥστε νὰ αἰσθανθῶμεν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ἔχοντες τὴν πλήρη δεσπόειν τῆς συνεθίστάς μας. Καὶ περὶ τούτου νὰ μὴ παύσωμεν νὰ μεριμνῶμεν D καὶ ἀκόμη τὴν ἰδίαν μὲ ἐκείνους προσπάθειαν νὰ καταβάλλωμεν διὰ τὸν πνευματικόν τούτον πλοῦτισμόν. Καὶ ἐν ἐξισμῶν μόνον αὐτὰ, νὰ ἐρχώμεθα, δηλαδὴ, κάθε ἡμέραν ἐδῶ καὶ νὰ ἀκούωμεν συνεχῶς περ. αὐτῶν καὶ νὰ νηστεύωμεν ὅλην τὴν τεσσαρακοστήν. Διότι ἐάν δὲν πρόκειται νὰ ἀποκομίσωμεν κάποιο κέρδος ἀπὸ τὴν ἐδῶ συνεχῇ προσπάθειάν μας καὶ διδασκαλίαν καὶ ὁ καιρὸς τῆς νηστείας δὲν προσφέρῃ κάτι εἰς τὴν ψυχὴν μας, αὐτὰ ὅχι μόνον δὲν θὰ ὠφεληθῶν, ἀλλὰ θὰ γίνων αἰτία μεγαλύτερας ἁμαρτι-

ας, ἢ ἀκούθῃ παραμένοντες οἱ ἴδιοι, παρ' ὧν τὴν φροντίδα, πού ἀπολαμβάνουν. Ἔτσι δέδοκα, ὅτε ὁ ὄργιλος θά γίνη καλὸς, ὅτε ὁ θυμὸς θά μεταβληθῇ εἰς πρᾶον, ὅτε ὁ καταλόγος θά κἀμῇ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ προσκετικόν, ὅτε θά ἀποβάλλῃ τὸ πάθος ὁ φιλοχρήματος καὶ θά προεταμῶσῃ τὸν ἑαυτὸν πρὸς ἐλεημοσύνην καὶ πρὸς περιβαλψὴν τῶν πτωχῶν, ὅτε θά γίνη φρόνιμος ὁ ἀκόλαστος, ὅτε θά μάθῃ νὰ ἀπορρῶσῃ τὸ αὐτοῦ τοῦτο πάθος καὶ νὰ πραγματοποιῇ τὴν ἀλήθειαν δόξαν, ἢ ἂν οὐτε αὐτοῦ τοῦ ἀδικοῦ διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον θά προσπαθῇ ὅχι μόνο νὰ μὴ φανῇ κατώτερος τῶν τελωνῶν, ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς ἀσκήσεως, (διότι ἐὰν ἀναστήσῃ ἐκείνους πού σὺ ἀνατοῦν, λέγει, τ' ἐπὶ πλάτον πράττει; μήπως καὶ οἱ τελῶνα, δὲν πράττουν τὸ αὐτό;) ὁ ἀλλὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν σκέψιν του, διὰ νὰ βλέπῃ μὲ ἡμερότητα τοὺς ἐχθρούς καὶ νὰ δεικνύῃ πολλὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην.

Ἐάν δὲν ἀποβάλλωμεν αὐτὰ τὰ πάθη καὶ τὰ ἄλλα, πού γεννῶνται μέσα μας, ἐρχόμενοι ἐδῶ καθὲς ἡμέραν, καὶ δὲν μᾶς προσφέρῃ τίποτε ἡ διδασκαλία καὶ ἡ ἀκοῆς καὶ ἡ βοήθεια ἐκ τῆς νηστείας, ἢ ποία συγκύρησις θά δοθῇ εἰς ἡμᾶς, ποία θά ὑπάρξῃ ἀπολαυσις; Διότι πῶς μόν, οἱ παρακαλῶ ἐάν ἴδῃς τὸ παιδί σου καθὲς ἡμέραν νὰ μεταβάλλῃ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐνῷ περὰ ὁ καρπὸς δὲν καρπίζει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖ, θά τοῦ φερῇς μὲ ἀνοχήν, δὲν θά μοιτῇ γνώσῃς τὸ παιδί καὶ θά κατηγορήσῃς τὸν διδασκαλόν; Ἐπειτα ἐάν μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν διδασκαλὸς ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντά του καὶ δὲν παρέλειψε τίποτε, ἡ δὲ ἀκνηρία τοῦ παιδικοῦ εἶναι ἡ αἰτία τῆς καταστάσεως, δὲν θά ἐκδηλώσῃς ὅλην τὴν ἀναγκασμένην πρὸς τὸ παιδί, καὶ θά ἀπολλῇς τὸν διδασκαλόν ἀπὸ καθὲς εὐθύνης, τὸ ἴδιο, λοιπόν, ὅτι εἰ ναι δίκαιον νὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ.

Διότι, ἡμεῖς σὺς προσφέρουμεν τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν, καθημερινῶς καλοῦντες εἰς τὸ διδασκαλεῖον σὺς, πού εἰσθε τὰ πνευματικά μας παιδιά, καθ' ὅσον ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐλάβομεν αὐτὴν τὴν δικαίαν καὶ δὲν σὺς διδάσκουμεν ἀπὸ τοῦ δικῶν μας μυαλοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Δεσπότη, πού μᾶς ἐδόθησαν διὰ τῶν βελῶν γραφῶν αὐτὰ πάντοτε προβάλλομεν καὶ αὐτὰ συνεχῶς διδάσκουμεν.

Ἐάν, λοιπόν, παρ' ὧν τὴν προσπάθειάν μας καὶ τὴν

6 Ματθ. 6, 48.

ἀγρυπνίαν νὰ σὺς ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν οὐδὲν τῆς ἀρετῆς, αἰεὶς ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια, ἀκοῦσθε τι λυπητὴ εἶναι διὰ ἡμᾶς, καὶ τ. κατέκριες δι' ἐσάς, διὰ νὰ μὴ εἴπω τίποτε ἄλλο. D

Δὲν ἠμποροῦμεν δὲ νὰ ἡσυχάσωμεν ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς καταστάσεως, διότι, φροντίζομεν διὰ τὴν ἰδικήν σας σωτηρίαν, ἂν καὶ μᾶς καθιστᾷ ἀνευθύνους τὸ ὅτι δὲν ἐχομεν τίποτε παραλείψῃ, διὰ τὴν ἰδικήν σας πνευματικὴν οἰκοδομήν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διδασκαλὸς ὅχι ὁθῶς ποιεῖ καὶ λυπεῖται, ὅταν βλέπῃ τὸν μαθητὴν του νὰ μὴ ἀφελῇται εἰς τίποτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, παρὰ τὸ ἰσχύον του ἐνδιαφέρον, τὸν ἑαυτὸν τοῦ δὲ νὰ ἀγωνίζεται ματαιῶς.

Αὐτὰ λέγω τώρα, ὅχι διὰ νὰ λυπηθῶ τὴν ἀγάπην σας, ἀλλὰ διὰ νὰ σὺς διεγερῶ καὶ νὰ σὺς προετοιμάσω ὥστε οὐτε ὅπως νὰ καταπονῇτε τὸ σῶμα μὲ τὴν νηστείαν, ὅτε ἀσκοπως καὶ ματαιῶς νὰ διάρκεσθε τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς. Ἐ καὶ ὅχι, μόνον τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τὰς ὁποίας, δευθαίως, καμμία δὲν ἐπὶ τρέπεται, νὰ περάσῃ ἀνεκμετάλλετος, ἀλλὰ ἂν εἶναι δυνατόν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας νὰ φροντίζωμεν, πῶς νὰ προσθέτωμεν πνευματικὸν κέρδος, εἴτε διὰ προσευχῆς, εἴτε δι' ἐξομολογήσεως, εἴτε διὰ τῶν καλῶν πράξεων, εἴτε δι' οἰκονομίας ἄλλης πνευματικῆς ἐργασίας. Διότι, ἐάν ὁ Παῦλος, ὁ τόσο πολλὸς καὶ μέγας, ὁ παρ' ὅλο πού ἤκουσε μυστὰ καὶ ρήματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς ἔγνωκε μέχρι σήμερον, ἐφώνασε δυνατὰ τὰ ἐξῆς «ἀρκίζομαι διὰ τὴν καύχησίν, πού ἔχω γιὰ σὺς, ὅτι καθ' ἡμέραν περπατῶ» ἐδίδασκεν ἡμᾶς, ὅτι τόσο ἐξετίθετο εἰς τοὺς κινῶνους διὰ τὴν εὐσεβειαν, ὥστε καθ' ἡμέραν ἐξοῦσε μὲ τὸν θῆνον τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτὸ πού δὲν ἐδέχετο ἡ φύσις (διότι ὅλοι θά ὑποκώπομεν εἰς ἓνα θάνατον), κατάρρωνεν ἡ φιλοτιμία τῆς διαθήσεως, ἂν καὶ ὁ φυλάκιστος Θεὸς τὸν διατηροῦσε περισσώτερον εἰς τὴν ζωὴν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων.

Ἐκείνος, λοιπόν, κατάρρωνε τόσο πολλὰ καὶ ἐφάρνετο ὡς ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐφρόντιζε καθ' ἡμέραν ἢ διὰ τὸ πνευματικὸν κέρδος καὶ ἀντεμετωπίζε τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινῶνους καὶ συνεκέντρωνε πνευματικὸν πλοῦτον πρὸς χάριν του καὶ δὲν ἐσταματοῦσε ποτε. Ἐνῷ ἡμεῖς, ὅχι μόνον στερούμεθα ὅλων αὐτῶν τῶν καταρ-

7 Κορινθ. 15, 31.

θυμιάτων, ἀλλὰ καὶ ἔχομεν ὑποταγή εἰς τοιοῦτου εἶδους ἐλαττώματα ὥστε τὸ μόνον προσόν που ἔχομεν εἶναι αὐτό, ποῦ εἶναι. ἰκανὸν νὰ μᾶς ἐδηγήσῃ εἰς τὸ θάρραρον τῆς καταστροφῆς.

Ἰκατόπιν τούτων πῶς θὰ ἀπολογηθῶμεν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιβεκνύμεν καμμίαν προσπάθειαν τοῦλάχιστον νὰ διορθώσωμεν αὐτά;

Ποία ἐλπίς σωτηρίας θὰ ὑπάρξῃ, ὅταν εὐρεθῇ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος πολλὰς φορές, ἔχει, ὅχι μόνον ἐν ἐλάττωμα, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον, ὅτι εἶναι καὶ ὀργίλος, καὶ ἀκόλαστος, καὶ πλεονέκτης, Γ καὶ κακολόγος καὶ θυμώδης καὶ οὐτε αὐτὰ θέλει νὰ διορθώσῃ, οὔτε νὰ ἀρχίσῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὰ λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω διὰ νὰ φροντίσῃ γρήγορα ὁ καθένας ἀπὸ αὐς, ποῦ μὲ ἀκούτε, νὰ εἶρῃ τὸ κατὰλληλον διὰ τὸν καιρὸν τοῦ φάρμακον, ἀπὸ οὗ εἰδῶ λέγονται, δ' ἂν νὰ ἀποκτήσῃ τὴν υγείαν που καὶ, ἀφοῦ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ πάθη που τὸν ἐνοχλοῦν, νὰ καταστή ἱκανὸς διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνα.

Καὶ συμβαίνει, μὲ τοὺς ἀσθενεῖς νὰ μὴ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὰ φάρμακα, ποῦ τοὺς κορηγᾷ πολὺ συχνά ὁ ἰατρός, διότι αὐτοὶ ὅχι μόνον δὲν τὰ δέχονται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπομακρύνουν, ἀφοῦ τὰ ἐπιβέσῃ ὁ ἰατρός, λόγῳ τοῦ πόνου καὶ ἔτσι δυσχεραίνουν τὸ ἔργον του, Δ που εἶναι ἡ θεραπεία των.

Κανείς, βέβαιον, ποῦ σκέπτεται λογικὰ δὲν θὰ κατηγορήσῃ τὸν ἰατρὸν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του πλευρᾶς ἐπιδραεῖ τὰ πάντα (διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς). Ἐπεισὶ συμβαίνει καὶ μὲ ἡμᾶς ὅδῳ, ποῦ, μὲ τὴν πνευματικὴν μας βδοσκαλίαν, οὐδ' ἐχορηγῆσαι τὸ κατὰλληλον φάρμακον. Εἶναι, λοιπόν, ἰδικόν σας ἔργον νὰ ἀπαλλαγῇτε ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ νὰ ἀποκτήσῃτε τὴν πνευματικὴν υγείαν, ἀφοῦ δεχθῇτε τοὺς πόνους τῆς θεραπείας.

Ἔτσι καὶ σὲς οἱ Ἰβναι, θὰ ἀσθενήσῃτε μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ἡμεῖς θὰ δοκιμάσωμεν ὅχι μακρὰν παρηγορίαν, βλέποντες ἀκείνους ποὺ ὑπέφερον προηγουμένως, νὰ ἀποκαθίστανται ταχέως εἰς τὴν υγείαν.

Ε. Παρακαλῶ, λοιπόν, τὸν καθένα σας ἀπὸ ἰωρα νὰ φροντίσῃ ἐν, θεοῖας, δὲν ἔχει γίνε ἡδὴ αὐτὸ νὰ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπὸ τὴν εὐσεβῇ σκέψιν του, ἐκείνο τὸ ἐλάττωμα, ποῦ διεπίστωσεν ὅτι τὸν ἐνοχλεῖ περ σφόδρως, ἀποκόπτων ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ χρησιμοποιοῦν τὴν

εὐσεβῇ σκέψιν ὡς πνευματικὴν μάχαιρον.

Καὶ ἂν θελησωμεν νὰ προσέδωμεν, θὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει ὀρεκτὴν σκέψιν καὶ ἰκανὴν νὰ κυριαρχῇ τῶν παθῶν ποῦ γεννῶνται ἐντός μας. ¹⁸ Α. Διὰ νὰ μάθωμεν δὲ νὰ μὴ ἀδιοφορῶμεν διὰ τὴν ἀρετὴν μας ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος ἔχει ἀφήσῃ χάριν ἡμῶν γραπτῶς διὰ τῶν βιβλίων Γραφῶν, τοὺς βίβλους καὶ τὴν δόξαν διὰ τῶν ἁγίων, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ τῆς αὐτῆς μὲ ἡμᾶς φύσεως κατάρθωσαν νὰ γινῶν ἐνάρετοι.

Μήπως ὁ μακάριος Γαύλλος ¹⁹ εἶχε τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς ἀνθρωπίνην φύσιν;

Δὲν θὰ παύσω δὲ νὰ ἀναφέρωμαι συνεχῶς εἰς αὐτόν, διότι κατέχοντα ἀπὸ σφοδρὰν ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ ἀπορῶ ὅταν βλέπω εἰς τὴν ψυχὴν του, ὡς εἰς κάποιον πρωτότυπον εἰκόνα, τὴν περιφρόνησιν του διὰ τὰ πάθη, τὴν ὑπερβολικὴν του ἀνδρείαν, τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Θεόν καὶ σκέπτομαι, ὅτι ἕνας ἀνθρώπος κατάρθωσε διὰ τῆς θελήσεως του νὰ συνενώσῃ Β εἰς τὸ προσωπὸν του ὅλος τὰς ἀρετὰς ἐνῷ ὁ καθένας ἀπὸ ἡμῶς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτυχῇ οὕτε τὰ ἐλάχιστον.

Ποῖος, κοτόπιν τούτου, θὰ ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῆς βεβαιῆς κολάσεως, διότι ἐκεῖνος εἶχε τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς ἀνθρωπίνην φύσιν, τὸν ἐδοσάνεσκον τὰ Ἰβναι πάθη, ἔζησε εἰς τόσον δυσκόλῳ καὶ σφοδρῷ, ὑπέφερε καθημερινῶς τρόπον τινὰ σφοδρῆς καὶ σπαρασσόμενος, διεσῆρετο δὲ δημοσῶς ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τοῦ κηρύγματος, οἱ ὅποιοι τὸν ἐγκατέλειπον ἔτσι, ὅταν πολλὰς φορές ἐνδομίζον αὐτὸν πεθαμένον²⁰ καὶ δ' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀντήγαγον εἰς ἔργον τὴν φονικὴν των διάθεσιν.

Ἐνταῦθα κανεὶς μεταξὺ ἡμῶν, Γ πόσον ἐνέρετος γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἔχομεν πᾶσι, καὶ ἔχομεν παραδοθῇ εἰς ἀδιαφορίαν, Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη, ὅχι ἀπὸ ἐμὲ, ἀλλ' ἀπὸ τὸν Ἰβναι νὰ ἀκούσῃτε διὰ τὰ κατάρθωματα, καὶ διὰ τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἐπεδείκνυε, ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος τῆς εὐσεβείας, καθημερινῶς. Ἐναγκάσθη δὲ νὰ διηγῇ ταῦτα, λόγῳ τῆς ἀπότης τῶν ψευδοπροσώτων.

¹⁸ Ἐννοεῖ ὁ ἱερεὺς Παύλος τὸς ἀπαρτῆρας οὗς, διανοήσας καὶ τὰς ταπεινότητας καὶ ὅπως ὁ ἅγιος Παῦλος, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν του θράσιν καὶ τὰς ἀπολύτας περιγράφει, εἰς Β Κορινθ. II καὶ εἰς: Ἰδετέριος βίωμα ἐκπαινεταὶ τοῦ, ἐκ μέρου, ὅτι τοῦτο αὐτὸν διανοήσας, κατὰ αὐτὴν ἐκπαινεταὶ πολλὰς καὶ χάρις τὴν ζωὴν τοῦ ὅς ἐν ἰσχυροῖς, βίωσεν, ἰεροσολύμοις. Ἐξέλει καὶ δ.

¹⁹ Οἱ οὐδεὶς οὐδεὶς ψευδοπροσώτων προσπάθειαν νὰ κλονίσουν αὐτὸν.

ἦτο, ὁμῶς, τοῦτο βαρὺ ἔργον, δι' αὐτόν, καὶ ἄχαρ, διότι δὲν ἤθελε νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ νὰ διηγήται αὐτά, Ὡ εἶχε δὲ τὸ θάρρος νὰ ἀποκαλῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διδασκαλίου καὶ διώκτην. Ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν κακῶν καὶ νὰ δώσῃ μικρὰν ἱκανοποίησιν εἰς τοὺς μαθητάς του, τὸν ὑπεκρέμασε νὰ εἴπῃ μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα. Δι' ὅσα τοῖμα καίνας νὰ καυχήσῃ, ἀρρόνως ὁμιλῶ, τοῖμα καὶ ἐγώ.¹⁰ Κυτταρε εὐσεβεῖ ψυχὴν, ὅχι μόνον θάρρος, ἀλλὰ καὶ ἀνοσίαν τὴν ἀνομάζει, διὰ τὴν διδασκίαν ἡμᾶς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιγινώσκῃ ὅσα ἔχουν γίνῃ ἀπὸ ἡμᾶς, ἰάν, θεοταῖς μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἔχοντες κάποιον καλόν, ἔοι οὔτε διὰ ἀνάγκης, οὔτε καὶ ἐξ ἀνάγκης. Δι' ὅσα λέγει, τοῖμα καίνας νὰ καυχήσῃ, ἀρρόνως ὁμιλῶ, τοῖμα καὶ ἐγώ, τοῦ σημαίνει, δηλαδή, ὅτι, τοῖμα νὰ πράξω ἔργον ἀφροσύνης, ἐπειδὴ πῆγάμ, ἀπὸ μεγάλῃν ἀνάγκῃν. Ἐδραῖοι εἶναι, καὶ ἐγὼ (εἶμαι Ἐδραῖος) * σπαρῖται εἶναι, καὶ ἐγὼ (εἶμαι Ἰσραηλῆτις) Ἀπόγονοι εἶναι τοῦ Ἀδραῖου, καὶ ἐγὼ (ἀπόγονος τοῦ Ἀδραῖου, εἶμαι).¹¹ Δ' αὐτά, λέγει, καυχῶνται ὅς μὴ νομίζουσιν ὅτι, ἡμεῖς εἰσὶν κατώτεροι, διότι καὶ ἡμεῖς συμμετέχοντες εἰς αὐτά.¹² Α' Ἐπειτα συνεπλήρωσε εἶναι, ὑπηρετοῖ Χριστοῦ, παραφρονῶν λέγων, περισσότερον ἐγώ¹³ (ἐν εἰμαι ὑπηρετῆς Χριστοῦ).

Κύτταρε, ἀγαπητέ μου, εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίου τούτου. Δὲν ἠρεσέθη δὲ νὰ ἀνομάσῃ αὐτὸν ποῦ ἔγινε ἀπὸ αὐτὸν (διὰ τὴν πρᾶξιν τῆς καυχήσεως) τὸλμην καὶ ἀφροσύνην, ὅν καὶ εὗρεθι εἰς τόσον μεγάλῃν ἀνάγκῃν, ἀλλ' ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ υπερτεροῦντος αὐτῶν πολὺ πέρα τοῦ κοινικοῦ, διὰ τὴν μὴ φαντασθῇ καίνας ὅτι λέγει αὐτὰ ἀπὸ ὑπερηφάνειας, ἀποκαλεῖ, πάλιν αὐτὸ ποῦ εἶπε, μονολεκτικῶς ἀφροσύνην. Μήπως δὲν γνωρίζω, ὅτι, πρῶτον κατὰ εἰς τοὺς πολλοὺς

ἀποσταλτικὸν χρόνον τοῦ Πάπλου μὲ συστατικὰς ἐπιστὰς τὸν ἦτο ἡ διὰ τὸν οὐκ ἐκείνην ἔκ μέρους τῶν Ἰουδαίων τὸν τελευταίον διατάξαντος τοῦ ἐν μοῦ καὶ πρὸ πάντων τῆς περιουσίας κ.λ.κ. Ὁ ἄκ. Πάπλος ἀναγκάστηκε νὰ πείσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ὑπερμαρτυρῇ τοῖς ἀποστόλοις καὶ ἐξουσιαστικῶς. Τὸ ἐνδεκάτοιο κεφάλαιον τῆς Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, εἰς τὸ ὁποῖον παρακαλεῖται ἐνισθῆναι ὁ ἄγιος Ἰωάννης, ὁ Χριστοτομὸς ἀποκαλεῖται ἀπάντησιν εἰς τὰς συκοφαντίας, ἀλλὰ ἀντιφάσκει καὶ εἰς τὴν ἀπολογία τοῦ ἔργου τοῦ αὐτοῦ εἶπαι, εἰς τὸ ὅποιο ἐνδεκάτοιο κεφάλαιον τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ τὴν ἀπεκρίσιν τοῦ ἀποστόλου καὶ χριστοτομῆς, τοῦ καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

10. 2' Κορινθ. 11, 31.

11. 2' Κορινθ. 11, 32.

12. 2' Κορινθ. 11, 33.

συμπλεκόμενον, Ὡ ὅχι ὁμῶς πρέπει εἰς ἐμέ: Τοῦτο πρῶτον διότι πῆγάμ ἀπὸ μεγάλῃν ἀνάγκῃν, διὰ τοῦτο, λέγει, συγχωρήσατέ με, τοῦ λέγω λόγια παραφροσύνης.

Πρέπει νὰ μιμούμεθα, ὅσῳ καὶ τὴν σκίαν αὐτοῦ, ἡμεῖς, ποῦ ἔχοντες ἔργον, μᾶς τόσα φορτὰ ἀμαρτημάτων, διότι πολλὰς φορές, εἰς πολὺ μικρὸν κατάρθωμα, δὲν το φυλάττομεν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς διανοίας μας, ἀλλὰ το ἀποκαλύπτουμεν καὶ τὸ διαβίβουμεν χάριν τῆς ἀνθρωπίνης βλάβης καὶ ἐποστερουμένα τῆς ἀμοιβῆς τοῦ θεοῦ, ἐνεκα τῆς ἀκαριστίας αὐτῆς φιλαρίας. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει κατὰ τὸ τοιο εἰς τὸν μακάριον αὐτόν. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν εἶναι Χριστοῦ, λέγει, Ὁ παραφρονῶν λέγω, περισσότερον ἐγώ. Κατόπιν, ὁμῶς, ἀναφέρει ἐκεῖνα, τοῦ οἱ ψευδοστόλοι δὲν ἠδύναντο νὰ παρυσιάσουν, διότι πῶς οἱ ἔχοντες τῆς ἀληθείας διέπραττον τὰ πάντα διὰ τὴν ἐμποδίσαι τὴν κήρυγμα τῆς εὐσεβείας, παρενοχλοῦντες τὰς σκέψεις τῶν ἀφελῶν στέρων, Ἀφροῦ, λοιπόν, εἶπε, Περισσότερον ἐγώ, ἀπαρῖθμει, κατόπιν, τὰ κατάρθωμά τοι, καὶ λέγει Εἰς κόπους περισσότερον, εἰς πλὴνός καὶ ὑπερβολήν, εἰς θανάτους πολλὰς φορές.¹⁴ Τί λέγει, εἶναι παρὰ τὸν καὶ περιεργον αὐτὸν τοῦ λέγει, διότι ἡμπορεῖς νὰ ὑπομείνης πολλὰς τὸν θάνατον. Ναί, λέγει, ὅν καὶ ὅχι εἰς τὴν πραγματικότητά, Ὡ ἀλλὰ εἰς τὴν σκέψιν, διὰ τὴν διδασκίαν ἡμᾶς ὅτι εἰς τοιαύτου εἶδους κινδύνους ὑπεβάλλετο, χάριν τοῦ κηρύγματος ἐκεῖνον τοῦ ἡέλαν τὸν θάνατον τοῦ ἡ χάρις ὁμῶς τοῦ θεοῦ ἐκφυλάττει τὸν ἀλλήτην ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν κινδύνων, ὥστε ἐπὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ πολλὴν ὠφέλειαν οἱ μαθηταὶ τοῦ.

«Εἰς θανάτους, λέγει, πολλὰς φορές Ἀπὸ τῶν ἰουδαίων ἔλαβον πέντε φορές τεσσαράκοντα παρὰ μίαν μάστιγας, τρεῖς φορές μὲ ἐράδωσαν, μίαν φοράν μὲ ἐλίθοβόλησαν, τρεῖς φορές ἐναυάγησα, ἐν ἡμερονύκτιον ἐμεγαλίσθη εἰς τὸ πέραν, εἰς ὁδοπορίας πολλὰς φορές μὲ κέλευνον ἀπὸ ποταμούς, μὲ κινδύνους ἀπὸ λιπασίας, κινδύνους ἀπὸ ὁμοεινῶν μου, κινδύνους ἀπὸ τῶν ἰθιλικῶν, κινδύνους μετὰ τῶν ψευδοδιδασκάλων, κινδύνους εἰς τὴν πόλιν κινδύνους εἰς ἐρημὰ μέρη, κινδύνους εἰς τὴν θάλασσαν.»¹⁵ Ὡ ἡ μὴ ἀπορροαῖν ἀπλῶς, ἀγαπητοί, αὐτά, διότι ἐν ἑκάστῳ ἐξ αὐτῶν μᾶς ἀποκαλύπτει πέραν δυσκολιών. Διότι δὲν εἶπεν μίαν ἀπλῶς ὁδοπορίας, ἀλλὰ, λέγει, εἰς ὁδοπορίας,

12. 2' Κορινθ. 11, 33.

14. 11 Κορινθ. 1, 34, 35.

πολλὰς φορές. Ὅτε ὁμίλησε περὶ κινδύνων ποταμῶν, ἀλλὰ περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων κινδύνων, τοὺς ὁποίους ὑπέμεινε μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Καὶ λέγει πάλιν μετὰ ἀπὸ ἑξαυτῶν 15. Ἀ. Με κόπον καὶ μάχην, θυμῶς, πολλὰς φορές, με πείναν καὶ δίψαν, νηστικός, πολλὰς φορές, εἰς τὸ κροῖο χωρὶς ἐνδύματα ἔκτος τῶν ἄλλων (ἐν ὑπέρετρεσιν τὸν Κύριον). 16.

ἸΚύτταξε, πάλιν, ἄλλο πάλαιος κινδύνου. Διότι, λέγων, ἔκτος τῶν ἄλλων, ἔφησε νὰ ἐνωθῇ ὅτι ἀκείνους τοὺς παρέλεψε εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἀκείνους, τοὺς εἶπε. Καὶ δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ πάλιν μάς ὁμιλεῖ διὰ τὰς φροντίδας τοῦ ὑπὲρ τῶν ἁκλήσιων καὶ διὰ τὰς πιέσεις ἐκ μέρους τῶν δικαίων, τὰς ὁποίας ὑπέμεινε, λέγων· «Ἢ καὶ θημερινὴ μοι φροντίς, ἡ μέριμνα ὧν τῶν Ἐκκλησιῶν». 17. Εἶναι δὲ ταῦτα τὸ κατόρθωμα ἀρκετόν, καὶ ἂν ἐτύχαινε νὰ εἶναι τὸ μοναδικόν, νὰ τὸν ἀναψῇ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. 18.

Ἡ μέριμνα, λέγει, ὧν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅχι μίαν ἢ δύο, ἢ τριῶν, ἀλλὰ ὧν τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν. Διότι, καθὼς ὁ ἥλιος διατρέχει τὴν γῆν καὶ ἀκτίνες, τὰς ἀκτίνας τοῦ ἔστι καὶ ὁ μακάριος οὗτος περιήρχετο διπλὴν τὴν οἰκουμένην φροντίζων καὶ μεριμνῶν διὰ τὰς Ἐκκλησίας.

Εἶδες τὴν εὐρύτητα τῆς ψυχῆς του; Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς σκέψεώς του; Καὶ μᾶς ἀποκαρτεῖ ἀπὸ ὅλων ὅσα ἔχουν λεχθῇ τὸ ἐν συνεχείᾳ λεγόμενον. Διότι ποῖος, λέγε, ἀσθενεῖ καὶ δὲν ἀσθενῶ, ποῖος πίπτει καὶ δὲν καίεται. 19. Ὁ πόση, πράγματι, εἶναι ἡ φιλοστοργία τοῦ ἀνδρός τούτου! Πόση ἡ ἀγρυπνία! Πόση ἡ μέριμνα! Ποῖα μητέρα κατασχεῖται ἔστι εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς, ὅταν τὸ παιδί τῆς ἔχῃ πυρετόν καὶ εὐρίσκειται εἰς τὸ κρεβάδι, ὅπως ὁ μακάριος ἔκτασας ἠσθένει ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν καὶ ὅσον καὶ ἔκαίτο ὑπὲρ ἀκείνων ποῦ ἐπιπτον.

Παρατήρησε δὲ μετὰ προσοχῆς, πόσον τὸνίζει τὴν λέξιν. Δὲν εἶπε, ποῖος πίπτει καὶ δὲν λυπαῖμαι ἐγώ, ἀλλὰ καίεται, λέγει, διὰ τὴν φανερωσὴν τὴν ὄντως τῆς λυπῆς καὶ νὰ δείξῃ ὁμοῦ τὴν εὐσεβεῖς ἐσωτερικὴν φωνὴν τὸν ἔκαστος ἐκείνους, ποῦ ἐπιπτον (εἰς τὴν ἁμαρτίαν).

19. Γνωρίζω ὅτι παρέτεινα πολὺ τὴν διδασκαλίαν καὶ

15. B. Κορ. 11. 2.

16. B. Κορ. 11. 28.

17. Κορ. 11. 29.

εἶχα ἀποφασίσει νὰ τὴν συντομίσω, διὰ νὰ δυνηθῇτε νὰ ἀνακουφισθῇτε ὀλίγον ἀπὸ τὸν κόπον τῆς νηστείας, ἀλλὰ δὲν ἀντελήφθην πῶς παρυσυρθῇ ἔτσι ἡ γλώσσα μου εὐρεθεῖς ἐντὸς τοῦ πλοῦτος τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου ἐκείνου, ὡς ὑπὸ σφοδροῦ παρυσυρθεῖς ρευματος ὁδῶν.

Διὰ τοῦτο, προκειμένου νὰ σταματήσω τὸν λόγον, παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας νὰ διατηρῇ συνεχῶς τοῦτον εἰς τὴν σκέψιν καὶ νὰ ἐυθυμίσθε διαρκῶς, ὅτι ἔχων οὗτος τὴν αὐτὴν μετὰ ἡμῶν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ὑποφέρειν ἀπὸ τὰ ἴδια πάθη, καὶ κατόχων ἐπάγγελμα μικρὸν καὶ ἀσήμενον καὶ, ῥαπτῶν δέρματα, 20 καὶ παραμένων εἰς ἐργαστήριον, ἀπῆλυσεν ἐξαιρετικῆς ἀνωθεν τιμῆς. Ἐ τοῦτο δὲ διότι, ἐλαβε τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἀφαιρῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἱκανόν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἴδια, ἐὰν θεοειῶς βολήσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὰ ἴδια μᾶς (ἐνν. κατορθώματα, τὰ ὁποῖα διμῶς ἐπιτυγχάνουσιν διὰ τῶν αὐτῶν ἀγώνων). Διότι, εἴναι φιλότιμος ὁ Δεσπότης καὶ θέλει, νὰ σωθῶν ὅλο, οἱ ἀνθρώποι, καὶ νὰ λάβουν γνώσιν τῆς ἀληθείας. 21.

Ἄς κόμωμεν, λοιπόν, ἀβίους τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἅς ἀναλάβωμεν, ἀπὸ τώρα μετὰ θερμὴν προθυμίαν τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνα καὶ ἅς καταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καταλλήλους, διὰ τῆς διορθώσεως τῶν παθῶν μας, 22 ἅς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Πνεύματος, τῆς ὁποίας, εἴθε, νὰ ἀξιωθώμεν ὅλοι μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου, εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα, ἀνῆκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπείρην τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο.

18. Ὁ ἁγ. Παῖλος ὡς νηστὸν ἔλαβε τὸ ἱππόμετρο τοῦ σπητιοῦ, καὶ μετὰ καυχώσεως ἔλεγε ὅτι δὲν ἔγινε εἰς κινῆσιν ἑσπέρου καὶ ἡμέρας, καὶ αὐτοῦ καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἀγαγέρτου αὐτῶν χείρας αὐτοῦ. Βασιλείου τῆς γεινῆς τοῦ

19. Α. Τ. 2. 4.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΙΟΥΡΓΙΑΣ ΑΓΓΗ (ΕΙΝΑΙ Η ΒΙΒΛΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΟΤΕ ΕΠΙΣΤΗΘΕΝ ΟΤΑΝ ΒΑΘΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ *

Β Ἄς ἐκπληρώσωμεν σήμερον τὴν ὑπόθεσιν μας καὶ ἂς ἀρχίσωμεν τὴν συνηθὴ διδασκαλίαν, καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἤδη λεχθέντων ἂς προσθέσωμεν ὅσα πρόκεται νὰ λεχθῶσι τῶρα. Διότι γνωρίζετε ὅτι διαβίμεθα νὰ προχωρήσωμεν καὶ ἐπεθυμούμεν αὐτό, ἀλλὰ ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς μας πρόνοια ἐκίνησε τὴν γλώσσαν μας εἰς τὰς πρὸς αὐτοὺς συμβουλὰς.

Καὶ ἄλλοτε μὲν, ἐπιθέομεν, μὲ πολλὰς παρακλήσεις καὶ συμβουλὰς, τοὺς (πνευματικῶς) ἀσθενεῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, τοὺς λόγῳ κακῆς συνήθειας δὲν μετέχουσιν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν σύλλογον καὶ περιορίζουν τὴν χαρὰν μας ἐκ τῆς ἁγίας ἑορτῆς, ὧς νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ποιμνίαν τοῦ Χριστοῦ, οὗτε νὰ πλανῶνται μακρὸν τοῦ πνευματικοῦ τούτου σηκοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, νὰ εἶναι, κατ' ὄνομα μὲν καὶ μὲ λόγια μαζί μας, εἰς τὴν πραγματικότητα δὲ νὰ ἀκολουθοῦν τοὺς καθήμενους εἰς τὸ σκότος καὶ προσηλυμένους εἰς τὸ ἀσθενεῖς φῶς τοῦ λόγου Ἰουδαίου. Ἀλλοτε δὲ, παρακλήσομεν νὰ ἔλθουν ταχέως εἰς τὴν πνευματικὴν πρόσκλησιν, οἱ ἅμωροι ἐκ τῶν προσερχομένων ἐδῶ καὶ ἀφοῦ ἀποτινάξουν κάθε (πνευματικὴν) ἀκνηρίαν καὶ διαφθορίαν, μὲ θερμὸν πόθον καὶ προθυμίαν νὰ ἡμετοιμασθῶσιν ὁ δὲ τὴν ὑποδοχὴν τῆς βασιλικῆς διακείας καὶ νὰ στεφῶσιν πρὸς ἐκεῖνον τοῦ χορῆγε τὴν ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀμαρτημάτων καὶ παρέχε τὰ ἀναριθμήτα ἀγαθὰ μ. ἀφθούσιν.

1. Γεν 2 4
2. Σπῆδος εἶναι ὁ κεντρικὸς χώρος τοῦ νοσῶ. εἰς τὸν ὅριον ὁρίζεται τὸ ἐκτετατικὸν καὶ περιεχτικὸν τῆς ἡμ. αἰων.
3. Ἡμῶς εἰς τὴν δικαιοσύνην χαρακτηρίζεται ὁ Χρὸς ὡς ὁ πρῶτος τῶν ἐν Χρῶς καὶ τῶν ἐκ τῆς δικαιοσύνης ἀνθρώπων δὲ ἡς πνευματικῆς τοῦ διδασκάλου.
4. Ματθ 4, 14. Οἱ τῶν ἐπελαθῶντες ἡ σχετικὴ προσοχὴ τοῦ Χ. πρὸς Ματθ 12 7.

Ἐλάθομεν δὲ τὴν ἀμύδουσαν εἰς ἡμᾶς πρόνοειαν, νὰ χορηγήσωμεν, εἰς ἐκεῖνους τοὺς σφάλλουν, εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ ζημιωνόντα, πολὺ, νομίζοντες τοῦτο μικρὸν, κατὰλληλον εἰς τὸ πρῶτόν των θεραπειῶν. Καὶ εἰς τοὺς ἀμύδους προσεφέρομεν τὴν κατὰλληλον διδασκαλίαν. Ἐπόμενον εἶναι, λοιπόν, σήμερον νὰ παραθέσωμεν κοινὴν πνευματικὴν ἐστίαν, ἐφ' ὅσων ἐπαθήμεν εἰς τὰ κατεπεύγοντα ἐκ τῶν νοσημάτων καὶ ἐχορηγήσωμεν τὸ ἀναγκαῖον εἰς αὐτά.

Καθὼς δὲ δικαιολογημένα θὰ μᾶς κατηγοροῦσε κανεὶς, ὅτι παρήλθεν ὁ κατὰλληλος καιρὸς, προτοῦ φροντίσωμεν ὁ δὲ τοὺς ἀδελφοὺς μας ἔ. ἐφ' ὅσων παρεδωκαίμεν ἐκεῖνους τοὺς ὑποφάρους καὶ συνεχίσωμεν, ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὴν διδασκαλίαν των, εἴποι τῶρα εἴναι ἐπόμενον πάλιν νὰ φέρωμεν ἐκωπίων μας τὰ ἐκ τοῦ μακροῦ Μωυσέως ἀνεγνωσθέντα, ὥστε, λαμβάνοντες τὸ κέρδος ἐξ αὐτῶν, νὰ ἀναχωρήσωμεν διὰ τὰς οἰκίας μας. Καὶ τοῦτο διότι ἐκάμωμεν τὴν διδασκαλίαν, ὡς καὶ ἐπληρώσωμεν τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐδάλαμεν τὰ σπέρματα εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν ἀγρόν καὶ τίποτε δὲν ἔχε παραληφθῆ ἐξ ὧν ἡμπορούσαν νὰ γίνοντο ἀπὸ ἡμᾶς. Νᾶ, λοιπόν, τί πρόκειται, νὰ ἀκούσωμεν.

Αὐτὴ εἶναι, λέγε, ἡ βίβλος τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐτελείωσε ὅταν ἐβῆμ ἀργηρεῖν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ φυτὰ τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ γίνου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κάθε χορτὸν ἀγροῦ, προτοῦ νὰ ἐλασθήσῃ. Διότι, δὲν εἶχε ὁρῆσει, ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν. Πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπτόκει ὅλην τὴν ἐπὶ φάνειαν τῆς γῆς. Β.

Πράσσει, πάλιν, τὴν αὐτοῖν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου προφήτου, μᾶλλον δὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἀφοῦ μᾶς δηγήσῃ κεχωρισμένους ὅλα ὅσα ἀφορῶν εἰς τὴν δημιουργίαν, καὶ τὰ ἔργα των ἐξ ἡμερῶν, καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν ἐξ ὧν των δημιουργημάτων, του φαίνονται, τῶρα πάλιν ἀνακατασκευάζει ὅλα αὐτά, λέγει Ἀὐτὴ εἶναι, ἡ βίβλος τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτε ὁλοκληρώθῃ Ἄξιζαι ἐδῶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀνευρίωμεν, διὰ τῶν λόγων ἀνομᾶζει αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ γῆς, ὅν καὶ παρέχει αὐτὴ πολλὰ ἄλλα καὶ μᾶς διδασκεὶ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν δικαί.

ων και δια την φιλοκρίθειαν του Θεού. Ε' και δια την επιεικειαν,⁶ που έδειξε εις τον πρώτον άνθρωπον και εις δλόκληρον το ανθρωπινον γένος και δι' άλλα πολλά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νά ἀπαριθμήσωμεν αὐτήν τήν σιγημὴν.

Νά μή ἀπορήσης, ἀγαπητέ, διότι, εἶναι συνηθες τοῦτο εἰς τήν θείαν Γραφήν, νά μή μᾶς δηγεῖται παντοῦ ὅλα κεχωρισμένως, ἀλλά νά ἀρχίζῃ ἀπό τὰ πολλὰ γενικά, ἀφήνοντας τὰ ὑπόλοιπα νά ἐξετάζωνται ἀπό εὐσεβεῖς ἀνθρώπους τοῦ δέχονται αὐτά. Καί ὅ ἂ νά ἐννοήσης, ὅτι ἔτσι, εἶναι σᾶς καθιστῶ τοῦτο σαφές, ἀπό ὅσα ἡδὴ ἔχουν ἀναγνωσθῇ. Διότι ἀποῦ μᾶς ἐδίδασκε, ἡ θεία Γραφή, κεχωρισμένως, ὅτι τήν δημιουργίαν ὅλων προηγουμένως, τώρα δὲν τὰ μνημονεύει ὅλα, ἀλλά λέγει αὐτή εἶναι ἡ βίβλος δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτι ἐτελείωσε ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καὶ τήν γῆν καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

Βλέπεις πῶς στρέφει, συνεχῶς τόν λόγον εἰς τόν οὐρανόν καὶ τήν γῆν καὶ ἀφήνει εἰς ἡμᾶς νά ἐννοήσωμεν ἐξ αὐτῶν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Διότι ὅταν λέγῃ οὐρανόν καὶ γῆν, τὰ εἶπε ὅλα μαζί δι' ὁλίγων καὶ ὅσοι εἶναι, εἰς τήν γῆν, καὶ ὅσα εὐρίσκοντα, εἰς τόν οὐρανόν. Καθώς, λοιπόν, δὲν λέγει, ὅλα τὰ ἐπὶ μέρους κατὰ τήν διήγησιν των δημιουργημάτων, ἀλλά ἐνθυμονεῖται τὰ γενικά. Ἐ καὶ δὲν μᾶς ἀναφέρει, ὅλα κεχωρισμένως, ἔτσι καὶ δλόκληρον τήν βίβλον, ἀνὸς μασε δίδλον δημιουργίας οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἂν καὶ παρέχετο πολλά ἄλλα, ἀφήνοντα εἰς ἡμᾶς νά σκεπτιώμεθα ὅ ἂ τῆς ἐνθυμήσεως ταύτων, ὅτι ὅλα ὅσα φαίνονται περιέχονται κατ' ἀνάγκην εἰς αὐτήν καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τοὺς οὐρανὸν καὶ ὅσα εὐρίσκοντα εἰς τήν γῆν.

Ὅταν λέγῃ, ἐδημιούργησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καὶ τήν γῆν, καὶ πάντα τὰ φυτὰ τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ νά γίνων εἰς τήν γῆν, καὶ κάθε χορτὸν ἀγροῦ, προτοῦ νά βλαστήσῃ. Διότι δὲν ἐδρεξεν ὁ Θεός ἐπ'ὧκα εἰς τήν γῆν καὶ ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νά καλλιεργῇ τήν γῆν.⁷ Ἡ Πηγὴ δὲ ἀνέδαινε ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπ'ὧτε ὅλην τήν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Εἶνα πολλὸς ὁ κρυμμένος θησαυρὸς εἰς τὰ αὐτοῦμα αὐτὰ λόγια, δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νά ἀναπτύξωμεν αὐτὰ, μὲ πολλὴν συνείσιν, καθοδηγούμενοι, ἀπὸ τήν θείαν χάριν, καὶ νά σᾶς καταστήσωμεν μετόχους τοῦ πνευματικοῦ τοῦ-

6 Ἡ ἀπεικλήσις τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ φρονησὶς αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἀποτελεῖ τὴν μετὰ τὴν ἀναστάσιν καὶ φιλοκρίθειαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀμαρτήσαντα ἄνθρωπον. Ἀλλὰ καὶ εἰ, τὴν μοναδικὴν ἑξέσιν σωτηρίας του.

του πλάτου. Τὸ Πνεῦμα, λοιπόν, τὸ Ἅγιον, που γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ μέλλοντα, διὰ νά μὴ ὑπάρῃ εἰς τίποτε ἐκ τῶν ἐπομένων φιλανθρωπία, καὶ διὰ νά μὴ προστίθετα, ἀπὸ τὰς ἰδικᾶς μας σκέψεως εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας τίποτε διαφορετικὸν ἀπὸ τήν θείαν Γραφήν, μνημονεύει, πάλιν ὅλων κεχωρισμένως, διὰ νά ἀποστομώσῃ τὴν ἀκόλαστον γλώσσαν ἐκείνων, τοῦ ἐπιχειροῦν νά συμπεριφέρωνται ἀναίσχυντως. Διὰ τοῦτο, πάλιν, ἐδίδασκε τὴν τάξιν, μὲ τήν ὅποιαν ἐδημιουργήθησαν, καὶ τὴ δημιουργίῃ θη πρώτα, τί ἔπειτα, καὶ ὅτι ἡ νῆ βλάστησε τὰ σπέρματα, ἡ ὑπακουoυσα εἰς τὸν λόγον καὶ τὰ προστάγματα τοῦ Δεσπότη καὶ παραγγέλλει (ἡ γῆ) χωρὶς νά ὑπακούσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡλίου (πῶς, ἀλλοῦτε, νά συνεργήσῃ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε δημιουργηθῇ ἀκόμη),⁸ οὔτε τῆς βοοχῆς, οὔτε τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου.⁹ Διότι αὐτε αὐτὸς εἶχε δημιούργησθαι ἀκόμη.

Διότι, τι λέγει, Ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καὶ τήν γῆν καὶ κάθε χλωρόν τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ γίνῃ εἰς τήν γῆν, Ε' καὶ κάθε χορτὸν τοῦ ἀγροῦ προτοῦ νά βλαστήσῃ. Διότι δὲν εἶχε δρεξῇ ὁ Θεός ἐπ'ὧκα εἰς τήν γῆν, καὶ ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νά καλλιεργῇ τήν γῆν. Πηγὴ δὲ ἀνέδαινε ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπ'ὧτε ὅλην τήν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Μὲ αὐτὸ θέλε νά εἴπῃ ὅτι, μὲ τὸν λόγον τοῦ καὶ μὲ τὸ προστάγμα ἔλασαν ὑπακούει, ἐκεῖνος, που δὲν ὑπῆρχον προηγουμένως, καὶ ἐκεῖνα που δὲν ὑπῆρχον ἐφανερώσε ἀμέσως.⁷ Χορτὸς, που προέρχεται ἐκ τῆς γῆς Ὅταν λέγῃ χορτὸν, ἐννοεῖ ὅλα τὰ φυτὰ. Καὶ διδάσκουσα ἡμᾶς περὶ τῆς βοοχῆς, πάλιν ἡ θεία Γραφή προσέθεσε δι' αὐτὴν δὲν ἐδρεξεν ὁ Θεός ἐπ'ὧκα εἰς τήν γῆν. Ὡς τὸ ὅπο'ον σημαίνει, ὅτι δὲν εἶχε κατέλθῃ ἀκόμη ἡ βοοχή. Καὶ μετὰ αὐτὸ αὐτὸ μᾶς φανερώσε, ὅτι δὲν ἐχρειάσθη οὔτε ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, λέγει, ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νά καλλιεργῇ τήν γῆν. Καὶ ἔτσι διὰ μᾶς φωνάζει δυνατό εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους, ὅτι ἔκοῦντες αὐτὰ ἐννοήσατε, πῶς ὅλα τὰ ἐκ τῆς γῆς προερχόμενα ἐδημιουργήθησαν ἐξ ἀρχῆς, χωρὶς τὴν φροντίδα τῶν καλλιεργούντων τὴν γῆν. Μὴ ἀποδίδετε εἰς ἐκείνους τὰς φροντίδας αὐτὰς (τῆς δημιουργίας τῶν φυτῶν), ἀλλὰ εἰς τόν λόγον

7 Ὁ ἡλὸς ἐδημιουργήθη κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν.

8 Ὁ ἀνθρώπος ἐδημιουργήθη κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν.

9 Ἰσχυρίζεται, γὰρ, ὁ ἁγὸς Πατὴρ, ὅτι τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ διὰ μένει τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἐδόθη εἰς αὐτὴν (τὴν γῆν) ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς. Ἐν τῷ ἀρκετὸν τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ. Ἐγίναν δὲ ὅλα αὐτὰ διὰ τὰς μάταιας ἐπὶ δὲν ἐκρεκίσθη τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων στοχεύων διὰ τὰς δυνάμεις τοῦ καρπούς της.

Τὸ πλέον θαυμαστόν ὅμως, καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι αὐτὸς τώρα, ποῦ μετὰ τὸν λόγον τοῦ προκαλέσει τὴν ἀλάσθησιν ἀναριθμήτων φυτῶν, καὶ ἀπέδειξε τὴν δυνάμιν του ποῦ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, ἐθεμελίωσε ἐπὶ τῶν ὕδατων τὴν γῆν, ποῦ εἶναι τὸσον θαρεὰ καὶ τὸσον κόσμον φέρε, ἐπὶ τῶν ὕδατων της, καθὼς ὁ προφήτης λέγει: Ὁ θεμελίωσε ἐπὶ τῶν ὕδατων τὴν γῆν.¹⁰ Ποῖος ἀνθρώπος νοῦς δὲ δύνηται νὰ κατανοήσῃ αὐτὴν, ¹¹ Ἄ Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀνθρώποι, ὅταν οικοδομοῦν οἰκίας, σκαίπτουν προηγουμένως διὰ τὰς τοποθετήσασιν τὰ θεμέλια, καὶ ἂν ἴδουν, ὅτι ἐκεῖ ἀπάρχει ὕψος, δὲν τὰ τοποθετοῦν πρὸ τοῦ ἀπομακρύνουν καὶ τὸ παραμικρὸν ἔχουν ἐξ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός δημιουργεῖ ἀντίθετως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τὰς ἀνοήσεως τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν, καὶ ὅτι, ὅταν βελήσῃ, τὰ ὅλα αὐτὰ στοιχεῖα, ποῦ ἔχουν ἀντίθετον τὴν ἐνέργειάν των, ὑπηρετοῦν τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ των.

Ἐ καὶ διὰ τὰς γῆν τοῦτο περισσότερο σαφές, ἀς γυμνάσωμεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν σκέψιν μας, καὶ κατόπιν δὲ προκαρῆσμεν εἰς ἄλλο (σημεῖον τοῦ λόγου). Αὐτὸ εἶναι, τὸ ἀντίθετον εἰς τὴν φύσιν τῶν ὕδατων, τὸ νὰ φέρονται ἔσχατον αἶμα. Εἰς τὴν γῆν, πάλιν, ἀντίθετον εἶναι τὸ νὰ στηρίζεται εἰς τοιαῦτον θεμέλιον. Καὶ διατ' ἀπορεῖς. Καὶ ἂν βελήσῃς νὰ ἐρευνήσῃς κεχωρισμένως ὅλα, ὅσα ἔχουν γίνῃ, ὅλα ἀνακαλύψῃς τὴν ἀπειρον δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ὅτι κατευθύνει, τὰ πάντα μετὰ τὴν βελήσιν του.

Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖ κανεὶς καὶ εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ πυρός. Τοῦτο παρ' ὅλον, ποῦ ἔχει καταστρεπτικὴν ἐνέργειαν καὶ ὅλων κυριαρχεῖ καὶ κατακαίει λίθους, ὧς ὅλα, καὶ τὸν αἰθέρα ἐκκόλλει ἀφανίζε, ἀφῆκε ὁδολαεῖς εἰς αὐτὸ τὸ μέσον τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ¹² καὶ δὲν ἐπέ-

10. Ψαλμ. 136. β.

11. Ἐννοεῖ τοὺς τρεῖς πατέρας, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας Ναβουχοδονόσορ, μετὰ τὴν κατὰστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ 587 π. Χ. καὶ τὴν πολεμὴν ἐκείνην ἀγκυλωσάντων τὸν λαόν, ἐπορεύθη εἰς τὴν κοινὴν κοίτην ἐπειδὴ ἤρτησαν νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Οἱ τρεῖς πατέρες ἐσώθησαν κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ὁ δὲ βασιλεὺς μεταστῆς δὲ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ ἐκείνην καὶ θύνησε τὸν θάον τὸν τριῶν τούτων πατέρων.

ραξε τὰ ἀπαλὰ καὶ φθαρτὰ σώματα των, ἐπειδὴ διέταξε ὁ δημιουργός.

Καὶ δὲν πρέπει, νὰ θαυμάσῃς μόνον τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐπέφερε τὰ σκισμὰτά των, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπέδειξε τὴν πενταρχίαν τὸ σπερούμενον λογικῆς αὐτοῦ στοιχεῖον, ὅτιν οὔτε νὰ εἴπῃς ἡμπορεῖς. Διότι οὔτε τὰς τριχὰς κατέστρεψε, ἀλλὰ τοὺς ἐκκόλλωσε καὶ τοὺς εἴχε εἰς τὸ μέσον, καὶ τοὺς διεφύλαττε ἀκόραιοι καὶ ἀδελφεοὶ τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους παῖδας ἢ οὐσία τοῦ πυρός, ὅπου κοινουσα καὶ υπηρετοῦσα τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότη. Ἦσαν δὲ τὸσον ἐλευθεροί, ὥς νὰ ἐδόδεον εἰς λειψάδι καὶ κήπον D

Καὶ διὰ τὰς μὴ νομίση κανεὶς ὅτι δὲν ἦτο τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐνέργειαν αὐτοῦ, ὁ φιλόφρων Δεσπότης δὲν ἔδωκε τὴν ἐνέργειάν του ἀλλὰ ἀφῆκε τὴν καυστικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ τοὺς δούλους του διεφύλαττε ἀδελφεοὶ. Διὰ τὰς μάταιας δὲ, ἐκείνοι ποῦ τοὺς ἐξορίσαν εἰς τὴν κόλινον, πᾶσι εἶναι τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις εἰς αὐτοὺς μὲν ἔδειχεν τὴν ἐνέργειάν του τὸ πῦρ καὶ τοὺς κατέκαψε, Ἐ ἂν καὶ ἦσαν ἀπ' ἐξω, αὐτοὺς δὲ προσφύλασεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Εἶδες, λοιπόν, πῶς τὸ καθένα ἀπὸ τὰ (φυσικὰ) στοιχεῖα, μετατρέπεται πρὸς τὴν ἀντίθετον αὐτοῦ. ὅταν βέλῃ ὁ Δεσπότης. Καθὼς δὲ τὸ πῦρ ἀπεχωρεῖ, καὶ ἔχον τὴν ἐνέργειάν του, δι' ἐκείνους ποῦ ἦσαν μέσα, ἐν τῇ διατηροῦσε καὶ τοὺς ἐκρίσκειν ἐξω, ἔτσι καὶ, τὰ ὕδατα δὲ ἴδωμεν ἄλλους μὲν νὰ καταποντίζουσιν, εἰς ἄλλους δὲ νὰ ὑποχωροῦν, ὥστε νὰ διέρχονται ἀδελφεοί. ¹³ Ἄ Ἐμνησθήτε τώρα τὸν Φαραὼ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τὸν λαόν των Ἑβραίων οἱ μὲν Ἑβραῖοι μετὰ τὴν προσταγήν τοῦ Δεσπότη, διέδωκαν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, προπορευομένου τοῦ μεγάλου Μωϋσέως, ὡς νὰ ἐξάδεδον ἐπὶ τῆς θάλασσας οἱ Αἰγύπτιοι μαζί μετὰ τὸν Φαραὼ κατεποντίζοντο, ὅταν ἤλθον νὰ διέλθουν τὴν ἰδίαν ὁδόν. ¹⁴ Ἔτσι, καὶ τὰ στοιχεῖα (τῆς φύσεως) γνωρίζουν νὰ σέβονται τοὺς δούλους τοῦ Δεσπότη καὶ νὰ συγκρατοῦν τὴν ὁρμὴν των. Ἡμεῖς ποῦ ἔχομεν τιμωρὴ μετὰ τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν ἀπόλυτον ὑποταγὴν τῶν λόγων τούτων στοιχείων, καὶ ἀς προσέξωμεν, Ἐ ὅσοι εἰσὶν θυμώδεις, ὀργιστοί, ὅσοι κατεχόμεθα ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη, λόγῳ (πνευματικῆς) ἀκηρίας, διότι προσέδο-

¹³ Ἐπειδὴ οἱ τρεῖς πατέρες ἀπελάσαν ὁμοῦλον ἀποστασίου εἰς βελήσας ἀνεκρίμας εἰς τὴν βελήν τὸν Θεὸν (ἄνθ. β. 26)

¹⁴ Ψαλμ. κη. 14

μεν τὴν σωτηρίαν μας. Ποίος δὲ συγγνώμης θὰ ἀξιώσῃ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἀφίνει τὴν ὀργὴν τοῦ νὰ ξεσπάσῃ κατὰ τοῦ πλησίον του, ἀρνούμενος νὰ συγκρατήσῃ τὸν θυμὸν του παρὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσποτοῦ, ὅταν τὸ πῦρ, ποὺ εἶναι τόσο ἀφοδρὸν καὶ καταστρεπτικὸν δὲν ἐπείραξε αὐμὰτα φθορὰ καὶ τόσο ἀπαλὰ, καὶ τὸ ἀκπληκτικώτερον εἶναι ὅτι τὸ πῦρ τοῦ ἔχε, αὐτὴν τὴν οὐσίαν, δηλαδὴ τὴν καίη, δὲν ἀπέδειξε τὴν ἐνέργειάν του, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ζῶν ἡμερον, λογικόν, ἤπικον, κάμνει, τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὴν φύσιν του καὶ, ἔνεκα ἀκηρίας (πνευματικῆς) καταντᾷ εἰς τὴν ἀμύμητα τὸν θηρίον. Ὁ ἔνεκα τούτου ἡ θεία Γραφὴ προσήρμοσεν εἰς τὰ πάθη τοῦ ἐνοχλοῦν ἔσθ' (τὰ ἀφύσικα καὶ σφοδρά) ὀνομασίαν τῶν ἀλόγων (ζῶων), εἰς πάλαι δὲ περιπτώσεως καὶ ἐκ τῶν θηρίων εἰς τοὺς τιμηθέντας μὲ λόγον (ἀνθρώπους). Ἄλλοτε μὲν ὀνομάζουσα σκυλοὺς ἔνεκα τῆς ἀνασχυντίας καὶ τῆς μικρότητος κοκυλοὶ, λέγει, ἀλλοιοί, μὴ δυνάμενοι νὰ γαυγίσουν·¹³ ἄλλοτε δὲ διὰ τὴν μαχέλειαν ἵππων «ἰδίῳ ἔγινον ἵππο θηλυμανεῖς, καὶ ἕκαστος ἐχρημάτιζε πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του»¹⁴ ἄλλοτε πάλιν δυνος ἔνεκα τῆς ἀχαριστίας καὶ τῆς ἀνοησίας. Διότι, λέγει, παροδύθη μὲ τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ ὁμοιωθὲν μὲ αὐτὰ¹⁵ Ἄλλοτε ὀνομάζε αὐτοὺς λέοντας καὶ λεοπαρδάλεις, ἔνεκα τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἀρπακτικότητος καὶ ἄλλοτε ἀσπίδας (ὄφεις δηλητηριώδεις), ἔνεκα τῆς δολωτικότητος. Δηλητηριῶν, λέγει ἀσπίδων ὑπάρχει, κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη των.¹⁶ Ὁ Ἄλλοτε τοὺς ἀποκαλεῖ ὄφεις καὶ ἐχιδνας (ὄφεις φαρμακερούς), ἔνεκα τοῦ δηλητηρίου καὶ τῆς δολωτικότητος, καθὼς ἔλεγεν καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, Ὀφεις, γενεὰ ἐχιδνῶν, ποῖος σὰς ὑπείδειξεν νὰ ἀποφύγετε τὴν μέλλουςαν ὀργὴν.¹⁷ Καὶ ἄλλα κατάλληλα ὀνόματα ἀποδίδει εἰς τὰ πάθη διὰ νὰ ἐντραποῦν καὶ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἰσχύϊ των εὐγένειαν, νὰ ἐξημερώσουν πρὸς τὴν φύσιν των, καὶ νὰ προσμηθούν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ πάθη των εἰς τὰ ὅποια παρέδωσαν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἔνεκα τῆς ἀνοησίας των.

Ἀλλὰ δὲν ἀντελήφθη πῶς ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ λόγου ἐφθάσαμεν εἰς αὐτά. Ἄς ἐπανέλθωμεν, λοιπόν, εἰς τὸ θέμα μας. Ἐ καὶ ἂς ἴδωμεν τί ἄλλα σήμερον θέλει, νὰ μᾶς διδάξῃ

13. Ἦσ. 68, 10.
14. Ἦρ. 5, 8.
15. Ψαλμ. 48, 13.
16. Ψαλμ. 139, 4.
17. Ἰακ. 3, 7.

ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης Διδ., ἀφοῦ εἶπεν, αὐτὴ ἡ θεία δὴς δὴς οὐργίας τοῦ αἵματος καὶ τῆς γῆς, προχωρεῖ διὰ νὰ μᾶς διηγηθῇ μὲ μεγαλυντέραν ἀκριθείαν τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπε συντόμως, καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν,¹⁸ τώρα λέγει, 19 Ἄ καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον (ἀφοῦ ἔλαβε) χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἔγενεν ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὕπαρξις.²⁰ Μεγα, θαυμαστόν καὶ ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς εἶναι τοῦτο. Καὶ ἐπλάσεν, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν. Καθὼς ἔλεγον περὶ θλων τῶν δημιουργημάτων, ὅτι ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διὰ νὰ φανερωθῇ 21 καὶ δι' αὐτοῦ ἡ ἀπέραντος δύναμις αὐτοῦ, ἔσθ' καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀνακαλύψωμεν κάποια ἀίτια. Διότι κύτταξε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν ὕδατιν, γεγονός που δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις ἀνα πιστεύει, καὶ ὅταν βελήσῃ, ὅλα τὰ ὄντα, καθὼς ἀπεδείξαμεν, κάμνει νὰ ἐνεργεῖν ἀντίθετα ἀπὸ τὴν φύσιν των. Καθ' ὅμοιον, λοιπόν, τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου τώρα μᾶς φανερώνει κάποιο γεγονός ἡ θεία Γραφὴ. Ἐπλάσεν, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἐκ τῆς γῆς. Τι λέγεις, χῶμα ἀφοῦ ἔλαβεν ἐκ τῆς γῆς ἐπλάσεν τὸν ἄνθρωπον. Ναι, λέγει, καὶ δὲν εἶπε ἀπλῶς γῆν, ἀλλὰ χῶμα, ὥσπιν νὰ εἴπῃ κανεῖς, αὐτῆς τῆς γῆς τὸ λεπτότερον καὶ μικροτέρας ἀξίας στο χεῖρον. Ὁ Σοὺ φαίνεται, μεγάλως καὶ περίεργος ὁ λόγος, ἀλλ' εἰάν κατανοήσῃς ποῖος εἶναι, ὁ δημιουργός, δὲν μόνον δὲν θὰ ἀρνήσῃς τὸ γεγονός ἀλλὰ καὶ θὰ θαυμάσῃς καὶ θὰ προσκυνήσῃς τὴν βουλήν του. Ἐάν δὲ πράγματι, νὰ ἐξετάζῃς αὐτὰ συμφωνοῦν με τὴν ἀσθένειαν τῶν σκέψεων σου, εἶναι φυσικὸν ἀκείνο νὰ σὲ ἀδηγήσῃ εἰς τὴν σκέψιν, ὅτ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ σῶμα ἐκ τῆς γῆς ἀλλὰ πλῆθος ἡ δισπρακτοῦ, δὲν θὰ ἠμπορούσεν, ὡμῶς, νὰ γίνῃ τέτοιο σῶμα (ὅπως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα). Βλέπεις, λοιπόν, ὅτ, εἰάν δὲν ἀντ'ληφθῶμεν τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ δὲν καθουχάσωμεν τὰς σκέψεις μας, ποὺ ἔχουν πολλὴν ἀδυναμίαν, δὲν ἠμπορούμεν νὰ δεχθῶμεν τὸ ὅφος τῶν λεγομένων, αὐτὰ ἔχουν ἀνάγκην τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, καὶ ἔχουν 22 ἔτσι διατυπωθῇ μὲ πολλὴν συγ-

18. Γεν. 1, 27.
19. Γεν. 2, 7.

κατάδωκεν καὶ διὰ τὴν ἑκὴν μας αὐθυναίαν.

Καὶ τὸ ἄλλας, ποῦ εἶπε, Ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνεφύσησεν, εἶνα, ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ (ὅθεν πρέπει νὰ λέγεται περὶ τοῦ Θεοῦ). Ἀλλὰ πρὸς χάριν μας ἐκθέτει αὐτὰ ἔτσι ἡ θεία Γραφή καὶ διὰ τὴν ἑκὴν μας ἀσθένειαν (πνευματικὴν). Τοῦτο θε πράττει διὰ νὰ ἐνηθώμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ἀφοῦ καταστῶμεν ἁγίοι τῆς μακαρυμίας του (ὅπως τῆς ὁποίας δετυπώθη τόσον Ἀβλὰ ἢ περὶ κόσμου, καὶ ἀνθρώπου διδασκαλία) Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλασε κῶμα ἐκ τῆς γῆς. Ἐάν θελήσωμεν νὰ προσέξωμεν θα ἴδωμεν, ὅτι, ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους γεννᾶται διδασκαλία ταπεινοφροσύνης, ὅχι κομπύρα τῆς προηγούμενης. Διότι, ὅταν κατανοήσωμεν ἀπὸ ποῦ ἔλασε τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ φύσεως μας, ταπεινούμεθα. Ἐ συνεκτυνώνομεθα καὶ σκεπτόμεθα, τὴν οὐσίαν μας διδασκόμεθα νὰ ἐμῶθα μετρίους. Ἐτα., φροντίζον ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, κατηύθυνε τὴν γλῶσσαν τοῦ προφήτου πρὸς διδασκαλίαν μας. Ἐπειδὴ δὲ, προηγούμενος, εἶπεν, ἡ θεία Γραφή, καὶ ἔκομεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἔκομεν, καὶ τοῦ παρέδωκεν τὴν ἐξουσίαν ὅλων τῶν δημιουργημάτων, διὰ νὰ μὴ παροχυρῇ ἀπὸ τὴν φαντασίαν του, καὶ ὑπερῷ τὰ ὅρια του. Ἀπομὼν τὴν φύσιν του καὶ τὴν οὐσίαν του, 27 Α δὲ τούτο μας ἐπικαλοῦσθαι τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, πῶς ἐδημιουργήθη καὶ ἀπὸ τοῦ προήλθεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος. Διότι ἐάν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, μετὰ τὴν γνώσιν ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἔχει, τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως, καθὼς τὰ σπέρματα καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, παρ' ὅλων τοῦ ἡ δημιουργία καὶ ἡ ἀσμάτος οὐσία τῆς ψυχῆς πολλὰν ὁμοιογένειαν ἔχει, χάρις εἰς αὐτόν, χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ — ἔνεκα αὐτῆς ἀκριβῶς ἔχει τὸ λογικὸν καὶ ἔλασε τὴν ἐξουσίαν ὅλων — ἐάν λοιπὸν καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκεῖνος ποὺ προήλθεν ἐκ τῆς γῆς ἀφαντάσῃ ὅτι εἶνα ἰσάθεος, ἀπατήθῃς ὑπὸ τοῦ ὁμοῦς. Ἐ ἐάν τὴν πρώτην διήγησιν ἐδωρήσῃ ἐπαρκῶς ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης καὶ χάρις νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ μάς ἐδίδαξε μὲ ἀκριβείαν ὅλα, εἰς ποῖον παραλογισμὸν δὲν ἐφθάσαμεν, ὅποτε λοιπὸν, τὸ νὰ μάθωμεν ἀπὸ τοῦ ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως τῆς φύσεώς μας, εἶναι μέγιστον δι' ἡμᾶς εἰς διδασκαλίαν φιλοσοφίας. Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλασε κῶμα ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. Ἐπειδὴ ὁ πληθύνεται πρὸς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ἰδύναντο νὰ ἐννοή-

σούν μὲ ἄλλον τρόπον, παρ' ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐννοήσωμεν ἡμῖς, μεταχειρίζετα τὰς χονδρικοὺς αὐτὰς ἀκαρίαις, διὰ νὰ μάς διδάξῃ, ὅτι, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη ἠθέλησε, ὁ ἐκ τῆς γῆς πλασθεὶς ἄνθρωπος, ὅς νὰ ἔχη καὶ οὐσίαν ψυχῆς λογικῆς, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ζῶον ταῦτο θὰ ἀνεδεικνύετο πλήρες καὶ τέλειον. Καὶ ἐνεφύσησεν, λέγει, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πνοῆν ζωῆς. Ἐχάρισε, λέγει, εἰς τὸν ἐκ γῆς πλασθέντα ἄνθρωπον τὸ ἐμφύσημα, ποῦ ἦτο ζωοποιὸς δυναμὶς καὶ τοῦτο ἀπέτελεσε τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς του. Διότι προσέθεσε. Καὶ ἔγινε ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὕπαρξις. Ἐκεῖνος ποὺ εἶνα δημιουργημὰ ποῦ προήλθεν ἀπὸ τὸ κῶμα ἔγινε ζῶσα ὕπαρξις, ἀφοῦ ἐδόθη τὸ ἐμφύσημα, τὴν ζωοποιὸν δύναμιν. Τί σημαίνει, ζῶσα ὕπαρξις, ὅτι ἐνεργεῖ, ὅτι ὑπηρετεῖται, ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὰς ἐνεργείας, καὶ ὅτι ἀκολουθοῦν τὴν θέλησιν τῆς **Β**

Ἀλλὰ δὲν χωρίζω πῶς ἡμεῖς ἀντιστρέφωμεν τὴν σειρὰν αὐτὴν, καὶ τόση ἔχει ἡ δύναμις τῆς κακίας, ὥστε νὰ τὴν ἐξανουγκιάσῃ νὰ ἀκολουθῇ τὰς δειλήσεις τῆς σαρκὸς καὶ ὑποχρεωόμεν ἐκείνην (τὴν ψυχὴν) ποῦ πρέπει νὰ ἔχη θέσιν προκοθυμένης δεσποίνης νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Παραφροσύνησεν τὴν εὐγενεὴν τῆς καταγωγῆς καὶ τὴν ὑψηλὴν τῆς θέσιν καὶ ἐνὶ ἔπρεπε νὰ διατάσσῃ τὴν κατεδιδάσκαμεν ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς.

Φρόντισε νὰ ἐνωσῇς τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας καὶ ἡ ἦταν ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἐδημιουργήθη καὶ σέσωκεν πρὸ τοῦ ἐμφυσηματος τοῦ Δεσπότη τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον κατέστησε ζῶσαν ὕπαρξιν καὶ ἔγινε ζῶσα ὕπαρξις. Ἐ ἦτο ἀπλῶς σῶμα ἀψυχὸς καὶ χωρὶς ἐνέργειας καὶ εἰς τίποτε χρήσιμος. Τὸ ἐμφύσημα, ποῦ ἔκομεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτόν, ἐκεῖνο εἶναι τὸ πᾶν, ἐκεῖνο εἶναι ποῦ ἔδωκε τόσην τιμὴν εἰς αὐτόν. Καὶ ἐκ νὰ τὸ ἐννοήσῃς αὐτό, ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ ὅσα ἐγίνοντο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα συμβαίνουν καθήμεν ῖνως, κύτταξε τὸ σῶμα μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς ψυχῆς πῶς φαίνεται ἀηδὲς καὶ χωρὶς χάρις. **28 Α** Καὶ εἶπα, λέγει, ἀηδὲς καὶ χωρὶς χάριν, εἶνα ἀντιθέτων, βρωμερόν, κακὸμορφον, ἐκεῖνο ποῦ πρὸ ὁλοῦ, καθάδηγούμενον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἦτο εὐχάριστον, χαρουμενον, ὡραῖον, συνετόν, ἐπιδέξιον εἰς ἔργα ἀγαθὰ. Αὐτὰ, λοιπὸν, κατανοοῦντες, καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μας, δὲν πρέπει νὰ τὴν μολύνωμεν μὲ κακὰς πράξεις, καὶ νὰ πράττωμεν ἀνάξια αὐτῆς. Πρέπει δὲ νὰ προσέξωμεν, ὥστε νὰ μὴ τὴν ὑποτάξωμεν εἰς τὴν σάρκα καὶ φανώμεν ἀχάριστοι καὶ ἀντιπαθεῖς, εἰς ἐκείνην ποῦ εἶνα, τόσον εὐγενὴς καὶ ἔχει ἡ

ξικωθῇ τοσαύτης ὑψηλῆς θεσεως. B Διότι, χάρις εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς (τῆς ψυχῆς), εἰν βελήσωμεν, θά ἡμπορέσωμεν, ἡμεῖς οἱ συνδεδεμένοι με ὀλίγον σῶμα, νὰ συναγωνισθώμεν με τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, διὰ τῆς πρὸς τὸν θεὸν κλήσεως, καὶ θαδίζοντες ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ζώμεν διὸν οὐράνου, νὰ συμπεριφερόμεθα δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε, ὅχι μόνον νὰ μὴ ὑστεροῦμεν ἐκείνων, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ἴσως καὶ κάτι ἐπὶ πλέον. Ἀλλὰ πῶς τὸ λέγω αὐτό; Διότι, ὅταν ὅχη κανεὶς φθαρτὸν σῶμα καὶ συμπεριφέρεται ὅπως καὶ οἱ πνευματικαὶ δυνάμεις, διὰ ποῖον λόγον δὲν θὰ ἀξιωθῇ μεγαλύτερας ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον διετήρησεν ἀκεραίαν τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς παρ' ὅσον ἐστὶ ὑψίστου καὶ πᾶς ἀνάγκας τοῦ σώματος. C Καὶ ποῖος θὰ ἠδυνάτο, λέγει, νὰ ἐπιτύχῃ κάτι τέτοιο. Εὐλόγως τοῦτο ἔχει νομισθῇ ἐπὶ ἡμᾶς ἀκατόρθωτον, λόγω τοῦ μεγάλου πόνου τῆς ἀρετῆς. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς, ὅτι τοῦτο δὲν εἶνα ἀκατόρθωτον, σκέψου ἐξ ἀρχῆς μέχρι σήμερον ἐκείνους ποὺ ὑπῆρξαν εὐάρεστοι²⁰ εἰς τὸν Δεσπότην, τὸν μέγα ἐκείνον Ἰωάννην,²¹ τὸν υἱὸν τῆς σταβρᾶς, τὸν πολλήν τῆς ἐρήμου, τὸν διδάσκαλον τῆς Ὁκουμενῆς Παύλον,²² καὶ ὅλον τὸ ὀμιτρητὸν πλῆθος²³ τῶν ἀγίων, οἱ ὅποιοι καὶ τὴν αὐτὴν εἶχον φύσιν με ἡμᾶς καὶ πᾶς αὐτὰς με ἡμᾶς σωματικὰς ἀνάγκας, καὶ μὴ νομίζῃς ἀκατόρθωτον τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ γίνεσαι περισσότερο ἀδιάφορος διὰ τὴν ἀρετὴν. D Ἀφοῦ εἰλαδες τόσας ἀφορίας ἀπὸ τὸν Δεσπότην νὰ τὴν ἀκολουθήσῃς με εὐκολίαν. Καὶ διότι μεγάλα φάρμακα μᾶς ἐβώσεν ὁ φιλόθεωτος Δεσπότης, γνωρίζων τὴν ἀσθενεῖαν τῆς διαβόσεως μας, καὶ τὴν ἀσθένειαν, ὥστε χρησιμοποιοῦντες αὐτὰ συνεχῶς καὶ ἐνθουσιούμενοι τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἐκείνων ἁγίων, νὰ ἀηγοῦμεθα εἰς ζῆλον καὶ νὰ μὴ ἀδιαφοροῦμεν περὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ τὰ πάντα νὰ πρᾶττωμεν, διὰ

20. Εὐάρεστοι γίνονται κανεὶς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σταβρᾶς, ἰσότητος καὶ τῶν ἁγίων ἔργων.

21. Ἡ μήτηρ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἔτα σταβρὰ ἐγέννησε δὲ τὸν τὸν κατὰ τρόπον θαυμαστὸν εἰς μεγάλην ἡλικίαν (Λευκ. 1, 26).

22. Ὁ ἅγιος Παῦλος χρησιμοποιεῖται ὡς ὁ δάσκαλος τῆς Ὁκουμενῆς καὶ ὅσοι εἰς αὐτὸν ὀφείλονται κυρίως ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ἑθνικῶν.

23. Ἐνωσὶ τὴν πρωτοφανή ἀνταγωνιστικὴν δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ ὁποία ὡς ἀποδεικνύομεν τὴν εἶναι προσκενῶν αὐτῶν ἵνα εἶναι αἰνῶδες ἀρετῆς καὶ ἡ ὁποία ἔδωκε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἀκατάκταν πλῆθος ἁγίων καὶ μαρτύρων (Ἑβρ. 12, 1), καὶ ὅπως κοίμει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

νὰ μὴ κάμωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀναξίους τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν (τῆς μελλούσης ζωῆς), τὰ ὅποια εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀμήν ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς ἀτεράντους αἰῶνας. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

99 Α ΚΑΙ ΕΦΥΤΕΥΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ ΕΝ ΕΔΕΜ ΑΝΑ-
ΤΟΛΙΚΩΣ, ΚΑΙ ΕΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΝ ΕΚΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΣΤΗΣ ΕΝ

Αὐτὴν τὴν πτωχὴν καὶ ἀπλὴν πνευματικὴν τράπεζαν προσπαθεῖ νὰ ἀδῇ ἐτοιμάζων συνεχῶς καὶ καθημερινῶς, βλέπων τὸν διακοπὴ πόθον σας, καὶ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν, καὶ προσληκτέαν τὴν σκέψιν, καὶ ὅλους ἀφασωμένους εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, παρ' ὅλον ὅτι γνωρίζω καλῶς τὴν πνευματικὴν μου πτωχείαν. Β. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ δεχθῆτε μὲ προθυμίαν τὰ λεγόμενα, ἐπειδὴ φλέγεσθε ἀπὸ μεγάλῃ ἐπιθυμίᾳ, καθ' ὅσον καὶ μὲ τὰ ὀκτὶ φαγητὰ θὰ ἠδύνατο νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς κατὰ παρόμοιον. Διότι, ὅταν ἔχουν μεγάλῃν ὀρεξίν οἱ παρακαθήμενοι εἰς γεῦμα, ταύτῃ μετ' ἐκείνην εὐχαρίστησιν τὰ προσκομιζόμενα φαγητὰ, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ προσφέρων τὸ γεῦμα εἴναι ἀσήμενος καὶ ἡ τράπεζα τοῦ πτωχικοῦ. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὅταν οἱ προσκαλημένοι εἰς τὴν τράπεζαν δὲν ἔχουν καμμίαν ὀρεξίν, δὲν προκύπτει κανὲν ὄφελος, καὶ ἂν ἡ τράπεζα εἴναι πλούσια καὶ τὰ φαγητὰ ἀφθονα, διότι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ αὐτῶν. Γ. Ἐδῶ, ὅμως, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προθυμία εἶναι μεγάλη καὶ ἡ τράπεζα πνευματικὴ, διὰ τοῦτο μὲ μεγάλῃν εὐχαρίστησιν καὶ ἡμεῖς θὰ παραδόμεθα εἰς τὰ θεῖα αὐτὰ διδάγματα, γνωρίζοντες, ὅτι ἀπευθυνόμεθα εἰς προθύμους ἀκούας. Καὶ ὁ γεωργός, ὅταν ἔχη ἀγρόν πλούσιον καὶ μὲ πολὺ χῶμα, ἀνοίγει τοὺς ἀδελφούς, τὸ ὀργώνει, κόπτει, τὰ ἀγκάδια καὶ ἀφροὺ τὸ περαιοῖται πολὺ καλὰ, ῥίπτει μὲ ἀφθονίαν τοὺς σπόρους καὶ ἀνοίγει μὲ χρηστάς ἐλπίδας καθημερινῶς τὴν ἐλπίσιν, παρακαλοῦσάν τὴν νομιμότητα τῆς γῆς. Δ. καὶ ἐτοιμασθε νὰ ὑποδεχθῆ τὸν θερισμὸν μὲ πολὺ περισσώτερος καρπούς.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, βλέποντες αὐξανόμενῃ τὴν προθυμίαν σας, τὴν ἐπιθυμίαν μεγαλυτέραν τὴν προστάθειαν νὰ εὐδοκιμή, ἔχομεν χρηστάς ἐλπίδας καὶ διασώμεθα νὰ προσφέρωμεν μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ

1 Γεν. 2, 8.

προσπάθειαν τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἀγάτης σας, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἔλαβον, λοιπόν, εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν δυνάμεων ἀνεγνωσθῆσαν σήμερον, ἀφροὺ προηγουμένως κάμωμεν μικρὰν περίληψιν τῶν πρώτῃν λεχθέντων. Ε. Εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ εἰπωμεν, ποῖον ἦτο τὸ θέμα, ποῦ μᾶς ἀπασχόλησε προηγουμένως καὶ εἰς ποῖον σημείον τῆς διδασκαλίας ἐφθάσαμεν.

Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀφροὺ ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρῶτον τὸν πνεῦμα ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὑπόθεσις.¹ Ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγα τότε, τοῦτο θὰ εἶπω καὶ τώρα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι πολλὴ καὶ ἀνεκφόρος ἡ φιλοανθρωπία τοῦ κοινοῦ ὅλων δεσπότης πρὸς τὸ γένος μας.

Α. Διότι πολλὴν ἀνεκτικότητα εἴδει διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἔκαμεν ἀξίον πολλῆς τιμῆς αὐτὸ ὅδῳ τὸ ζῶν, τὸν ἄνθρωπον λέγω, καὶ μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα ἀπέδειξε τὴν μεγαλυτέραν, ἐξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων, πρὸς αὐτὸν φροντίδα. Τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τὴν ἀγάπην σας καὶ σήμερον τὰ ἴδια. Διότι, διὰ γίνεσθαι μὲ τὰ θυμώματα, γίνεται καὶ μὲ τὰς Γραφάς, ὅπως δηλαδὴ μὲ τὰ θυμώματα ἔσαν τὰ ἀνοκατεῦσμεν τόσον περισσώτερον εὐαδιάζον, ἔτα καὶ μὲ τὰς Γραφάς, ὅσον περισσώτερον τὰς μελετᾶ κανεῖς, τόσον περισσώτερον καθαρά δύναται νὰ διακρίνῃ τὸν καυμένον θησαυρόν, Β. καὶ νὰ καρποῦται τοὺς πολὺν καὶ ἀνεκφόρων πλοῦτον ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφροὺ ἔλαβε χῶμα ἐκ τῆς γῆς. Παρατήρησε ἀμέσως τὴν διαφορὰν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων. Διότι, πρὶν ὅλων τῶν ἄλλων ἐδίδαξεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας, λέγων, ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, νὰ γίνῃ φῶς, καὶ ἔγενετο φῶς. Νὰ γίνῃ σπερματικὸν καὶ, Νὰ συνισθῇ τὸ ὄψωρ, λέγει, καὶ νὰ γίνουσι φωστῆρες, νὰ θλαστήσῃ ἡ γῆ χλωρὸν χόρτον, καὶ νὰ παράγῃ τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ἐμφυα, καὶ νὰ παράγῃ ἡ γῆ ζῶσα ὑπόθεσις.² Γ. Εἶδες πῶς μὲ τὸν λόγον ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα; Ἀλλ' ὅς ἴστωμεν, λοιπόν, τί λέγει περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. Κότταξε πῶς διὰ τῆς ἀπλότητος τῶν λόγων,

1. Γεν. 2, 7.

2. Ἐπαναλαμβάνει εἰς τὰ ἴδια σημεία ὁ δημιουργικὸν ἔργον ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὅς τοῦτο ἐπὶ τῆς α. εἰς, ὁ πρῶτος κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Γραφήν νά λέγῃ. Ἐπλάσεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, ἐνέσχε τήν ἰδίαν δύναμιν, πού εἶπε, νά γίνη καί ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς, τοῦτο νά ακέπτεσαι, ὅτι ἐφάπτε καλόν εἰς αὐτόν, καθὼς ἔδημιούργησε τὰς σαρκάτους δυνάμεις, ἔτσι καί αὐτὸ τὸ σῶμα, τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὸ χῶμα νά ἔχη ψυχὴν λογικὴν, πού νά δύναται, νά χρησιμοποιεῖ τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ἐ Τὸ σῶμα πού ἐδημιουργήθη σύμφωνα με τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότη, ἔχε τὴν ἀνάγκην, καθὼς τὸ ὄργανον, αἰκίου πού δὲ τὸ κοῦσε. Καθὼς συμβαίνει με τὴν λῦραν, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην αἰκίου, πού με τὴν σαρκαν καὶ τὴν τέχνην του, διὰ τῶν καλῶν τῶν εὐρισκαμένων εἰς τὰς χεῖράς του θὰ ἀναπέμψῃ εἰς τὸν Δεσπότην τὴν ἀρμόζουσαν μελωδίαν. Ἐνεφύσησε, λέγει, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς, καὶ ἐγένεν ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὑπαρξίς. Τί σημαίνει, Ἐνεφύσησε πνοήν ζωῆς. Τὸ σῶμα, λέγει, αὐτὸ πού ἐδημιουργήθη, ¹⁰² ἠθέλησε καὶ διέταξε νά λάβῃ ζωοποιὸν δύναμιν, ἡ ὁποία κατέστησε τὸ ζῶον ζῶσαν ὑπαρξίν δυναμιν δηλαδὴ ἐνεργοῦσαν καὶ ἱκανὴν νά ἀποδεικνύῃ διὰ τῆς κινήσεως τῶν μελῶν τὴν ἱκανότητά της.

Καὶ παρατήρησε καὶ εἰς αὐτὸ ἔδω τὴν διαφοράν τοῦ θαυμαστοῦ τοῦτου λογικοῦ ζώου, ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀλόγων (ζῶων). Διότι περὶ αὐτῶν, λέγει, ἡ παραγωγή τῶν ὄντων ζῶντων ζῶσι, καὶ ἀμέσως παρήγοντο ἀπὸ τὰ ὄντα ζῶντα ζῶσι. Ὅμοιος καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Νά παραγωγή ἡ γῆ ζῶσαν ὑπαρξίν. Προκειμένου ὁμοίως περὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχεν ἔτσι, ἀλλὰ δημιουργεῖται προηγουμένως τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ χῶμα, ὡς καὶ κατόπιν δίδεται εἰς αὐτόν ἡ ζωοποιὸς δύναμις, πού εἶναι ἡ αὐσία τῆς ψυχῆς. Ἐνεκα τούτου καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔλεγε περὶ τῶν ἀλόγων, ὅτι, τὸ αἷμα τοῦ εἶναι, ἡ ψυχὴ τοῦ ¹⁰³ εἶναι. Εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁμοίως, εἶναι κάποια αὐσία αἰθέρος καὶ ἀθάνατος, με πολλὴν ὑπεροχὴν ἐναντι τοῦ σώματος, τὴν ὁποία, ὅση εἶναι φυσικὴ νά ὑπάρχῃ μετὰ τοῦ αἵματος καὶ ὀλικῆς πραγματικότητος. Ἀλλ' ἵσως θὰ ἡμποροῦσε νά ἐρωτήσῃ κανεὶς, διὰ τοῦτον λόγον δημιουργεῖται πρῶτα τὸ (σῶμα) μικρότερος ἀξίας ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ εὐγενέστερον μέρος (τοῦ ἀνθρώπου), καὶ κατόπιν τὸ μεγαλύτερος ἀξίας καὶ πολὺ ἁμωτερον τοῦτο, δὲν ὀλέσῃς, ἀναπαύε, ὅτι τοῦτο ἔχει γίνε, προκειμένου καὶ περὶ τῆς κτίσεως, Δὲ καθὼς ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, ὁ ἥλιος, ὁ ἄστρον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργή-

θησαν, καὶ τὰ ὅλα ζῶσι καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος, πού ἐπρόκειτο νά ἔχη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὅλα αὐτά. ἔτσι καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργεῖται πρῶτα τὸ σῶμα καὶ μετὰ ἡ εὐγενέστερα ψυχὴ. Καθ' ἃν τρόπον τὰ ὅλα ζῶσι δημιουργοῦνται πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ προορίζοντα, νά τὸν ἐξυπηρετοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας του, ἔτσι δημιουργεῖται πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα διὰ νά ἐνεργῇ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν κινήσεων τοῦ σώματος ὅταν παραχθῇ σύμφωνα με τὴν ἀπόρρητον σοφίαν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ καὶ ἐφύσησε, λέγει, ὁ Θεός παράδεισον εἰς τὴν Ἑδεμ ¹⁰⁴ ἀνατολικῶς καὶ ἐτοποθέτησε ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, πού ἐπλάσεν. Ἀμέσως ὁ τῶν βίων Δεσπότης ἀρχίζει, ἀπὸ τὴν ἀπαρίθμησην τῶν πρὸς αὐτὸν εὐεργεσιῶν του, ἐπειδὴ ἀπὲ δεξί τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ δι' αὐτὸν τὰ ἐδημιούργησεν ὅλα καὶ τὰ ὠδήγησε ἐνωπίον του. Καὶ ἐφύσησεν ὁ Θεός, λέγει, παράδεισον εἰς τὴν Ἑδεμ ἀνατολικῶς. Πρόσεξε, ἀγαπήνι καὶ ἐδῶ, ὅτι ἂν δὲν δεχόμεθα κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς τὸν Θεὸν τοὺς λόγους κατ' ἀνάγκην θὰ εὐρεθώμεν εἰς βαθεῖαν κρημὸν. Τί θὰ ἦτο δυνατόν νά εἶπουν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος (περὶ αὐτῶν τῶν λόγων), ἐκεῖνο πού τοῖμοι νά ἐρμηνεύουν ὅλα ὅσα λέγονται (εἰς τὴν Γραφήν) κατὰ τρόπον ἀνθρωπίνον; Ἐ καὶ ἐφύσησεν ὁ Θεός, λέγει, παράδεισον. Τὸ λοιπὸν πῆς μου, ἐχρημάσθη σκαπάνην καὶ ἄλλα εἶδη γεωργίας καὶ φροντίδα διὰ νά καλλωπίσῃ τὸν παράδεισον, Μὴ γένοιτο. Καὶ ἐδῶ πάλιν τό, Ἐφύσησεν ἔτσι, πρέπει, νά νοηθῇ, ὅτι διέταξε εἰς τὴν γῆν νά γίνη παράδεισος, ὥστε νά διαμένῃ εἰς αὐτὸν ὁ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος. Ὅτι δὲ ἐδημιούργησε τὸν παράδεισον δι' αὐτόν, ἀκούσε αὐτὴν τὴν Γραφήν, πού λέγει. Καὶ ἐφύσησεν ὁ Θεός παράδεισον εἰς τὴν Ἑδεμ, ἡνὰ τοῖς καὶ ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, πού ἐπλάσεν.

Ἡ Αὐτὸ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου περιέσωσε εἰς τὰ διδῶν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, διὰ νά μὴ ἡμποροῦν νά ἐξαπατῶν τοὺς ἀφελεστεροὺς, ὅσοι θέλουν ἀνοήτως νά φληαροῦν καὶ νά λέγουν, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὴν γῆν ὁ παράδεισος, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νά ἀνεροπολοῦν τέτοιου εἴδους μυθολογίας. Διότι παρ' ἄλλην τὴν ἀκρίβειαν τῆς θείας Γραφῆς, δὲν ἔπαισαν μερικοί, πού κοιμῶνται διὰ τὴν

¹⁰¹ Ἡ δημιουργία ἀναλύθηκε ἐν τῇ ἐκ τῶν ἀποστόλων πρὸς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων πρὸς τὰς ἐκκλησίας περὶ τὴν ἐκ τῶν καὶ ἡ ἀποστολήν ἐξέρχεται σήμερον.

¹⁰² Περὶ τῆς ἐν Μωϋσέει μεταφρ. Τίτλητος καὶ Εὐφροσύνης ποταμοῦ.

εὐλογῶντες καὶ τὴν σοφίαν των, νὰ ὁμιλοῦν ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ὅσα ἔχουν γραφῇ. Λέγουν δέ, ὅτι ὁ παράδεισος δὲν εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πολλὰ ἄλλα παρερωμεύοντες, δὲν πι-
στεύουν ὅπως ἔχουν γραφῇ, ἀλλὰ τὰ ἀντίθετα νομίζουν. Βεβαίως δὲ, τὰ περὶ τῆς γῆς λεχθέντα ἔχουν γραφῇ διὰ τὸν οὐρανὸν. Ἄν, μάλιστα, ὁ μακάριος Μωϋσῆς δὲν τὰ ἐξέθετε μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ αὐγκατάδασιν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπου κινεῖσε τὴν γλῶσσαν του, εἰς ποίαν παρανόησιν δὲν θὰ κατέληγον, ἂν καὶ ἡ ἁγία Γραφή, ἐπειδὴ θέλει, κάποι τέτοιο νὰ μᾶς διδάσκει, ἐρμήνευε, τὸν ἐ-
αυτὸν της, καὶ δὲν ἀφῆνε, νὰ πλανᾶται ὁ ἀκροατής. Ἄλλ' οἱ πολλοὶ παρακαλοῦνται, ἐκείνους ποὺ τὰ παρουσιάζουν ἔτσι, ὅχι διὰ νὰ ἔχουν κάποιο κέρδος ἀπὸ τὰς θείας Γρα-
φάς, ἀλλὰ χάριν εὐχαριστήσεως. Ὁ δὲ τὸτο δὲν σπεύ-
δουν νὰ προσέξουν ἐκείνους ποὺ δύνανται νὰ ἀφελήσουν, ἀλλὰ περισσότερο ἐκείνους ποὺ ἡμποροῦν νὰ παρακαλοῦν εὐχαριστήσιν. Ἐνεκα τούτου, σὰς παρακαλῶ, ἀφοῦ κλει-
σωμεν τὰ αὐτιά μας εἰς ὅλους αὐτοὺς, νὰ ἀκούσθωμεν κατὰ γράμμα τὸν κανὸν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Καὶ δὲν ἀ-
κουσῆς ἀναπτέ, ὅτι Ἐφύτευσε παράδεισον ὁ Θεὸς εἰς Ἐδὲν, ἀνατολικῶς τὸ μὲν Ἐφύτευσε, νὰ τὸ ἀντι-
λαμβάνεσαι θεοπρεπῶς, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸν Θεόν, ὅτι, δηλαδὴ διέταξε τὸ ἐν συνεχείᾳ δὲ λεγόμενον νὰ πι-
στεύης, διότι ἔχει γίνε καὶ παράδεισος, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὅπου ὑπέδειξεν ἡ Γραφή. Διότι τὸ νὰ μὴ πιστεῖται καμὲν εἰς ἑσὶ λέγει ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ μὲ τὸ δικό του μισθὸ νὰ προσθέτῃ ἄλλα, νομίζω ὅτι, δύναται νὰ ἀπηγγύσῃ αὐτὸν εἰς μεγάλον κίνδυνον. Ὁ καὶ ἔτοποθέτησε λέγει, ἔ-
καί τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔπλασε.

Πρόσεξε ἀμέσως, πόσῃ τιμῇ ἐποδεκνῶ, πρὸς αὐ-
τὸν. Διὰ νὰ αἰσθανθῇ ἀπὸ τὰ πράγματα τὴν εὐεργεσίαν καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν τιμὴν μὲ τὴν ὁποίαν τὸν περιέ-
βαλε διὰ τὸν ἔργον, δημιουργήσας αὐτὸν ἔξω τοῦ παρα-
δείσου, ἀμέσως τὸν ἔφερε εἰς αὐτόν, διότι, λέγει. Καὶ ἔτο-
ποθέτησε καὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔπλασε. Καὶ τὸ, ἔτοποθέτησε, πάλιν ἐννοοῦμεν, ἀντὶ τοῦ διέταξεν αὐτόν νὰ ζῇ ἐκεῖ, διὰ νὰ παρέχῃ πολλὰν εὐχαρίστησιν εἰς αὐτόν ἢ θεὸς ἔκαὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς, καὶ νὰ κινῇ αὐτόν εἰς εὐ-

13 Ἡ ἁγία Γραφή ἀγαθῶς δεδωκεν ἀπὸ ἀνθρώπου διὰ τὸ εὐ-
δοτεῖν κατὰ τὸ παρεχόμενον εὐδοτεῖν καὶ ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς ζωῆς
καὶ εὐδοτεῖν καὶ τὸν ἁγίου Πνεύματος. Τὸτο ὁμιλοῦν οἱ ἱεροὶ. Ὁ ἁγ-
γέλιος γράζει. Ἡτοὶ Γραφῇ Θεοπρεπῶς. (Β' Τιμ. 2, 15 καὶ

γνωσκύνην, ἀφοῦ ἐννοήσῃ, ὅτι εὐεργετήθη ὅσον οὐδεὶς
ἄλλος οὐδέποτε. Ἄς μὴ σὲ ἀκλήροισι, λοιπόν, ἡ λέξις ἔτο-
ποθέτησε, διότι εἶναι συνήθεια πάντοτε εἰς τὴν Γραφήν νὰ
χρησιμοποιῇ πρὸς ἰδικὴν μας ὠφέλειαν ἀνθρωπίνως λέξεις.
Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃς τὴν ἰδίαν λέξιν, ἐχρησιμοποίησε καὶ
ἐπὶ τῆς δημιουργίας τῶν ἀστέρων, διότι εἶπε, Καὶ ἔτοπο-
θέτησεν αὐτοὺς εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ. Μετὰ αὐτὰ δὲν
πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν οὐρα-
νόν (τὸ κάθε ἀστέρι, ἄλλωστε, βαδίζον τὸν δρόμον του
ἀλλὰ σκεπτεῖ συνεχῶς τοποθεσίας), ¹⁴ Ἀλλ' ὅτι διέταξε νὰ
εὐρισκύνται αὐτοὶ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπως ὁ ἄνθρωπος νὰ
ζῇ εἰς τὸν παράδεισον. Καὶ ἔκαμεν ὁ Θεός, λέγει, νὰ ἔλα-
σθῃ ἐκ τῆς γῆς πᾶν δένδρον ὡραῖον εἰς τὴν ὅρασιν καὶ
καλὸν εἰς τὴν γεύσιν καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέ-
σον τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ κα-
λοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. ¹⁵ Νὰ καὶ ἄλλο εἶδος εὐεργεσίας πρὸς
τιμὴν τοῦ δημιουργηθέντος (ἄνθρωπου), Ἐπειδὴ ἀπεφά-
σισε νὰ τὸν τοποθετήσῃ εἰς τὸν παράδεισον διὰ νὰ ζῇ
ἐκεῖ. διέταξεν ἐξ αὐτῆς νὰ παρασθῶν διάφορα δένδρα ὡ-
ραῖα πρὸς θέαν καὶ χρῆσιμα πρὸς τροφήν. Διότι κάθε δέν-
δρον εἶναι λέγει, ὡραῖον εἰς τὴν ὅρασιν, ὡς δηλαδὴ εἰς θέαν,
καὶ καλὸν πρὸς τροφήν, δηλαδὴ νὰ ἡμποροῦν καὶ διὰ τῆς
ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως νὰ εὐφραίνωνται καὶ πολλήν εὐχαρί-
στησιν νὰ παρέχουν διὰ τῆς ὁρώσεως καὶ πολλήν ἱκανο-
ποίησιν νὰ παρέχουν εἰς ἐκείνους ποὺ πρόκειται νὰ τὰ ἀπο-
λαύσῃ διὰ τοῦ πλῆθους καὶ τῆς ἁφθουσίας των. Ὅποιοι οὖν
δένδρον ὀνομάσῃς ἔχει, δημιουργηθῇ διὰ νὰ παρέχῃ
εἶδες ζωὴν χωρὶς ταλαιπωρίας. Εἶδες ζωὴν θαυμαστήν,
Ἐξουθεν ὁ ἄνθρωπος, ὡς νὰ ἦτο κάποιος ἀγγελος, ἐνῷ
δηλαδὴ περιεβάλλετο ἀπὸ αἷμα, δὲν εἶχεν ὕλην ἀνάγ-
κα, καὶ ἦτο σπολισμένος μὲ στέφανον καὶ ἐφόρει ἐρυθρὰ
ἐνδύματα ὡς βασιλεὺς, καὶ ἔτσι ἀπελάμβανε τὴν ζωὴν μὲ
ἐλευθερίαν μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ παραδείσου. Ὁ καὶ
τὸ δένδρον, λέγει, τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου,
καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Μετὰ
τὴν διδασκαλίαν, ὅτι κάθε δένδρον, ποὺ προσήλθεν ἐκ
τῆς γῆς μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότη, εἶναι ὡραῖον εἰς
ὅρασιν καὶ χρῆσιμον πρὸς τροφήν, λέγει. Καὶ τὸ δένδρον
τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου καὶ τὸ δένδρον τῆς
γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἐπειδὴ δέ, ὡς δημι-
ουργός, ὁ φιλόφρωντος Δεσπότης προέβλε, τὴν ζήμιαν ποὺ

14 Γεν. 2, 9.

ΟΜΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

106 Α ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΤΩΝ ΟΠΩΣ
ΕΛΑΒΕ ΚΑΙ ΕΠΟΙΘΕΤΗΝ ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΣΟΝ ΤΗΣ
ΤΡΥΦΗΣ, ΚΑ ΤΩΝ ΚΑΛΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΝΑ ΤΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗ¹

Πάλιν, ἔάν ἐπιθυμήτε, καὶ σήμερον συνεχίζοντες τὰ
δὲ ἐλέγξαμεν χθές, ἀς φροντισώμεν διὰ τὴν πνευματικὴν
σας διδασκαλίαν. Εἶνα, δὲ πολλὴ ἡ σημασία τῆς που κρύβουν
τὰ προσάφως ἀναγκασθέντα καὶ πρέπει, ἀφοῦ τὰ ἐξετά-
σωμεν ὅλα μετὰ ἀκριβείας καὶ εἰς βάθος, νὰ ἀρελῶμεν
ἐξ αὐτῶν. Διότι ἔάν ἐκεῖνο, που θέλουν νὰ ἀναζητήσωμεν
λίθους εἰς τὴν θάλασσαν, ὑψίστανται ὅσον κόπον καὶ τα-
λαιπωρίαν καὶ ἐκθέτουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸ ρεύμα
τῶν ὁδῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν αὐτὰ που τοὺς ἐνδιαφέ-
ρουν, πολὺ περισσότερον ἢ μὲν εἶναι. ἐπόμενον νὰ ἐντε-
νώμεν τὴν σκέψιν καὶ ἀφοῦ ἀρευσήσωμεν τὰ εὐρισκόμενα
εἰς τὸ βάθος τῶν λεχθέντων, νὰ ἀποκτήσωμεν τοὺς πολυ-
τίμους αὐτοὺς λίθους. Ὁ ἄλλὰ μὴ ἀνισχυρῆς, ἀγογγγῆ,
ὅταν ἀκούῃ περὶ βάθους, διότι, δὲν ὑπάρχει ὅω ἀτακτον
ρεύμα ὁδῶν, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος που φωτίζει
τὴν σκέψιν μας, καὶ μὲς χορηγεῖ μὲ εὐκολίαν αὐτὰ που ζη-
τοῦμεν καὶ ἀνακουφίζει κάθε κόπον.

Ἡ ἐξεύρεσις, λοιπόν, ἐκείνων τῶν λίθων δὲν ἀρελῶσε
πολὺ ἐκεῖνον που τοὺς εὐρήκε, πολλὰς φορές, μάλιστα,
τὸν ἐξημῶσε πάρα πολὺ, ἔγινε καὶ αἰτία πολλῶν ἀποτυ-
χιῶν, καὶ δὲν ἀπῆλθε τὸσπιν εὐχαρίστησιν, ὅταν ἀπῆλθε-
ον ἐδοκίμασε, μετὰ τὴν εὐρεσιν τούτων, ἐφ' ὅσον τὰ ὁλέ-
ματα τῶν φθονερῶν ἀκίνησε ἐναντίον του. Ὡ καὶ εἰς πόλεμον
παρεκίνησε τοὺς πλεονέκτας. Ἐτοῖχι μόνον κομίσαν ἀφέ-
λειαν δὲν προκαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν μας ἡ εὐρεσις ἐκείνων (τῶν
ὀλκῶν λίθων,, ἀλλὰ καὶ γίνεταί σῆμα πολλῶν πολέμων.
Εἶνα ὅλη πλεονεξία, καὶ ἀφοῦ ἤναψε τὴν κόμινον τῆς φι-
λαργυρίας, πολιορκεῖ τὴν ψυχὴν ἐκείνων που ἐκυριεύθησαν
ἀπὸ αὐτῆν. Περί τῶν πνευματικῶν δὲ τούτων καὶ τῶν
λίθων δὲν ὑπάρχει τίποτε νὰ φοβηθῇ κανεὶς, καθ' ὅσον καὶ
δὲ ἐξ αὐτῶν προερχόμενος πλοῦτος εἶναι ἀπερίγραπτος,

1. Γιν 2, 35.

καὶ ἡ εὐχαρίστησις αἰωνία καὶ μετὰ τὸ πέρσιμα τῆς νύκ-
τὸς ἑκαστὴν εὐχαρίστησιν, που προκαλεῖται εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀπὸ ἐκεῖ (ἀπὸ ὀλκῶν ἐπιτυχίας, ἀπὸ ὀλκῶν πλούτου).
Καὶ αὐτὸ πρόσθε, διὰ νὰ τὸ ἀκούσῃς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, που
λέγει, ὅτι «Τὰ λόγια σου εἶναι πλέον ἐπιθυμητὰ ἀπὸ τὸν
χρυσόν, Ἐ καὶ τοὺς πολλοὺς πολυτίμους λίθους». Βλέπετε
πῶς, ἀφοῦ ἔφερεν ἐνωπίον μας τὰ ὀλκῶν πράγματα, που
θαυροῦνται τὰ πολυτιμότερα, δὲν ἠρέσθη εἰς αὐτὴν μόνον
τὴν συγκρίσιν, ἀλλὰ προσέθεσε Πλῆθος, καὶ τότε μὲς ἀφα-
νέρωσε τὴν ἐξ αὐτῶν ὑπεροχὴν. Περισσότερον ἀπὸ χρυ-
σόν, λέγει, καὶ πλῆθος πολυτίμων λίθων. Ὅχι μόνον ἔπει-
θῃ εἶναι τὸσπιν ἐπιθυμητὰ τὰ θεῖα λόγια, ἀλλ' ἔπειθῃ διεπί-
στωσεν, ὅτι μόνον τὰ ὀλκῶν αὐτὰ πράγματα ἔχουν τὴν ἀνω-
τάτην θέσιν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο ἀφοῦ τὰ
παρουσάσεν εἰς ἡμᾶς, ἔτω, ἀπέδειξε τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν
ἐπιθυμίαν τῶν λόγων τοῦ Πνεύματος ἰσχυροτέρων. Καὶ δὲ
νὰ ἐνοήσῃτε, ὅτι εἶναι συνήθεια εἰς τὴν θεῖαν Γραφὴν νὰ
συγκρίνῃ πάντοτε πρὸς τὰ αἰσθητὰ πράγματα τὴν ἐξ αὐ-
τῶν ὠφέλειαν, καὶ ἔτσι ἀποδεκνύεται ἡ ὑπεροχὴ, ἀκούσε
καὶ τὰ ἐξῆς. Προσέθεσε, λοιπόν, καὶ γλυκύτερα ἀπὸ μέλι
καὶ κηρίον. Ὁ ἄ Ὅχι, δέδοκα, ἔπειθῃ εἶναι μόνον τὸσπιν
γλυκύτερα, οὔτε ἔπειθῃ τὸσπιν εὐχαρίστησιν δύναται νὰ
παρέχον, ἀλλ' ἔπειθῃ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ αἰ-
σθητὰ, διὰ νὰ συγκρίνῃ μετὰ τὴν εὐχαρίστησιν τῶν θεῶν
λόγων. Ἐτοί, πάλιν, διὰ τῆς ὑπενωθυμωσῶς τούτων, κοτέ-
στησε ἐμφανῶς τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἐθεδαιώσεν, ὅτι ἡ εὐχαρί-
στησις ἐκ τῶν πνευματικῶν διδασκαλιῶν εἶναι, ἀνωτέρα.

Τὸν ἴδιον τρόπον ἐρμηνεύει δὲ εὐρηξ, ὅτι, χρησιμο-
ποιεῖ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὰ εὐαγγέλια, διότι ὅταν ἐδίδασκε
τοὺς μαθητὰς καὶ ἐζητήσαν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ, ποῖος εἶναι
ἐκεῖνος που βοήθη τὸν καλὸν σπόρον εἰς τὸν ἀγρόν, ἢ
καὶ ὁ εὐθερός που ἔρακρεν εἰς τὸ μέσον τοῦ σίτου τὰ ζιζάνια,
ἐκεῖνος λεπτωμερῶς τοὺς ἡρμηνεύει τὴν παραβολὴν
καὶ τοὺς εἶπε ποῖος εἶναι ὁ σπορευτὴς τοῦ καλοῦ σπόρου.
ποῖος ὁ ἀγρός, ποῖα τὰ ζιζάνια, ποῖος ὁ σπορευτὴς αὐτῶν
ποῖοι οἱ θερμῆται, ποῖος ὁ θερμῆς καὶ ὅταν ὅλα αὐτὰ ἐ-
ξηγήσῃ σαφῶς, συνεπλήρωσε. Ὁ δὲ δικαίος θὰ λάμψουν ὡς ὁ
ἥλιος εἰς τὴν βασίλειαν τοῦ Πατρὸς των. Τούτο εἶπεν ὁ

2. Ματθ. 13, 11.

3. Ματθ. 13, 11.

4. Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων (Ματθ 13,
36 κ.ε.).

5. Ματθ. 13, 48.

διότι μόνον τόσην λοιπρότητα θα έχουν οι δίκαιοι, άλλα δια να δείξη ότι θα έχουν πολύ μεγαλύτεραν, είπε δέ, τοσσην, επειδή μεγαλύτερον εικόνα μεταξύ των φαινόμενων δέν ήμπορει να εβρη κανείς. Όταν λοιπόν, C ακούσαμεν κάτι τέτοιο, δέν πρέπει να σταδόμεν εις τας λέξεις, αλλά να αντιλαμβάνόμεθα δια μέσου των υλικών φαινόμενων την υπεροχήν των πνευματικών. Εάν, λοιπόν, εύρωμεν δι' αυτά δώδ, ότι ή επιθυμία είναι ισχυρότερα και ή ευχαριστησις σταθερωτέρα (είνα, θεία τὰ λόγια και πνευματικά και ήμπορούν να δημιουργήσουν πολλήν πνευματικήν χάριν εις την ψυχήν), πρέπει να τὰ ακουώμεν με τολών πόθον και μεγάλην επιθυμίαν, δια να αποκαμύσωμεν εξ αυτών τολών τλαύτον και αφού διδοχθώμεν τον τρόπον να ζώμεν και να σκεπτόμεθα κατά θεόν, να επιστρέψωμεν έτσι εις τας οικίας.⁸

D "Ας ακούσωμεν, λοιπόν, τί άνεγκασθη σήμερον. Εντεινόντε όμως την σκέψιν, και αφού αποτινάξετε κάθε πνευματικήν άνηγρίαν και κοσμικήν φροντίδα, προσέχετε έσο εις όσα θα λεχθούν, διότι είναι θείαι έντολαι που έδόθησαν εξ ουρανού δια την σωτηρίαν μας. Διότ εάν, όταν άναγιγνώσκονται βασιλικαι διαταγαι, γίνεται μεγάλη ήουχία, και απομακρυνόμενοι κάθε θορύβου και ταραχής, παρακαλουθούν δλοι με τεταμένην την προσοχήν δια να ακούσουν, περ. τίνος ήμιλούν αυτά, και αντιμετώπιζει μεγάλον κίνδυνον, εκείνος που θα δημιουργήση μικρόν θόρυβον και θα διακόψη την συνέχειαν της άναγκάσεως. Ε πολυ περισσότερον εδώ πρέπει να παρακολουθήτε μετά φόβου και τρόμου, να έχετε δέ ήουχίαν, και να απομακρύνετε κάθε ανησυχίαν από την σκέψιν, δια να ενισήσετε τὰ λεγόμενα. Έσο ο θας λεύς των ουρανών, δεχόμενος την ύπακοήν σας θα σας άξωση μεγαλυντέρων δωρεών. "Ας ίδωμεν, λοιπόν, τί μάς διδάσκει και τώρα ο μακάριος Μωύσης. Ταύτα δέν λέγει μόνον εξ ιδίας γλώσσας, αλλά καθοδηγούμενος υπό της χάριτος του Πνεύματος.⁷ Α Κι έλαβε λέγει, Κύριος ο Θεός τον άνθρωπον, που έπλασε "Ορθως άμείως εξ άρχής, έτοιμάθησε και τὰ δώα. Διότ δέν είπε, Κύριος και έσιώπησεν, αλλά προσέθεσεν, "Ο Θεός, κάποιαν αλήθειαν κεκοιμημένην θέλων δι' αυτού να μάς διδάξη, να γνω-

8. Κατά θεόν φιλοσοφία είναι, τί κατά θεόν ζήν και σκέπασθαι, άς και ή μελέτη και αλήτης γνώσις και άρχμνή το έλθόμενος του θεού. Τότο δέ έχει άποσιωπή εις την "αλήν Γραφήν, την συνέχισιν του ανθρώπου και εις την θέν.

ρίζωμεν βηλαθή, δι. και αν ακούσωμεν Κυριον και αν θεόν, καμμία διαφορά δέν υπάρχει εις τὰ ονόματα. Αυτό δέ τώρα δέν τὰ άνάρερα άπλώς, άλλα δια να μη νομισής, ότι υπάρχει διαφορά εις τας λέξεις, και ότι ή μια φανερώνε, κάτι περισσότερον από την άλλην, όταν ακούσής τον Παύλον να λέγη. Είς ο Θεός ο Πατήρ, εκ του οποίου έγιναν τὰ πάντα, και εις Κύριος "Ιησους Χριστός, δια του οποίου έγιναν τὰ πάντα.⁷ Διό τουτο και χωρς διαφοράν χρησιμοποiei τὰ ονόματα αυτά ή Γραφή, ώστε να μη προσέβη τίποτε εις την δοθέντητα των δογμάτων, εξ ιδίας εκκασίας, ο εξ αντιθέλιας κινούμενος. Και δια να έννοήσής, δι. τίποτε ή Γραφή δέν λέγει τυχαίως και άνευ προσοχής, πρόσθεε με άκριθείαν εξ αυτού που θα λεχθή τώρα. Έλαβε, λέγει, Κύριος ο Θεός. Περι τίνος θέλει, να έχη λεχθή τότο ο αίρετικός, Περι του Πατρός μόνον. Καλώς. Τότε άκουσε τον Παύλον, που λέγει, Είς Θεός ο Πατήρ, εκ του οποίου έγιναν τὰ πάντα, και Είς Κύριος "Ιησους Χριστός, δια του οποίου έγιναν τὰ πάντα. Βλέπετε, πώς το όνομα, Κύριος, το απέδωσε εις τον Υιόν, Τί, λοιπόν, θα είπουν, ή ονομασία, Κύριος, είναι, μεγαλυντέρα της ονομασίας, Θεός. Προσέξατε πόσον έσφαλμένον C και ελάσφημον είναι. αυτό. Διό όταν κάποιος δέν θέλει να ακολουθή την θείαν Γραφήν αλλά τας ιδίας του σκέψεις, κάμνε, ανήσυχον την σκέψιν και επιβιβεται, εις απεικώτους λογαμαχίας και συζητήσεις, περί της δοθέντητος των υγιών δογμάτων. Και έλαβε, λέγει, Κύριος, ο Θεός τον άνθρωπον που έπλασε, και τον έβαλε εις τον παράδεισον της τρυφής δια να καλλιεργή αυτόν και να τον διατηρή. Παρατήρησε πόσην φροντίδα δειχνε δια τον δημιουργηθέντα άνθρωπον.

Επειδή προηγουμένως μάς είπεν ο μακάριος Μωύσης, ότι έφύτευσεν ο Θεός τον παράδεισον και έβαλε εκεί τον άνθρωπον. D άντ, να είπη, ήθέλησε εκεί να έχη την κατοικίαν του και να απολαύη τον παράδεισον, σήμερον πάλιν μάς φανεώνει την άπειραν του φιλανθρωπίαν του Θεού, που δέχνηι προς αυτόν και επαναλαμβάνων, λέγει. Και έλαβε Κύριος ο Θεός τον άνθρωπον, που έπλασε, και τον έβαλε εις τον παράδεισον της ευχαριστήσεως. Δέν είπεν άπλώς, Είς τον παράδεισον, αλλά προσέθεσε, Της ευχαριστήσεως, δια να παρουσιάση εις ήμας την υπερβολικήν χαράν που απελάμβανε κατά την έκε δίωσήν του. Προσ-

7. Α Κορινθ 8, 6.

έθεσε δέ, "Έθελε αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον τῆς εὐχαριστήσεως διὰ τὰ τὸν καλλιέργη καὶ τὰ τὸν διατηρῇ. Καὶ αὐτὸ δείχνει τὴν μεγάλην φροντίδα. Διότι ἐπειδὴ ἡ ζωὴ του ἐκεῖ ἦτο πλήρης εὐχαριστήσεως, ἔβου προήρχετο καὶ ἀπὸ τὴν θέαν (ὡρεῖαν θέαν τοῦ παραδείσου) καὶ ἀπὸ τὴν ἱκανοποιῶν τῶν ὑλικῶν τοῦ ἀναγκῶν, τὸν διέταξε νὰ καλλιέργη αὐτὸν καὶ νὰ τὸν διατηρῇ, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ (ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν τρόπον ζωῆς) λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπαύσεως (διότι ὅλην, λέγει, τὴν κακίαν ἐδόξασεν ἡ ἀργία)". Τί λοιπὸν, λέγει, εἶχε ἀνάγκη ὁ παράδεισος τῆς ἱδικῆς του φροντίδος; Δὲν λέγει αὐτὸ, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ τοῦ ἀναθέσῃ κάποιαν μικρὰν ἰσὺ Ἀ καὶ ἀνάλογον φροντίδα διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν καλλιέργειαν. Διότι ἐὰν ἦτο ἀπηλλαγμένος οὐδὲν ποτε κάποιου, ἀμέσως θὰ περιέπιπεν εἰς ἀκηρίαν λόγῳ τῆς μεγάλης ἀνάσεως. Μὲ τὴν μικρὰν αὐτῇ ἀκοπον καὶ διευταλαιωρίας ἐργασίαν θὰ ἦτο συμφρονέστερος. Καὶ τὸ, νὰ διατηρῇ, δὲν προστίθεται ὅλως, ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ τελειῶς, λέγει, ὅτι εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κάποιου δεσπότη, ποῦ τοῦ ἐχώρισε τὴν ἀπόλαυσιν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ἀνέθεσε εἰς αὐτὸν καὶ τὴν διατήρησιν. Τὰ πάντα πράττει καὶ ἐπεξεργάζεται ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἱδικήν μας ἀφέλειαν, μαζὶ δὲ μὲ αὐτὴν μᾶς χαρίζει ἔκ καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν. Διότι ἐὰν μᾶς ἐτοίμασε τὰ ἀγνωστα ἐκείνα ἀγαθὰ, λόγῳ τῆς μεγάλης πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης του, καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας μας, καθὼς λέγει: "Ἐλθετε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην εἰς ὑμᾶς βασιλείαν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου," πολὺ περισσότερον θὰ μᾶς χορηγήσῃ ἀφθόνης δὲν τὰ ἐδῶ (ἐν ἀγοστῇ).

Τόσας εὐεργεσίας, λοιπὸν, ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενός. Τοῦ ἔδωκε σῶμα ἐκ τοῦ σώματος, Κατόπιν, τοῦ ἐχώρισε οὐλοῦ ψυχὴν, Ὁ τὸ κυριώτερον, μὲ τὸ ἐμφύσημά του. Ἐπειτα ἐδημιούργησε τὸν παράδεισον καὶ τὸν ἔθελε νὰ ζῇ ἐκεῖ. Μετὰ ὡς φιλόστοργος πατὴρ, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ ὁ παῖς του, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐλευθερίας καὶ ἀπολαύσεως, τοῦ ἀναθέτει κάποιαν μικρὰν καὶ ἀνάλογον ἐργασίαν. Ἐστὶ ὁ Δεσπότης Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ ὥρισε τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν διατήρησιν, διὰ νὰ τὸν δοθῇ εἰς περαιτέρω προκο-

8. Σοφ. Σερ. 86, 28.
9. Ματθ. 25, 34.

πὴν, μαζὶ μὲ τὴν πολλὴν ἀπόλαυσιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνάπαυσιν. Αὐτὰ, λοιπὸν, εἶναι ὅσα ἔγιναν Ὁ διὰ τὸν δημιουργηθέντα (ἄνθρωπον). Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ, θεοειῶς, ποῦ ἀκολουθῶς γίνονται, φανερώμεν εἰς ἡμᾶς τὴν πολλὴν καὶ ὑπερβολικὴν ἀγάπην του πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν μακροθυμίαν, ποῦ δεκτικὴ χάρις εἰς τὴν ἀγαθὴν του φύσιν. Διότι τί λέγει ἡ Γραφή: "Ἐδωκε δὲ τὴν ἐντολήν" Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ. Ἰδοὺ, πάλιν καὶ ἐδῶ, ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν συνήθειαν, διὰ νὰ διδαχθῶμεν ἀκριβῶς μὲ τὴν πυκνότητά τῶν λεγομένων, καὶ νὰ μὴ ἀνεχώμεθα πλέον αὐτοὺς ποῦ τολμοῦν νὰ διαχωρίζουν τὰς σημασίας τῶν ὀνομάτων καὶ νὰ ἀποδίδουν τὴν μίαν εἰς τὸν Πατέρα, τὴν ἄλλην εἰς τὸν Υἱόν. Ἐπειδὴ ἡ οὐσία καὶ τῶν δύο εἶναι μία, εἰ αὐτὸ καὶ ἡ δεῖα Γραφὴ ἀνεξαρτήτως χρησιμοποιοῖ τὰς ὀνομασίας καὶ ἄλλοτε μὲν εἰς τὸν Πατέρα, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸν Υἱόν ἀποδίδει τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Ἐ καὶ ἔδωκε τὴν ἐντολήν, λέγει, Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ, λέγων. Κατάπληξεν ἔδω προκαλεῖ ἡ ὑπερβαίνουσα κάθε λογικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ποῦ μᾶς φανερώμεν μὲ τὴν μικρὰν αὐτὴν λέξιν. Καὶ ἔδωκε τὴν ἐντολήν, λέγει. Κύτταξε ἐξ ἀρχῆς μὲ πόσῃ τιμῇ περιέβαλε τὸν ἄνθρωπον. Διότι ἐὰν εἶπε, προσέταξεν, ἢ διέταξεν, ἀλλὰ τί, "Ἐδωκεν ἐντολήν. Καθὼς φίλος πρὸς φίλον, δίδων ἐντολὰς διὰ μερικὰ σπουδαῖα ἡτήματα, συζητῇ, ¹⁰ Ἀ ἔτσι συμπεριφέρεται καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδάμ, ὥστε νὰ προσελκύσῃ αἰέτως τὴν ὑπακοὴν του εἰς τὰ μὲ τὴν τὴν τὴν τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραγγελέντα. Καὶ ἔδωκε ἐντολήν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ, λέγων, Ἀπὸ κάθε δένδρου τοῦ παραδείσου ἐλευθέρως νὰ τρώγῃς, ἀπὸ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ, διότι ὅταν φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ ἐξάπαντος θὰ ἀποθῇς. ¹¹ Πολλὴ ἡ ἐπείκεια αὐτῆς τῆς ἐντολῆς. Ἀλλὰ φοβερὸν, ἀγαπητέ, ἡ ἀκηρία. Διότι κάμνει τὰ εὐκόλα νὰ φαίνονται δύσκολα, ἐνῷ ἡ προθυμία καὶ ἡ ἐτοιμότης κάμνει καὶ τὰ δύσκολα εὐκόλα εἰς ἡμᾶς. Διότι, πῆς μου, τί εἶναι ὀλιγώτερον ὀχληρὸν ἀπὸ αὐτό; Ποία τιμὴ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτήν; Τοῦ παρεχώρησε ὡς τόπον κατοικίας Ὁ τὸν παράδεισον. Ἐδημιούργησε τὴν ὁμορφίαν τῶν ὀλεπομένων, διὰ νὰ εὐχαριστήται μὲ τὴν θέαν

10. Γεν. 2, 18.

11. Γεν. 2, 16-17. Ὁς θάνατος χαρακτηρίζεται ἡ ἀποκρίσιμος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν, ἡ διακοπή τῆς μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίας. Ἐντολὴν ὁ Θεὸς δίδωται ὡς πατὴρ διὰ τὴν κατέλκυσιν τῆς ἐντολῆς.

αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἡκανοποιήσεως νὰ ἀπολαύῃ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Φαντάσου, ὅσον εἶναι δυνατόν τὰ δένδρα γεμῆτα ἀπὸ καρπῶν, τὴν ποικίλειαν τῶν λαυλουθῶν, τὴν διαφορὰν τῶν φυτῶν, τὴν ὁμορφίαν τῶν φύλλων, ὅσα ἄλλα εἶναι φυσικὸν νὰ ὑπάρχουν εἰς παράδεισον καὶ νὰ ἔχουν φυτευθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο εἶπεν ἡ θεία Γραφή, ὅτι ἐδάστησεν ἀκόμη ἐκ τῆς γῆς κάθε δένδρον ὡραῖον εἰς θέαν, καὶ καλὸν πρὸς τροφήν, διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι συμπεριφέρθη περιφρονητικῶς, παρ' ὅλην τὴν ἀφθονίαν ποῦ ἀπέλαυε, C εἰς τὴν δοθείσαν εἰς αὐτὸν ἐντολήν, ἕνα καὶ τῆς πολλῆς τοῦ ἀκνηρίας καὶ ἀκρατείας. Φρόντισε νὰ ἐνοήσῃς, ἀγαπήτῃ, μὲ πόσῃν τιμῇ τὸν πριέβαλε. Τοῦ παρέθεσεν ἰδιαίτερον καὶ ξεχωριστὴν τράπεζαν εἰς τὸν παράδεισον, διὰ νὰ μὴ φαίνεται, ὅτι τὴν ἰδίαν τροφήν θὰ ἔχη μὲ τὰ ἄλλα ζῷα. Ὡς βασιλεὺς νὰ εἴη καὶ νὰ ἀπολαύῃ τὸν παράδεισον καὶ ὡς οὐκαὶ ὅπως νὰ εἶναι κεχωρισμένως ἀπὸ ἑκείνα ποῦ τοῦ ἐδόθησαν διὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν, νὰ ἔχη δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ζωῆς. D Καὶ ἔδωκε ἐντολήν, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ λέγων, ἀπὸ κάθε δένδρου τοῦ παραδείσου θὰ φάγῃς, ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν θὰ φάγῃς, διότι ὅταν θὰ φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνῃς, σαφῶς λέγων πρὸς αὐτόν, μήπως ζητῶ ἀπὸ σέ κάτι θαρὲ καὶ ἐνοχλητικόν; Ἐπιτρέπω τὴν ἀπόλαυσιν ὧν, πλὴν αὐτὸ μόνον δίδω ἐντολήν νὰ μὴ ἐγγίγῃς. Ἀλλὰ καθορίζω καὶ μεγάλην τιμωρίαν, ὥστε νὰ φυλάξῃς τὴν δοθείσαν ἐντολήν παρακινούμενος ἔστω καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἐπράξα ὡς κάποιος φιλότιμος οὐκαὶ ὅπως, E ποῦ ἐμπιστεύθη μεγάλην οὐκίαν εἰς κάποιον, ὁ ὁποῖος ὑπεκρέθη νὰ εἰδῇ μικρὸν νόμισμα, προκειμένου νὰ διατηρῇ ἀκεραίαν αὐτὴν ὑπὸ τὴν κατοχὴν του. Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ὁ φιλότιμος Δεσπότης, ἀφ' οὗ τοῦ ἐπέτρεψε τὴν ἀπόλαυσιν ὧν τῶν εὐρισκόμενων εἰς τὸν παράδεισον, προσέταξε τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν ἐνὸς μόνου δένδρου, διὰ νὰ γνωρίσῃ, ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Δεσπότη, εἰς τὸν ὅποσον ὁρμᾷ νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ προθυμοποιῇται νὰ πράττῃ τὰ ὑπ' ἐκείνου διατασσόμενα.

Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀποκρίνῃ ἐπαξίως ἔπαινον εἰς τὴν φιλοτιμίαν τοῦ κοινῶ ὧν Δεσπότη; Ἐχει φανερώσει εἰς κανένα μέχρι τώρα πόσης τιμῆς ἀξίζει ἡ εὐεργεσία του; Διότι δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτόν μιστὴν ἀπόλαυσιν. ¹¹¹ Αὐτὸς προσέταξε νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ περισσότερα (ἐνν. ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου) καὶ νὰ ἔχουν πρὸς ἀπόλαυσιν τὰ

ὑπόλοιπα. Ἡθέλησε νὰ μετέχῃ εἰς ἅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου, δι' αὐτὸ καὶ διατάσσει τὴν ἀποφυγὴν ἐνὸς μόνου δένδρου. Ἀπεδείχθη δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἐπράξε τοῦτο, διότι δι' οὐκ ἐκείνητε ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ προκειμένου νὰ γνωρίσῃ τὸν δημιουργὸν τῶν πάντων εὐεργεσιῶν. Παρατήρησε δὲ μαζί μὲ τὰ ἄλλα καὶ τὴν ἀγοστήτητα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, μὲ πόσῃν τιμῇ περιέβαλε τὴν γυναῖκα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ. Διότι ἐνῷ ἀκόμη δὲν εἶχε δημιουργηθῇ, ἡ ἐντολή δίδεται καὶ πρὸς τοὺς δύο. Δὲν θὰ φάγετε ἀπ' αὐτοῦ, διότι ὅταν φάγετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνετε. Δι' αὐτοῦ ἐδήλωσεν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐνότητά ἀνδρὸς καὶ γυναῖκος, B καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει: Κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἀνὴρ. ¹¹² Καὶ ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τοὺς δύο διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἀφορμὰς, ὥστε, ὅταν μετὰ ταῦτα δημιουργήσῃ ἐξ αὐτοῦ (τοῦ ἀνδρὸς) τὴν γυναῖκα, νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς αὐτὴν τὰς ἐντολὰς τοῦ (τοῦ Θεοῦ). Γνωρίζω, θεοαίως, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ δένδρου αὐτοῦ (τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ) κατέστη περιδότητον, καὶ ὅτι πολλοί, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἠμῶν ἀπρόσεκτοι, ἐπιχειροῦν νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν, καὶ τολμοῦν νὰ λέγουν: Ἀφ' οὗ ἐγνώριζε ὅτι ὁ ἀνὴρ θὰ παρέδωκε τὴν ἐντολήν, διὰ ποῖον λόγον τὴν ἔδωκεν εἰς αὐτόν; C καὶ πάλιν, διατί προσέταξε νὰ ἀποστήσῃ εἰς τὸν παράδεισον (τὸ δένδρον αὐτό); καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τούτων, πρὸ τοῦ χρόνου τῆς παραδόσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναμνησκώμεν τὴν διήγησιν τοῦ μακαρίου Μαυσεῶς. Ἔτσι, ἀφ' οὗ φθάσωμεν ἐκεῖ εἰς τὴν κατὰλληλον στιγμὴν, θὰ διδάξωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας τὸ ὁρθὸν πνεῦμα τῆς Γραφῆς, κατὰ τὴν συνάμιν, θεοαίως, ποῦ θὰ μᾶς δώσῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ προσφέρτε εἰς τὸν Δεσπότην τὴν ἀρκούνσαν δαξολογίαν, κατανοοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων, καὶ νὰ μὴ μεταφέρετε τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὸν ἁμαρτήσαντα (ἀνθρώπον) εἰς τὸν ἀναίτιον Θεόν. D Ὡς ἔλθωμεν, λοιπόν, ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ἀναγνωσματος.

Καὶ εἴτε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός, δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἀνὴρ μόνος. ¹¹³ Πάλιν ἠμῶντες ὡς καὶ προηγουμένως καὶ εἶπε, Κύριος ὁ Θεός, διὰ νὰ ἀντιπαραστήσῃ καλὰ εἰς τὴν σκέψιν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῶμεν τὰ σπουδαιότερα τῆς

111. Ἐφεσ. 5, 28.

112. Γεν. 2, 18.

θείας Γραφῆς ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους σκέψεις. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος. Παρατήρησε τὸν ἀγαθὸν Θεόν, ποῦ δὲν ἀδρανεῖ, ἀλλὰ εἰς τὰς εὐεργεσίας προσθέτει ἑτέρας εὐεργεσίας καὶ θέλει, ἕνεκα τῆς ἀπεράντου καλοσύνης του, νὰ περιβάλλῃ μὲ κάθε τιμὴν τὸ λογικὸν τοῦτο ζῷον καὶ μασί με τὴν τιμὴν νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ἀνεσίαν ζωῆς. Εἰ Διότι εἶπε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός, δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος. "Ἄς δημιουργήσωμεν εἰς αὐτὸν βοηθὸν ὅμοιον με αὐτόν. Καὶ εἶδ' ἄλλ' ἄνθρωπον, δημιουργήσωμεν. Χρησιμοποιεῖ καὶ τώρα, ποῦ πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ τὴν γυναῖκα τὸ ἴδιον ῥῆμα, καὶ λέγει, δημιουργήσωμεν, καθὼς ἐξ ἀρχῆς δημιουργῶν τὸν ἄνθρωπον, ἔλεγεν, δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν, καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν. Πρὸς τοῖον ἀπευθύνεται; Πρὸς τὸν μονογενῆ τοῦ Υἱοῦ, ποῦ ἐγεννήθη ἐξ αὐτοῦ, τὸν θαυμαστὸν σύμβουλον, τὸν ἐξουσιαστὴν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς εἰρήνης.¹¹² Α καὶ οὐκ πρὸς κάποιον κτιστὴν δύναμιν. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ἀδάμ, ὅτι τὸ ζῷον, ποῦ πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ θὰ εἶναι ἰσὺς αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔλεγε δι' αὐτόν, δημιουργήσωμεν, εἶται καὶ τώρα λέγει, δημιουργήσωμεν εἰς αὐτόν βοηθὸν ὅμοιον με αὐτόν. Καὶ τὰ δύο ἔχουν πολλήν δύναμιν, καὶ τὸ, βοηθόν, καὶ τὸ, κατ' αὐτόν. Δὲν θέλω, λέγει, νὰ εἶναι μόνος, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ κάποιον παρηγοριῶν ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας, καὶ οὐκ μόνον αὐτό, ἀλλὰ θέλει νὰ δημιουργήσῃ καὶ κατάλληλον βοηθὸν εἰς αὐτόν, ὑπαυσιζόμενος τὴν γυναῖκα. Διὰ τοῦτο λέγει, δημιουργήσωμεν εἰς αὐτόν βοηθόν, καὶ προσέθεσε κατ' αὐτόν (ὅμοιον με αὐτόν), διὰ νὰ μὴ φαντασθῇ, ὅταν ἴδῃς νὰ δημιουργοῦνται ὁμοίως τὰ θηρία, καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ἐννοοῦσε αὐτά. Β Παρ' ὅλον, ποῦ πολλά ἀπὸ τὰ ὅλα αὐτὰ ὕψις τανταί τούς αὐτοὺς με αὐτὸν κόπους, ἐν τούτοις δὲν ἔχει κανένα τὴν αὐτὴν λογικὴν με τὴν γυναῖκα. Διὰ τοῦτο εἶπε, βοηθόν κατ' αὐτόν, καὶ συνέχισε. Καὶ ἔπλασε Κύριος ὁ Θεός ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ ζῶα τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔφερον αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ διὰ νὰ ἴδῃ πῶς νὰ ὀνομάσῃ αὐτά, καὶ ὅτι, ὅνομα ἔδωκε ὁ Ἀδάμ εἰς πᾶσαν ζῶον ὑπαρξίαν τοῦτο νὰ εἶναι τὸ ὄνομα αὐτῆς. Δὲν συμβαίνει τοῦτο ἀπλῶς καὶ ἀσκοπῶς, ἀλλὰ δι' ὅσα πρόκειται νὰ

14. Ὑποβάλλεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ὁ Τριαδικὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας.
16. Γιν. 2. 19.

πραγματοποιηθῶν μετ' ὀλίγον. Ταῦτα γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων ὁ Θεός φανερώνει εἰς ἡμᾶς τὴν πολλὴν σοφίαν, ποῦ ἔχει χάρις εἰς τὸν δημιουργηθέντα ὄν' αὐτοῦ (ἄνθρωπον), διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἐξ ἀγνοίας παρέδωκε τὴν ἐντολὴν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅτι αἰτία τῆς πτώσεως εἶναι ἡ ἀμέλεια.

Ὅτι εἶχε πολλὴν σοφίαν θὰ μάθῃς ἐκ τῶν ἐπομένων. Καὶ ἔφερον αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ διὰ νὰ ἴδῃ πῶς νὰ ὀνομάσῃ αὐτά. Διὰ νὰ μᾶς παράσῃ ἀπόδειξιν τῆς πολλῆς του σοφίας κάμνει τοῦτο. Καὶ πάλιν, εἰτι ὄνομα ἔδωκε, λέγει, ὁ Ἀδάμ, τοῦτο νὰ εἶναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Β Αὐτὸ δὲν γίνεται μόνον διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν σοφίαν του, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ συμβολικῶς καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπ' αὐτῶν, διὰ τῆς ἀποδόσεως τῶν ὀνομάτων. Διότι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι συνήθεια, ὅταν ἀγοράζουσιν ὑπηρετας, νὰ ἀλλάσσουσιν τὰς ὀνομασίας των, διὰ νὰ φανερῶνται συμβολικῶς ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐξουσία. Διὰ τοῦτο προετοιμάζει τὸν Ἀδάμ νὰ δώσῃ τὰς ὀνομασίας εἰς ὅλα τὰ ὅλα ὡς οἰκοδεσπότης. Μὴ παρέλθῃς ἀπλῶς, ἀγαπητέ, αὐτὸ ποῦ ἐλέχθη, ἀλλὰ φρόντισε νὰ ἐννοήσῃς πόση σοφία ἐχρησάτο διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὰς γένει τὰς ὀνομασίας καὶ μάλιστα τὰς πλέον κατάλληλους εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Ε τῶν πτηνῶν, τῶν ἐρπετῶν, τῶν θηρίων, τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων, τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν ἡμέρων, ἵκνουν ποῦ ζοῦν εἰς τὰ ὕδατα καὶ τῶν δημιουργηθέντων ἐκ τῆς γῆς. Καὶ εἰτι, λέγει, ὄνομα ἔδωκε ὁ Ἀδάμ εἰς πᾶν ζῶον, τοῦτο νὰ εἶναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Εἶδες τί ὠλοκληρωμένη ἐξουσία; Εἶδες τί ἀπόλυτος ἐξουσία; Σκέψου καὶ μετὰ ὅλα καὶ τοῦτο, ὅτι λέοντες, λεοπαρδάλεις, ἐχίδναι, σκορπιοί, ὄφεις καὶ τὰ ἀγριώτερα ἀπὸ αὐτὰ με πόσην ὑποταγὴν ἐδέχθησαν τὰς ὀνομασίας προσελθόντα ὡς πρὸς οἰκοδεσπότην.¹¹³ Α καὶ ὁ Ἀδάμ δὲν ἐδειλίασε ἐνώπιον οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν. Ἄς μὴ καταφέρεται, λοιπόν, κανεὶς ἐναντίον τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Δεσπότης ἅς μὴ ἀκούβῃ τὴν γλῶσσαν του κατὰ τοῦ δημιουργοῦ, μάλλον δὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἅς μὴ λέγῃ τὰ ἀνωφελῆ ἐκεῖνα λόγια: Σιστί δημιουργήθησαν τὰ θηρία; Ὅτι ἀπεδέχθησαν ὅλα, καθὼς τὰ ἡμέρα, τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν του, φανερῶναι καθαρά ἡ ὀνομασία των: Διότι αἱ ὀνομασίαι, ποῦ ἐδόθησαν εἰς αὐτά, παραμένουν μέχρι σήμερον. Ὁ Θεός ἐπεκύρωσε τὰς ὀνομασίας, διὰ νὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὴν τιμὴν, ποῦ ἔλαβε ἐξ ἀρχῆς (ὁ ἄνθρωπος) ἀπὸ τὸν Δεσπότην, διὰ τῆς ὑποταγῆς τούτων, καὶ νὰ καταλογίζωμεν εἰς αὐτόν

τὴν ἐκδόνην τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ἐξουσίας, λόγῳ τῆς ἀμαρτίας. Ὡ καὶ ἔδωκεν ὁ Ἄδამ, λέγει, δυνάμει εἰς ὅλα τὰ κτήνη, καὶ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς. Κύτταξε ἀπὸ ἐδῶ, ἀγαπητέ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν ὑπερβολικὴν του σύνεσιν, καὶ μὴ λέγῃς, ὅτι ἀγνοοῦσε ποῖον ἦτο τὸ καλὸν, καὶ ποῖον τὸ κακόν. Διότι ἐκεῖνος τοῦ ἠθύνῃς νὰ δώσῃ καταλλήλους ὀνομασίας εἰς τὰ κτήνη καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηρία, χωρὶς νὰ κάμῃ σύγχυσιν εἰς τὴν τάξιν καὶ νὰ ἀποδώσῃ ὀνομασίας καταλλήλους διὰ ἡμέρα ζῆα εἰς ἄγρια. Ὁ οὕτως ὀνομασίας καταλλήλους διὰ ἄγρια εἰς ἡμέρα, ἀλλὰ εἰς ὅλα τὰς πλέον ὁρᾶς, πῶς δὲν ἦτο γεμάτος ἀπὸ κάθε σοφίαν καὶ σύνεσιν;

Σκέψου, λοιπόν, κατόπιν τούτου πόση ἦτο ἡ δύναμις ἐκείνου τοῦ ἐμφυσηματος, καὶ ἡ σοφία τῆς αἰδοῦ ψυχῆς, ποῦ ὁ Δεσπότης ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν καὶ θεοῦ συνέστησεν ἐκ δύο οὐσιῶν ζῶον τόσον νοητικόν καὶ λογικόν καὶ συνεδύασε τὴν αἰλὸν οὐσίαν τῆς ψυχῆς μὲ τὸ σῶμα, ὡς εἰς κάποιο ὄργανον, ἀνέδειξε ἄριστον τεχνίτην. Ὅταν, λοιπόν, ἀντιληφθῇς τὴν τόσῃν σοφίαν τοῦ ζώου τούτου (τοῦ ἀνθρώπου) ὅσα ἐκπλαγῆς διὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Διότι ἐάν, ἡ ὁμορφία τοῦ οὐρανοῦ κινεῖ, τὸν εὐγνώμονα θεοτὴν νὰ ἀναπέμψῃ δοξολογίαν πρὸς τὸν δημιουργόν, ὁ πολὺ περισσότερον, τὸ λογικόν τοῦτο ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἀνυμνῇ συνεχῶς τὸν δημιουργόν καὶ νὰ ἀναπέμψῃ δοξολογίαν εἰς τὸν Δεσπότην, ἐνθυμούμενος τὸν τρόπον τῆς προελεύσεώς του, τὴν τιμὴν ποῦ εἰς ὑπερβολικὴν βαθμὴν ἔλαβε, τὰς μεγάλας δωρεάς καὶ τὰς ἀφαντάστους ἐνέργειάς. Ἦθελα νὰ συνεχίσω, ἀλλὰ θὰ σταματήσω ἐδῶ τὴν διδασκαλίαν, διὰ νὰ μὴ λησμονήσωμεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν λεγομένων τὰ ἥδη λεχθέντα. Διότι δὲν εἶναι ἡ μόνη φροντίς μας αὕτη. Ἐ νὰ λέγωμεν δηλαδὴ, ἀπλῶς πολλὰ, ἀλλὰ αὐτὰ ποῦ λέγομεν νὰ ἐντυπωθοῦν καλὰ εἰς τὸν νοῦν σας, ὥστε οὐ μόνον σεῖς νὰ γνωρίζετε τὰ ἐννοούμενα εἰς τὰς βίβας Γραφάς, ἀλλὰ νὰ γίνετε διδάσκαλοι, ἱκανοὶ νὰ συμβουλευτέτε καὶ ἄλλους. Ὁ καθένας σας, λοιπόν, παρακαλῶ, ἀποχωρῶν μαζί με τὸν πλησίον ἅς διαφυλάττῃ εἰς τὴν μνήμην του τὰ λεχθέντα, προσφέρων (ὅ,τι ἔχει αὐτός) καὶ δοχόμενος ὅσα ἐνθυμῆται ὁ ἄλλος. ¹¹⁹ Α. Καὶ ἔτσι, διατηροῦντες ὅλα ὅσα ἐλέγχθησαν ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην σας, νὰ ἀποχωρῆτε εἰς τὰς αἰκίας σας, συζητοῦντες συνεχῶς με τοὺς ἐκείνους σας τὰ θεῖα αὐτὰ διδάγματα. Διὰ νὰ ἡμπορέσετε δὲ νὰ ἀντιμετωπίζετε τὰ πάθη ποῦ σας ἐνοχλοῦν

καὶ νὰ ἀποφύγετε τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, πρέπει εἰς αὐτὰ νὰ στρέφετε ὅλην τὴν προσοχήν σας καὶ με αὐτὰ νὰ ἀσχολῆται ἡ σκέψις σας. Διότι ὁ πονηρὸς δαίμων δὲν ταλμᾷ νὰ πλησιάσῃ τὴν ψυχὴν ποῦ διαρκῶς σκέπτεται τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ φαντάζεται καὶ με αὐτὰ ἀσχολεῖται συνεχῶς. Μάλιστα δὲ ἀπομακρύνεται ἀμέσως, ἐκωκόμενος ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, ὡς ὑπὸ πυρᾶς. Ὡς αὐτὰ, λοιπόν, νὰ ἀπασχολοῦμεν τὴν σκέψιν μας διὰ νὰ καρτεροῦμεν τὰ ἰσχυρότερα, νὰ κυριαρχήσωμεν αὐτοῦ (τοῦ ἁτανᾶ), καὶ νὰ ἀποσπάσωμεν μεγάλως τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ὅσα ἔχομεν εἰς τὰ χεῖρά μας θὰ εἶναι ἀρκετά, τὰ δύσκολα θὰ γίνωμεν εὐκόλα, τὰ λυπηρὰ θὰ λάβωμεν τέλος εὐτυχῆς καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς προβεῖν ἡ λύπη. Διότι ἐάν φροντίζωμεν διὰ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνος θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ ἰδικὰ μας. Θὰ περάσωμεν τὸ πένθος τῆς ζωῆς με πολλὴν δυνάμει καὶ θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ἡμέραν τῆς ἀγάπης τοῦ κυβερνήτου τῶν ὅλων Θεοῦ, καθοδηγούμενοι ἀπὸ αὐτόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Γένοιτο.